

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.05 – МКР. 1950 „С” 2023.10.26. 006 ПЗ

КРИВОНІС ОЛЕКСАНДРИ ЄВГЕНІВНИ

2024 р.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

УДК 657.633:336:330.131.7:005

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри обліку та
оподаткування

_____ **Анатолій ДІБРОВА**
(підпис)

_____ **Володимир ЛИТВИНЕНКО**
(підпис)

«__» _____ 2024 року

«__» _____ 2024 року

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ОБЛІК ТА ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ФОРМУВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УМОВАХ РИЗИК-
ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ»**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

**Гарант освітньо-
професійної програми**

к.е.н., доцент

_____

Тамара ГУРЕНКО

**Керівник
магістерської
кваліфікаційної роботи**

к.е.н., доцент

_____

Володимир ЛИТВИНЕНКО
(ПІБ керівника)

Виконав

_____

Олександра КРИВОНІС
(ПІБ студента)

Київ - 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

обліку та оподаткування

к.е.н., доц. _____ Володимир ЛИТВИНЕНКО

“ ____ ” _____ 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТЦІ**

Кривоніс Олександрі Євгенівні

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Облік та внутрішній контроль формування фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління» затверджена наказом ректора НУБіП України від 26 жовтня 2023 року № 1950 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 02.12.2024 р.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: законодавчо-нормативна база України, наукова та періодична література, матеріали науково-практичних конференцій, інформація Інтернет видань і веб – сайтів та дані обліку і звітності ТОВ «ЛІДЕКС».

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Економічна сутність фінансових результатів у системі ризик-орієнтованого управління.
2. Методика обліку формування фінансових результатів на прикладі підприємства ТОВ «ЛІДЕКС».
3. Методика внутрішнього контролю за формуванням фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління.

Перелік графічного матеріалу (за потреби): таблиці, рисунки.

Дата видачі завдання « ____ » _____ 2023 р.

**Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи**

_____ (Підпис)

Володимир ЛИТВИНЕНКО

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до

виконання

_____ (Підпис)

Олександра КРИВОНІС

(прізвище та ініціали)

Реферат
на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою «Облік та внутрішній контроль формування фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління»

У магістерській кваліфікаційній роботі висвітлено науковий підхід до економічної сутності фінансових результатів, їх класифікації та методів формування; розглянуто основні аспекти обліку та внутрішнього контролю у контексті сучасного ризик-орієнтованого управління. Наведено аналіз динаміки фінансових результатів підприємств різних галузей та визначено ключові чинники, що впливають на їх формування. Розроблено рекомендації щодо удосконалення обліково-контрольного забезпечення з метою підвищення ефективності управлінських рішень в умовах невизначеності та ризиків.

На практичних матеріалах ТОВ "ЛІДЕКС" викладено організацію і методику обліку та внутрішнього контролю формування фінансових результатів. Детально розглянуто підходи до обліку доходів і витрат, їх вплив на фінансові результати, а також методи оцінки ефективності управлінських рішень. Проаналізовано систему внутрішнього контролю на підприємстві, її роль у мінімізації ризиків та забезпеченні достовірності фінансової звітності. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення обліково-контрольних процедур для підвищення результативності управління в умовах ризик-орієнтованого підходу.

Значне місце в роботі відведено аналітичному обліку фінансових результатів, проведенню внутрішньогосподарського контролю за формуванням доходів і витрат, а також обробці отриманої інформації із застосуванням сучасних програмних продуктів. Особлива увага приділена використанню цифрових технологій для автоматизації облікових процесів і вдосконалення контролю з метою оперативного прийняття управлінських рішень в умовах ризик-орієнтованого управління.

У висновках магістерської кваліфікаційної роботи узагальнено результати дослідження, наведено рекомендації щодо удосконалення обліку та організації внутрішнього контролю процесів формування фінансових результатів. Особливу

увагу приділено управлінню доходами і витратами, мінімізації ризиків та підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень. Запропоновано практичні заходи для вдосконалення обліково-контрольного забезпечення підприємства в умовах ризик-орієнтованого управління, зокрема через використання сучасних інформаційних технологій.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: облік, внутрішній контроль, фінансові результати; класифікація доходів і витрат; оцінка фінансових результатів; управлінські звіти; аналітика прибутковості; ризик-орієнтоване управління; методичні прийоми контролю; внутрішньогосподарський контроль.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В СИСТЕМІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	7
1.1. Економічна сутність фінансових результатів.....	7
1.2. Економічний зміст та особливості управління, спрямованого на виявлення та керування ризиками.....	14
1.3. Оцінка фінансових результатів в умовах невизначеності.....	24
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УМОВАХ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	37
2.1. Організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства.....	37
2.2. Документальне забезпечення обліку фінансових результатів.....	51
2.3. Синтетичний та аналітичний облік фінансових результатів підприємства.....	57
2.4. Автоматизація обліку та звітності про фінансові результати в умовах ризик-орієнтованого управління.....	66
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УМОВАХ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	75
3.1. Методичні прийоми внутрішнього контролю фінансових результатів..	75
3.2. Внутрішній контроль формування фінансових результатів підприємства.....	82
3.3. Узагальнення матеріалів внутрішнього контролю фінансових результатів для прийняття управлінських рішень щодо підвищення прибутковості підприємства.....	91
Висновки до розділу 3.....	106

ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	111
ДОДАТКИ.....	118

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Швидкі зміни та прозорість економічного середовища, а також складна взаємодія між елементами ринкової системи створюють потребу в ухваленні оптимальних управлінських рішень навіть за умов непередбачуваності майбутніх результатів. У ринкових умовах управління ризиками стає необхідною частиною діяльності підприємств незалежно від форми власності.

Сучасні умови господарювання ставлять перед ризик-менеджментом вимогу наявності спеціальних знань і високого рівня підготовки. Процес управління ризиками постійно ускладнюється, стаючи невід'ємною частиною діяльності підприємств.

Інформація про прибуток має включати не лише дані про порядок його формування, але й відомості про всі чинники, що впливають на його величину як на етапі створення, так і під час розподілу. До таких чинників належать доходи та витрати, що можуть виникнути внаслідок непередбачуваних подій. Проте чинні національні нормативні документи не передбачають положень щодо формування фінансових результатів, а також визнання доходів і витрат в умовах ризику. Наразі такі регламенти існують лише для банків та фінансових установ. Необхідно розробити процес оцінки майбутніх господарських операцій, які виникатимуть під впливом ризику, для їх адекватного облікового відображення. Це вимагає вдосконалення інформаційної моделі бухгалтерського обліку фінансових результатів, а також підходів до економічного аналізу формування цих результатів, що обґрунтовує актуальність дослідження цього напрямку.

Проблему управління ризиками загалом, а також роль бухгалтерського обліку та економічного аналізу в цьому процесі вивчали такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як П. Й. Атамас, С. М. Бичкова, В. В. Вітлінський, І. М. Вигівська, С. М. Воробйов, Н. В. Воскресенська, Л. В. Гнилицька, О. М. Гончаренко, І. Л. Грабчук, З. В. Гуцайлук, П. Є. Житний, О. О. Зеленіна, Т. Г. Камінська, Р. М. Качалов, Р. О. Костирко, Г. О. Крамаренко, Т. В. Левкутна,

В. К. Макарович, А. Сміт, А. О. Старостіна, В. І. Ткач, О. В. Фоміна, Н. В. Хохлов, Л. В. Чижевська, Л. С. Шатковська, А. Є. Тевельов та інші. Хоча більшість наукових робіт охоплюють загальні підходи до управління ризиками на підприємстві, лише невелика їх частина стосується ролі бухгалтерського обліку та аналізу в цьому процесі. Через це управлінські рішення не завжди враховують дані обліку та аналізу, що обумовлено нестачею теоретичних досліджень, які визначають бухгалтерський облік та аналіз як інструменти управління ризиками і вказують на можливі напрями їх практичного застосування.

Об'єктом дослідження виступають господарські операції, пов'язані з формуванням фінансових результатів у системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, що виникають під впливом ризику. Детальне дослідження було проведено на прикладі ТОВ «ЛІДЕКС», що знаходиться в місті Київ.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних і організаційно-методичних принципів бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю операцій, що стосуються формування фінансових результатів підприємства в умовах управління, орієнтованого на ризики.

Мета дослідження. Метою дослідження є розробка теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики бухгалтерського обліку й внутрішнього контролю формування фінансових результатів у рамках ризик-орієнтованого управління.

Завдання дослідження. Для реалізації поставленої мети були сформульовані та виконані наступні завдання:

- визначити основні характеристики ризик-орієнтованого управління та їх вплив на організацію і методику бухгалтерського обліку та контролю;
- упорядкувати основні фактори, що формують ризики в господарській діяльності, відповідно до джерел їх виникнення та ступеня контрольованості для цілей управління;
- дослідити специфіку розробки облікової політики для відображення в бухгалтерії господарських операцій, що впливають на формування фінансових

результатів і виникли внаслідок ризиків, з метою створення рекомендацій щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку;

– вивчити процедуру початкового спостереження та оцінки господарських операцій, що виникають під впливом ризику і беруть участь у формуванні фінансових результатів, для проведення аналітичного дослідження їхнього впливу;

– запропонувати напрямки покращення та розробити методичні рекомендації для бухгалтерського обліку операцій, що стосуються обліку доходів, витрат і визначення фінансових результатів в умовах невизначеності;

– визначити роль бухгалтерського обліку та економічного аналізу в управлінні ризиками і розробити методичні рекомендації щодо їх інтеграції в процес формування фінансових результатів;

– створити систему індикаторів для складових формування фінансового результату діяльності з використанням бюджетування в умовах невизначеності для підвищення точності та корисності облікової інформації;

– розробити методичні засади для внутрішнього контролю формування фінансових результатів з урахуванням впливу ризиків

– дослідити методи внутрішнього контролю, які дозволяють ефективно ідентифікувати ризики та мінімізувати їхній вплив на фінансові результати підприємства.

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження в роботі використовувалися різноманітні загальнонаукові та спеціальні методи, серед яких індукція, дедукція, систематизація, наукова абстракція, порівняння, а також методи аналізу, синтезу, графічного зображення і прийоми елімінування.

Отримані результати мають **практичне значення**, оскільки сформований механізм ідентифікації ризиків господарської діяльності в бухгалтерському обліку через виокремлення рахунків-індикаторів створює основу для розробки системи заходів з позиції менеджерів різних ієрархічних рівнів, а також дозволяє здійснювати оперативний управлінський вплив на операції з підвищеним ступенем ризику.

За результатами дослідження було опубліковано такі праці: «Автоматизація бухгалтерського обліку фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління», «Бюджетування фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління».

Структура роботи. Кваліфікаційна (магістерська) робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних посилань із 66 найменувань, 13 додатків. Загальний обсяг роботи становить 117 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В СИСТЕМІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічна сутність фінансових результатів

Мета діяльності будь-якого підприємства – це отримання позитивного фінансового результату та пошук шляхів його збільшення. Результативність діяльності відображається у фінансово-економічних показниках, які найбільш точно характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання та дають уявлення про економічний потенціал його розвитку. В сучасних умовах економічного розвитку суб'єктів господарювання питання фінансових результатів в бухгалтерському обліку вважається одним із ключових при здійсненні господарської діяльності, так як фінансовий результат є основним підсумковим показником.

Фінансові результати характеризують майже всі аспекти діяльності підприємства: продуктивність праці, ступінь використання основних засобів, трудових, матеріальних і грошових ресурсів, собівартість реалізованої продукції, її якість, обсяг та ціни реалізації продукції, тощо.

Розуміння сутності фінансового результату діяльності підприємств та прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств.

В українському законодавстві не розглядається визначення поняття «фінансові результати». Зокрема, в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» обґрунтовано лише сутність таких понять як «прибуток» та «збиток».

Дослідивши нормативно-правову, наукову та довідкову літературу в розрізі даного питання можна сказати, що між фахівцями у галузях бухгалтерського обліку, фінансів, економіки та юридичних наук немає однозначності щодо визначення сутності поняття «фінансовий результат». Проте можна виділити певні ознаки, за якими згрупуються думки науковців щодо сутності фінансових результатів:

- результат співставлення доходів та витрат підприємства (Бутинець Ф.Ф., Загородній А.Г. і Вознюк Г.Л., Ткаченко Н.М., Опарін В.М., Худолій Л.М.);
- приріст чи зменшення капіталу (Лондар С.Л. і Тимошенко О.В., Загородній А.Г. і Вознюк Г.Л.);
- вираження у формі прибутку або збитку (Бутинець Ф.Ф., Загородній А.Г. і Вознюк Г.Л., Мочерний А.Д., Пушкар М.С., Ткаченко Н.М., Опарін В.М., Худолій Л.М., Чебанова М.С. і Василенко С.С.);
- підсумки (результат) діяльності (Скасюк Р.В., Пушкар М.С.).

Також варто зазначити, що думки багатьох науковців стосовно сутності поняття «фінансовий результат» є тотожними.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що фінансовий результат трактується, як співставлення доходів і витрат діяльності підприємства, може бути прибутком або збитком, що, у свою чергу, приводить до зростання (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу. І саме отриманий фінансовий результат характеризує якість діяльності підприємства. Спектр визначень досить широкий. Це можна пояснити різними підходами науковців до розуміння даного поняття.

Підходи вчених у сучасній економічній літературі до визначення терміну «фінансовий результат» наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

«Трактування терміну «фінансові результати» різними науковцями»

Автор	Сутність поняття «фінансові результати»
Бутинець Ф. Ф.	Співставлення доходів та витрат підприємства, відображених у звіті (прибуток або збиток організації)
Загородній А. Г.	Різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час. Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді.
Мочерний А. Д.	Грошова форма підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражена в прибутках або збитках.
Пушкар М. С.	Прибуток або збиток, отриманий в результаті господарської діяльності.
Скасюк Р. В.	Якісний та кількісний показник результативності господарської діяльності підприємства.
Ткаченко Н. М.	Доходи діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності.

Аналізуючи наведені визначення фінансових результатів, можна зробити висновок, що більшість науковців, такі як Бутинець Ф. Ф., Загородній А. Г., Ткаченко Н. М. розглядають фінансовий результат як результат співставлення доходів та витрат підприємства. Також Загородній А. Г. характеризує фінансовий результат з точки зору власного капіталу, тобто його приріст або зменшення. Скасюк Р. В. зазначає, що фінансовий результат є якісним та кількісним показником діяльності підприємства. Також більшість авторів: Бутинець Ф. Ф., Загородній А. Г., Мочерний А. Д., Пушкар М. С., Ткаченко Н. М. – наводять форми вираження фінансового результату – прибуток або збиток.

Отже, можна зробити висновок, що фінансовий результат визначається шляхом співставлення доходів і витрат діяльності підприємства, це може бути прибуток або збиток, що призводить до зростання (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу, а отриманий фінансовий результат характеризує якість діяльності підприємства.

Основними характеристиками фінансового результату, за твердженнями М.В. Патарідзе-Вишинської і з якими не можна не погодитись є наступні:

Рис. 1.1. Основні характеристики фінансових результатів

Таким чином, фінансовий результат є результатом діяльності підприємства, який розраховується як різниця сум доходів та відповідних їм витрат, що виражається абсолютними показниками прибутку (або збитку).

На рисунку 1.2 наведено схему формування фінансового результату підприємства відповідно до НП(С)БО 1

Валовий прибуток (збиток) (рядок 2090 або 2095)	$\underline{=}$	Чистий дохід (рядок 2000) - Собівартість реалізованої продукції (рядок 2050)
↓		
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток – рядок 2190, збиток – рядок 2195)	$\underline{=}$	Валовий прибуток (рядок 2090) + Інші операційні доходи (рядок 2120) – Адміністративні витрати (рядок 2130) – Витрати на збут (рядок 2150) – Інші операційні витрати (рядок 2180)
↓		
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток – рядок 2290, збиток – рядок 2295)	$\underline{=}$	Фінансовий результат від операційної діяльності (рядок 2190) + Дохід від участі в капіталі (рядок 2200) + Інші фінансові доходи (рядок 2220) + Інші доходи (рядок 2240) – Фінансові витрати (рядок 2250) – Втрати від участі в капіталі (рядок 2255) – Інші витрати (рядок 2270)
↓		
Чистий прибуток (рядок 2350, збиток – рядок 2355)	$\underline{=}$	Фінансовий результат до оподаткування (рядок 2290) – Витрати (дохід) з податку на прибуток (рядок 2300) – Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування (рядок 2305)

Рис. 1.2. Схема формування фінансового результату за НП(С)БО 1

Позитивним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Негативне (від’ємне) значення категорії фінансового результату відображається у показнику збитку, який свідчить про низький рівень або відсутність результативності господарської діяльності, неефективне управління ресурсним, виробничим та економічним потенціалами підприємства, невміле використання наявного капіталу, низьку якість роботи менеджменту підприємства тощо.

Сучасна підприємницька діяльність господарюючих суб’єктів спрямована на одержання прибутку. Саме можливість одержання прибутку та його наявність спонукає їх входити в певну сферу діяльності, а за відсутності прибутку або навіть загрози його відсутності - покидати певний сегмент ринку.

Згідно НП(С)БО 1, прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. А збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійсненні ці витрати.

Прибуток на підприємстві виконує оціночну (оцінює ефект господарської діяльності), розподільчу (використовується як інструмент розподілу чистого доходу), та стимулюючу (є інструментом формування різних фондів стимулювання, як власників і робітників, та і самої господарської діяльності) функції.

Прибуток підприємства в ринковій економіці є основною метою підприємницької діяльності, відіграє важливу роль як показник ефективності конкретної виробничої діяльності, як основний механізм захисту від загроз банкрутства, як основа економічного розвитку. Прибуток є основним джерелом задоволення соціальних потреб і зростання ринкової вартості підприємства, а також основним внутрішнім фінансовим джерелом для забезпечення розвитку підприємства.

Проаналізувавши дані, загалом можна запропонувати таке визначення фінансового результату, а саме: якісний показник діяльності підприємства, який визначається як різниця між доходами та витратами і призводить до зростання (прибуток) або зменшення (збиток) власного капіталу.

Одним з досить важливих аспектів організації аналітичного обліку фінансових результатів на підприємстві є їх обґрунтована класифікація.

Класифікація фінансових результатів необхідна для прийняття відповідних рішень користувачами, а тому повинна мати групування за певними ознаками, які підвищать аналітичність отриманої інформації.

На сьогоднішній день, нормативно-правові акти, що регламентують порядок визначення результатів діяльності підприємства, взагалі не містять класифікації фінансових результатів, що могла б бути використана для створення ефективних інформаційних облікових моделей [23].

Проте, можна виділити різні класифікаційні критерії, які зображені на рис. 1.3.

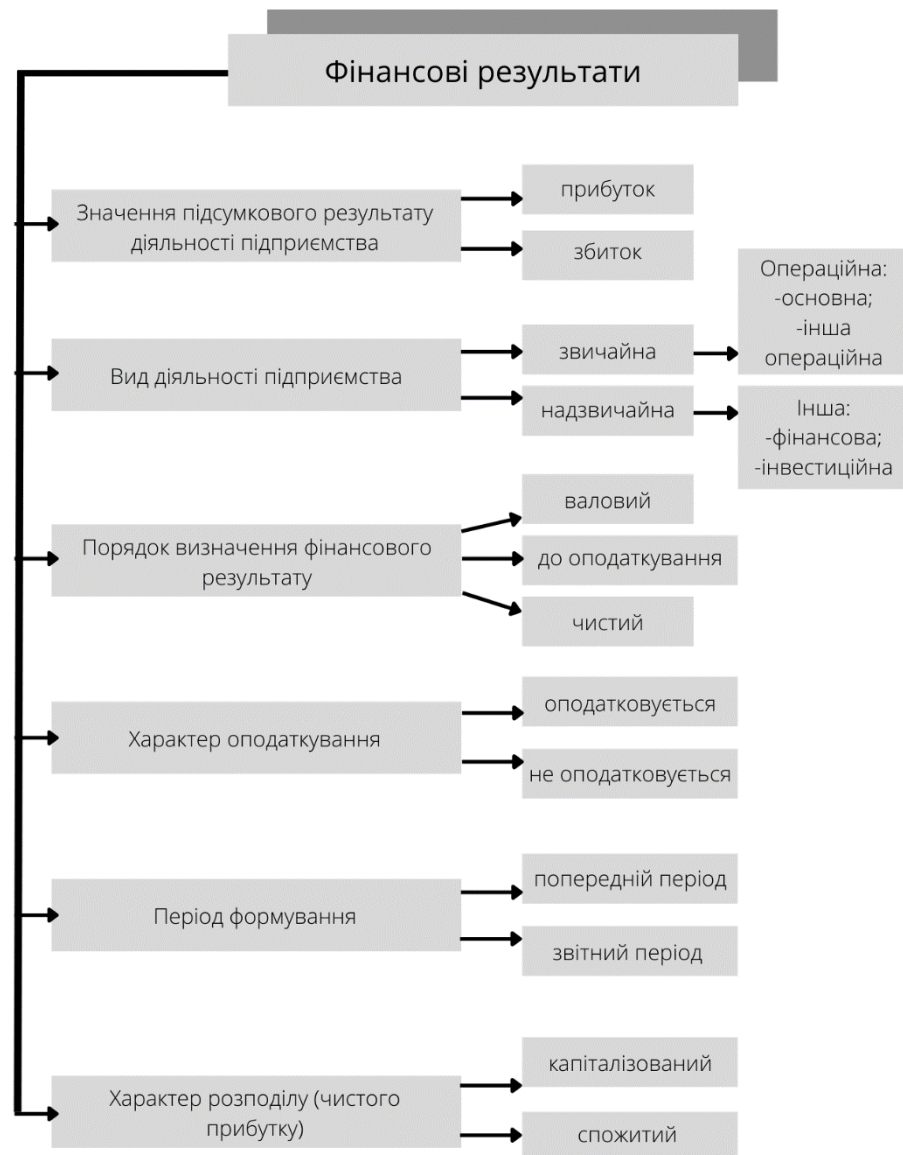

Рис. 1.3. Класифікація фінансових результатів

У розрізі видів діяльності виділяють фінансовий результат від звичайної діяльності (операційної, неопераційної) та надзвичайних подій [2].

Під звичайною діяльністю розуміють будь-яку діяльність і операції, які її забезпечують чи виникають внаслідок здійснення такої діяльності (виробництво та реалізація продукції, розрахунки з постачальниками та замовниками, працівниками, банківськими установами, податковими органами).

Фінансовий результат від надзвичайних подій (стихійне лихо, пожежа, техногенні аварії) є результатом від операцій, які відрізняються від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вони повторюватимуться періодично або в кожному наступному звітному періоді [25].

У розрізі звичайної діяльності виділяють фінансовий результат від операційної та іншої діяльності. Операційна діяльність являє собою основну статутну діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю [25].

Фінансові результати від іншої діяльності є результатами від фінансової та інвестиційної діяльності. Під фінансовою діяльністю розуміють діяльність, яка призводить до зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства. Інвестиційна діяльність являє собою операції придбання і реалізації тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою еквівалентів грошових коштів [25].

За порядком визначення фінансового результату (прибутку або збитку), розрізняють: валовий прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток.

Валовий прибуток, характеризує різницю між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції [2].

Прибуток до оподаткування визначається як різниця між сумою валового прибутку та іншими витратами звітного періоду [2].

Чистий прибуток характеризує обсяг прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток [2].

За характером оподаткування фінансового результату виділяють фінансовий результат, що оподатковується та такий, що не оподатковується.

Такий поділ грає важливу роль у формуванні податкової політики підприємства, тому що дозволяє оцінювати альтернативні господарські операції з позицій їхнього кінцевого ефекту. Склад прибутку, що не підлягає оподаткуванню регулюється законодавством [23].

За періодом формування виділяють фінансовий результат попереднього періоду (тобто періоду, що передує звітному) та фінансовий результат звітного періоду. Такий поділ використовується з метою аналізу для виявлення відповідних трендів його динаміки, побудови відповідного базису розрахунків.

За характером розподілу в складі прибутку, що залишається після сплати

податків та інших обов'язкових платежів (чистого прибутку), виділяють частину, що капіталізується і ту частину, що споживається.

Капіталізований прибуток характеризує ту його частину, яка спрямовується на фінансування приросту активів підприємства, а спожитий прибуток – та його частина, яка направлена на виплати власникам (акціонерам), персоналу або на соціальні програми підприємства. Для характеристики цих частин прибутку використовуються терміни відповідно нерозподілена і розподілена частина прибутку [24].

1.2. Економічний зміст та особливості управління, спрямованого на виявлення та керування ризиками

Останнім часом Україна перебуває у процесі реформування різних сфер, зокрема економічної, соціальної та політичної. Особливої уваги заслуговують зміни на фінансовому ринку, які безпосередньо пов'язані з реформами, євроінтеграційним курсом країни та процесами глобалізації. Оскільки в Україні та у світі тривають численні трансформаційні процеси, виникають чимало викликів, загроз і ризиків, що ускладнюють ефективне управління. Ризик-орієнтований підхід до управління, що базується на принципах ризик-менеджменту, є наразі або недостатньо сформованим, або перебуває на стадії активних досліджень.

Ризик-орієнтована система управління має бути інтегрована в загальну політику підприємства, його бізнес-плани та діяльність, що забезпечить ефективність такого підходу. Основна мета цієї системи полягає у досягненні необхідного балансу між зростанням прибутку та мінімізацією збитків підприємницької діяльності.

Ризик-орієнтований підхід у системі управління прибутком спрямований на досягнення цілей підприємства шляхом інтеграції елементів управління ризиками. Цей підхід дозволяє вибудувати ризик-орієнтовану систему, що ефективно підтримує досягнення запланованих фінансових результатів.

Сучасне ризик-орієнтоване управління має міждисциплінарний характер, об'єднуючи досягнення в таких сферах, як математика, статистика, економічна теорія, управління, бухгалтерський облік, контроль і економічний аналіз. Управління ризиками спрямоване на досягнення таких вигод, як уникнення збитків, зниження невиправданих витрат, запобігання внутрішньому шахрайству, ефективний розподіл ресурсів, попередження непередбачених труднощів, удосконалення систем внутрішнього контролю, оперативне використання нових можливостей і підтримка стратегічних планів.

Визначення категорії «ризик» у багатьох дослідженнях здебільшого пов'язане з фінансовими аспектами. Зокрема, З.Д. Калініченко розглядає ризик як міру невизначеності щодо отримання майбутніх чистих доходів.

Н.В. Коленда, обґрунтовуючи свою позицію, визначає «ризик-менеджмент» як «систему управління ризиком та фінансовими, точніше – економічними, відносинами, що виникають під час цього управління» [17]. Проте, таке визначення не повністю відображає сутність ризик-менеджменту, зокрема його економічний аспект. На наш погляд, глибше розкриває зміст цієї категорії трактування, запропоноване О.В. Орликом. У своїй праці він описує ризик-менеджмент як «систему прийняття та реалізації управлінських рішень, спрямованих на зниження впливу наслідків ризиків на діяльність організації» [38].

Ризик-орієнтоване управління, на нашу думку, являє собою єдину систему, що охоплює управління ризиками на всіх рівнях підприємства, інтегруючи стратегію, процеси, людські ресурси та технології. Основною метою ризик-орієнтованого управління є визначення причин виникнення ризиків, ідентифікація ризикоутворюючих факторів, оцінка ймовірності як негативних, так і позитивних наслідків, а також прийняття управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію можливих втрат і максимізацію прибутків.

О.В. Кривда підкреслює, що в Україні управління ризиками, як правило, має фрагментарний характер і спрямоване переважно на запобігання чи зменшення збитків. Проте ризики, з якими стикаються суб'єкти господарювання

в ході своєї діяльності, є надзвичайно різноманітними, що потребує комплексного підходу до управління ними. Відтак, основне завдання ефективного ризик-менеджменту полягає у застосуванні досягнень різних сфер знань для амортизації, "демпфування" та зниження рівня ризиків. [18]

Ризик-менеджмент стосується як несприятливих наслідків, так і позитивних можливостей. Основою управління ризиками є виявлення можливих відхилень від запланованих результатів і контроль за цими відхиленнями з метою покращення перспектив, зменшення втрат та підвищення обґрунтованості прийнятих рішень. Управління ризиками передбачає як визначення перспективних можливостей для вдосконалення діяльності, так і запобігання чи зниження ймовірності небажаних подій. [24]

Ризик-менеджмент перетворився на одну з найефективніших практик для організацій різних масштабів. На нашу думку, впровадження ризик-орієнтованого управління на рівні країни стикається з основними проблемами, які стримують інтеграцію міжнародного досвіду. Це робить необхідним особливу увагу до досліджень, спрямованих на пошук шляхів вирішення цих проблем.

Процес управління ризиками має включати низку послідовних або взаємопов'язаних дій, де кожна впливає на іншу. Варто також врахувати, що управління ризиками є не лінійним, а циклічним процесом, з виділенням його ключових компонентів (рис. 1.4).

Першим ключовим елементом є визначення особливостей внутрішнього середовища, що одночасно виступає важливою складовою внутрішнього контролю. Це середовище включає управлінську філософію щодо ризиків, ризик-апетит, впровадження етичних цінностей і чесності, а також охоплює характеристику суб'єкта управління, рівень компетентності персоналу, організаційну структуру, процеси делегування повноважень та відповідальності, а також управління людськими ресурсами.

Рис. 1.4. Ключові елементи ризик-орієнтованої системи управління

Джерело: сформовано автором на основі [4]

Після визначення особливостей внутрішнього середовища та встановлення рівня ризик-апетиту, суб'єкт може ставити відповідні цілі. Ці цілі мають формуватися з урахуванням визначених показників їх вимірювання, що дозволить відстежувати прогрес і, за необхідності, вживати коригувальні заходи для досягнення конкретних результатів.

Третім компонентом є виявлення подій, що включають ризики, можливості та ситуації зі змішаним впливом. Ці події повинні враховуватись під час формування стратегій та визначення цілей. Наступним етапом є оцінка ризиків з урахуванням ймовірності їх виникнення та ступеня впливу, розглядаючи як властивий, так і залишковий ризик.

Оцінка ризиків може проводитись як у якісному (високий, середній, низький рівень), так і в кількісному вираженні (наприклад, від 1 до 5) форматах. Вона включає в себе оцінку ймовірності виникнення події та ступеня її впливу на суб'єкта. Ймовірність виникнення визначає шанс того, що подія відбудеться, а вплив відображає наслідки цієї події. Загальна величина ризику обчислюється як добуток цих двох величин.

Ще одним важливим компонентом є процес реагування на ризик, під час якого суб'єкти управління визначають і оцінюють можливі варіанти реагування.

Це включає ухилення від ризику, його прийняття, зменшення або перерозподіл. Крім того, обираються конкретні заходи, що дозволяють привести виявлений ризик до рівня, який може бути прийнятий. Таким чином, йдеться про безпосереднє управління ризиками.

Сьомим компонентом процесу є інформація та комунікація. Інформація повинна бути визначена, розподілена, передана та зафіксована в такій формі та в такі терміни, які дозволяють суб'єктам виконувати свої функціональні обов'язки. Комунікація, як процес обміну інформацією, має відбуватись як по горизонталі, так і по вертикалі в межах організацій.

Обов'язковим восьмим компонентом процесу управління ризиками є моніторинг, який здійснюється через безперервний контроль з боку керівництва, що включає проведення відповідних перевірок. Це означає, що процес управління ризиками регулярно перевіряється і коригується за необхідності, роблячи його динамічним та адаптованим до змін обставин. Засобами моніторингу можуть бути огляд ключових індикаторів, порівняння процесів і продуктів з бюджетом, перегляд цілей, ризиків і процедур управління ризиками.

Стандарт COSO «Ризик-менеджмент організацій: інтегрована модель» (Enterprise Risk Management – Integrated Framework – ERM), який був прийнятий у США в 2004 році, є одним із основних документів, що визначають всебічний підхід до управління ризиками в публічному управлінні.

Необхідно зазначити, що єдиного підходу до управління ризиками на підприємстві не існує і бути не може, оскільки це обумовлено специфікою діяльності суб'єктів господарювання в різних галузях економіки. Управління ризиками, як правило, здійснюється уповноваженою посадовою особою або спеціально створеним підрозділом на виробничих підприємствах та в фінансових установах. Тепер розглянемо коротко фактори, що негативно впливають на систему ризик-орієнтованого управління (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Фактори негативного впливу на систему ризик-орієнтованого управління

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Сучасний етап розвитку теорії та практики управління відзначається переходом від традиційної системи управління на основі ризиків до корпоративної або інтегрованої (Enterprise risk management / Integrated risk management), що є наслідком динамічних економічних процесів та необхідності враховувати зміни зовнішніх і внутрішніх чинників у діяльності вітчизняних підприємств.

Загалом, система управління на основі ризиків реалізує основні управлінські функції, зокрема аналіз, планування, організацію, координацію, прогнозування та контроль тощо.

Інтегрована система ризик-менеджменту, на відміну від традиційної, має особливість враховувати не лише ризики, що загрожують діяльності підприємства, але й ті, які можуть створювати певні позитивні можливості для їх подальшого використання.

Крім того, за цієї системи управлінню підлягають не лише окремі ризики підприємства, а й усі ризики, що виникають на підприємстві або щодо яких існує ймовірність їх виникнення.

У таблиці 1.2 наведено характеристику інтегрованої системи ризик-орієнтованого управління та її вплив на систему бухгалтерського обліку. В

основі інтегрованої системи ризик-орієнтованого управління лежить проактивний підхід до управління ризиками підприємства.

Таблиця 1.2

Характеристика комплексної системи управління ризиками

Характерна ознака	Характеристика	Вплив на систему бухгалтерського обліку
1	2	3
Трактування ризику	Ризик трактується як загроза та як можливість	
Мета системи	Попередження настання ризику та використання можливостей, які виникають у ризикових ситуаціях	Організація обліково-аналітичного забезпечення підприємства та системи бухгалтерського обліку повинна враховувати необхідність виявлення не лише загроз, які створюють ризики, а й позитивних наслідків, що виникають у результаті таких ризиків.
Ризики, які підлягають розгляду	Усі можливі зовнішні та внутрішні ризики	Система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати виявлення не тільки внутрішніх, але й зовнішніх ризиків підприємства.
Процес управління	Орієнтований на процес ідентифікації ризику та використання можливостей, причинених ризиковою ситуацією	Система бухгалтерського обліку має забезпечувати оперативне формування внутрішньої звітності щодо ймовірності настання ризиків та виявлення факторів, що їх спричинили.
Характер впливу на ризики	Проактивний вплив на ризики	Оперативне забезпечення обліковою інформацією на всіх рівнях та стадіях ризик-орієнтованого управління є необхідністю.
Основні методи управління	Використання ризиків, компонування ризиків	
Результат управління	Зростання вартості підприємства в коротко- та довгостроковій перспективі	Необхідність контролю за відповідними фінансовими показниками діяльності підприємства.
Підходи до виведення результатів управління	Єдині підходи до способів оцінки та виміру ризиків. Постійне відслідковування та оцінка ризиків	Розробка єдиного методичного інструментарію бухгалтерського обліку для встановлення та вартісної оцінки ризиків на підприємстві, а також його внутрішнє нормативне закріплення.
Обов'язки посадових осіб	Чітке визначення та розподіл посадових обов'язків	Ознайомлення працівників бухгалтерської служби з їх обов'язками та системою відповідальності щодо встановлення та оцінки ризиків або факторів їх виникнення, залежно від ділянки обліку, на якій вони працюють.
Вплив на діяльність підприємства	Підтримка стратегічного та бізнес-планування	Забезпечення процесів стратегічного та бізнес-планування обліковою інформацією, а також контроль за виконанням цих планів з виявленням причин і наслідків можливих відхилень.
Підрозділи, які належать до системи управління ризиками	Центр прибутку	Необхідність ведення обліку за центрами відповідальності, серед яких обов'язковим є центр прибутку підприємства.

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Принципи системи ризик-орієнтованого управління, від яких залежать вказані особливості, включають: негативні та позитивні наслідки діяльності, економічний аналіз показників діяльності, роботу на випередження, розподіл відповідальності та повноважень, ефективну взаємодію персоналу та підрозділів, а також баланс між витратами та вигодами.

У Додатку А.3 розглянуто коротку характеристику цих принципів системи ризик-орієнтованого управління та їх вплив на організацію системи бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання.

Коли управління ризиками розподілене між різними підрозділами, заходи щодо попередження негативних наслідків вживаються лише окремими підрозділами. Для таких підприємств характерна відсутність єдиної комплексної системи ризик-орієнтованого управління, інтегрованої в загальну систему управління підприємством.

Для виявлення, усунення та мінімізації ризиків або їх наслідків на підприємстві повинна бути налагоджена цілісна система управління ризиками, яка охоплює не лише окремий підрозділ, а й усе підприємство в цілому. У разі такої організації всі структурні підрозділи підприємства та посадові особи (якщо не створено окремого підрозділу) повинні взаємодіяти між собою, обмінюючись сигналами про можливість виникнення ризику та, якщо це можливо, надаючи пропозиції щодо їх усунення.

О.А. Лаговська та М.В. Якименко пропонують спрощену модель системи ризик-орієнтованого управління підприємством, яка відображає:

1. Місце вищих органів управління та системи бухгалтерського обліку в загальній системі управління підприємством.
2. Взаємозв'язки, що виникають між ними в процесі управління.
3. Вплив цих взаємозв'язків на процес управління [28].

Спрощений вигляд взаємодії структурних підрозділів вищих рівнів управління підприємством наведено у Додатку А.4.

Як показано в додатку А.4, на систему ризик-орієнтованого управління впливають два основні фактори: вищі органи управління підприємством та

нормативне забезпечення, яке на даний момент має лише рекомендаційний характер. Важливою складовою цієї системи є бухгалтерський облік, який виступає основним джерелом інформації для усіх етапів управління ризиками.

Забезпечити ефективність системи ризик-орієнтованого управління можна лише за умови, що кожен працівник підприємства братиме на себе відповідальність за управління ризиками. Окрім того, важливим є формування в працівників розуміння ризиків та їхнього розвитку, що повинно підтримуватися створенням карт ризиків для кожного підрозділу чи всього підприємства в цілому.

Інформація, що формується на робочих місцях, є найважливішою для виявлення ризиків, оскільки кожен працівник може оцінити ситуацію на можливість їх виникнення в межах своїх посадових повноважень. Крім того, використовуючи власний досвід, працівники можуть запропонувати шляхи уникнення ризиків. Однак ця інформація не завжди містить чіткий аналіз впливу ризиків на фінансові результати підприємства, адже на цьому рівні часто лише фіксується можливість виникнення ризику або наявність ризикової ситуації. З нижчих органів управління та робочих місць ця інформація передається як до бухгалтерії, так і до органів управління.

Інформаційне забезпечення управління ризиками в системі бухгалтерського обліку повинно включати сукупність процедур, що охоплюють збір, реєстрацію, зберігання, обробку та передачу інформації про фактичний майновий стан підприємства, його зміни, а також виробничу та фінансову діяльність і отримані фінансові результати, їх динаміку в умовах невизначеності та ризику.

В управлінні ризиками підприємства відділ бухгалтерії займає одне з основних місць, оскільки він не лише формує інформацію про фінансові результати підприємства за різних умов господарювання, але й надає аналітичні дані, які часто є факторами виникнення ризиків.

Ідентифікація, класифікація та оцінка ризиків підприємства, а також розробка методів їх управління належать до компетенції органів апарату

управління. Крім того, вони можуть приймати рішення щодо незначних ризиків, які усуваються в процесі поточної діяльності підприємства.

Апарат управління має забезпечити виконання прийнятих рішень, здійснити моніторинг і аналіз стану підприємства, а також оцінити вихід підприємства зі стану ризику. Відділ бухгалтерії, у свою чергу, відповідно до своїх функцій, має відобразити в обліку розподіл прибутку підприємства та операції, що виникають при його використанні.

Ураховуючи особливості моделі ризик-орієнтованого управління, наведеної в додатку А.4, ми узагальнили принципи організації бухгалтерського обліку, яким має відповідати система бухгалтерського обліку для забезпечення процесу управління ризиками суб'єктів господарювання. Характеристика цих принципів представлена в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Принципи організації бухгалтерського обліку для потреб ризик-орієнтованого управління

Принцип організації бухгалтерського обліку	Характеристика принципів
Принцип безперервності	Зводиться до безперервного інформаційного супроводу процесу ризик-орієнтованого управління.
Принцип повноти	Надання достатньої інформації щодо усіх потенційних ризиків діяльності, наслідків їх виникнення, факторів ризику та результатів виконання прийнятих управлінських рішень забезпечується.
Принцип оперативності та своєчасності інформації	Процес управління ризиками в будь-який момент часу має забезпечуватися актуальною, доречною обліковою інформацією.
Принцип єдиного методичного забезпечення	Ідентифікація та вартісна оцінка ризиків на підприємстві здійснюється за допомогою єдиного методичного інструментарію бухгалтерського обліку.
Принцип контролю	Забезпечується контроль достовірності облікової інформації для потреб ризик-орієнтованого управління.
Принцип відповідальності	Персональну відповідальність за несвоєчасне подання, неподання або недостовірність інформації про ризики та ймовірність їх виникнення повинен нести кожен суб'єкт ризик-орієнтованого управління.

Джерело: узагальнено автором на основі [62]

Як показано в додатку А.5, система управління ризиками та система бухгалтерського обліку знаходяться в постійній взаємодії на всіх етапах управління, про що свідчать наведенні інформаційні потоки. Це можна пояснити тим, що, по-перше, бухгалтерський облік є частиною загальної системи управління підприємством, а по-друге, він є основним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень не тільки щодо ризиків, але й в цілому щодо управління підприємством.

При організації системи бухгалтерського обліку повинні обов'язково враховуватися наведені в таблиці 1.3 принципи. Окрім забезпечення виконання норм чинного законодавства та виконання основного завдання — збереження майна власника, система повинна забезпечувати весь процес ризик-орієнтованого управління.

Виконання цієї сукупності принципів, крім того, забезпечить виконання якісних характеристик, висунутих чинним законодавством до облікової інформації, таких як: дохідливість та зрозумілість, доречність, достовірність, порівнюваність та зіставність. Це, в свою чергу, є передумовою ефективного функціонування системи ризик-орієнтованого управління.

Отже, сутність системи ризик-орієнтованого управління та особливості його становлення, а також причини запровадження цієї системи в діяльності суб'єктів господарювання були встановлені в ході дослідження.

1.3. Оцінка фінансових результатів в умовах невизначеності

Ризик-орієнтоване управління є одним із перспективних методів управління підприємством в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Його метою є управління ризиками в господарській діяльності для мінімізації їх впливу на результати (прибуток) та пошук резервів підвищення ефективності. Управління ризиками господарської діяльності лежить в основі ризик-орієнтованого управління як нового етапу в розвитку науки про управління, що отримав розвиток починаючи з 90-х років ХХ століття [49].

В умовах ризику бухгалтерський облік відіграє важливу роль в управлінні діяльністю підприємства як інструмент мінімізації (нейтралізації) ймовірних наслідків господарських ризиків шляхом створення відповідного інформаційного забезпечення для керівництва на всіх етапах процесу управління.

Інструментом оцінки фінансових результатів є оцінка ступеня, в якому підприємства можуть досягти очікуваної мети за різними аспектами, а також збільшити прибуток при найменших ризиках під час прийняття фінансових рішень [37].

Фінансові результати діяльності підприємства визначаються зміною чистих активів, основним джерелом якої є прибуток, отриманий від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [28].

Прибуток може збільшуватися або зменшуватися залежно від того, наскільки ефективно працює підприємство. Конкуренція стимулює підприємців до покращення виробничих і комерційних процесів [52].

Оцінка доходів, витрат та фінансових результатів є одним з ключових аспектів аналізу ефективності господарської діяльності підприємств (рис. 1.6) [54].

Рис. 1.6. Значення основних понять

Джерело: сформовано автором на основі [54]

Поняття «фінансові результати», згідно з Я.П. Іщенком, О.А. Подолянчуком та Н.І. Ковалем, розглядається як бухгалтерська оцінка різниці між поточними доходами та витратами, що базується на нормативній документації для складання фінансової звітності [15, с. 25].

О.О. Дробишева та А. Рижков вважають, що «абсолютні показники фінансових результатів – це сума прибутку (чи збитку) за його структурою утворення, розподілу та використання. Відносні показники фінансових результатів характеризують відсотковий ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому та за його структурою, витрат чи отриманого доходу» [11, с. 190].

Фінансові результати визначаються як зміна прибутку (збитку) та покращення рівня рентабельності (збитковості) підприємства внаслідок його фінансово-господарської діяльності за звітний період. Вищі показники прибутку та рентабельності свідчать про більшу інвестиційну привабливість підприємства.

Оцінка фінансових результатів здійснюється для аналізу поточного стану фінансово-господарської діяльності та прогнозування майбутніх показників підприємства (рис. 1.7).

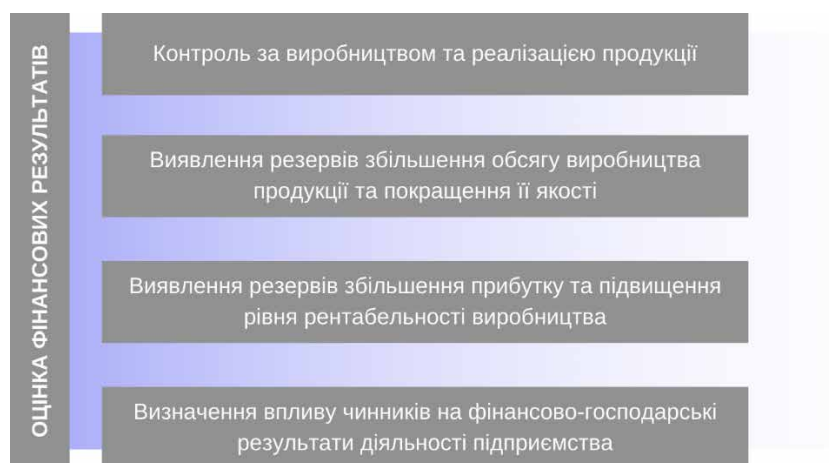

Рис. 1.7. Завдання оцінки фінансових результатів фінансово- господарської діяльності підприємства

Джерело: запропоновано автором

Розрахунок фінансового результату фінансово-господарської діяльності підприємства включає два етапи: на першому етапі визначається прибуток

(збиток) від операційної діяльності, на другому — від фінансової та інвестиційної діяльності (рис. 1.8) [15]

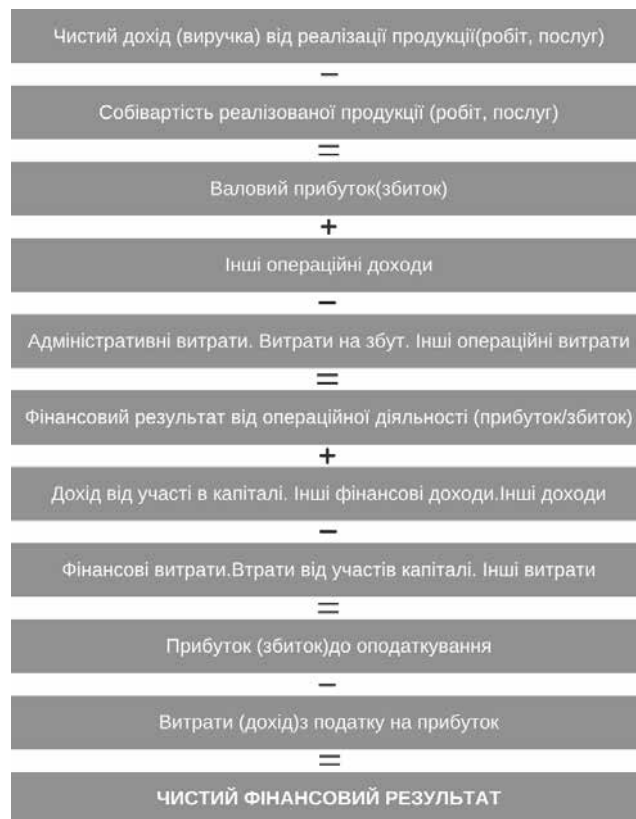

Рис. 1.8. Методика визначення фінансового результату від фінансово-господарської діяльності підприємства.

Джерело: сформовано автором на основі [15]

Категорія «ризик» у своєму простому розумінні може бути охарактеризована як ймовірність або небезпека виникнення непередбачених втрат під час прийняття управлінських рішень. У контексті діяльності підприємства це означає ризик недосягнення очікуваних фінансових результатів через невизначені умови функціонування. Тобто ризик включає ситуації, де можливий відхід від запланованих цілей та отримання непередбачених негативних наслідків, що можуть призвести до фінансових втрат.

І.В. Чикало звертає увагу на те, що різноманітні підходи до визначення ризику в економічній літературі свідчать про відсутність єдиного, загальноприйнятого підходу до цієї категорії. Це означає, що ризик як економічне поняття поки не отримав стійких та логічно обґрунтованих характеристик, які б узгоджувалися серед фахівців. У зв'язку з цим Чикало

пропонує виділити основні сутнісні характеристики ризику, які сприятимуть більш точному розумінню цього поняття в економічній діяльності (рис. 1.9).

Сутнісні характеристики ризику, представлені на рис. 1.9, є необхідними для ідентифікації та оцінки його впливу на фінансові результати діяльності підприємства, проте, на нашу думку, вони є дещо недосконалими.

Рис. 1.9. Сутнісні характеристики ризику за І.В. Чикало [57, с. 55]

З.Д. Калініченко, на відміну від зазначених характеристик, пропонує структурні елементи ризику, взаємозв'язок яких, на її думку, і визначає сутність самого ризику [17]. А саме:

- ймовірність відхилення від встановленої мети, задля досягнення якої була обрана певна альтернатива;
- шанс досягнення бажаного результату;
- невизначеність у досягненні поставленої цілі;
- ризик виникнення негативних наслідків під час здійснення дій у ситуації невизначеності щодо обраної альтернативи;
- передбачення невдачі внаслідок вибору та реалізації альтернативи.

На наш погляд, структурні елементи ризику, запропоновані З. Д. Калініченко, найбільш повно відображають сутність ризику та можливі наслідки його виникнення на підприємстві [15].

Найефективніше управління можливими ризиками підприємства, з метою запобігання негативним наслідкам та зменшення їхнього впливу на фінансові результати, стає можливим при врахуванні всіх зазначених структурних елементів ризику.

У своїх аналітичних дослідженнях компанія «Ernst & Young» визначила десять основних видів ризиків для бізнесу, характеристика яких представлена в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Основні види бізнес-ризиків

Назва ризику	Вид ризику	Характеристика
Фінансові ризики	Кредитна криза	Цей ризик становить загрозу для компаній, що працюють у таких секторах, як управління активами, нерухомість, страхування та банківська справа. Водночас аграрні підприємства стикаються з труднощами через обмежений доступ до кредитних ресурсів.
	Поглиблення рецесії	Світова фінансова криза суттєво вплинула на відтік капіталу з ринків, що розвиваються, що, у свою чергу, сприяє поглибленню економічного спаду.
Ризики законодавства	Невідповідність законодавчим вимогам	Цей ризик продовжує бути найбільш важливим і ускладнює процес прийняття рішень для компаній.
Операційні ризики	Старіння бізнес-моделей	Провідним компаніям світу доводиться радикально переглядати свої корпоративні стратегії та структури. Особливо сильно це впливає на бізнеси в таких сферах, як управління активами, медично-біологічна галузь, ЗМІ та телекомунікації.
Репутаційні ризики	Репутаційні ризики	Не лише окремі компанії, а й цілих галузей народного господарства репутація все частіше опиняється під загрозою. На репутацію значний вплив мають екологічні проблеми, дефіцит фінансування інноваційних розробок та кредитна криза.
	Кадрова політика	Нещодавно з'явилася проблема втрати висококваліфікованих кадрів через їх перехід на роботу в інші підприємства.
	Зниження витрат	На тлі глобального сповільнення економічного зростання, зменшення витрат стає ключовим фактором для запобігання збитковості діяльності.
Стратегічні ризики	Вихід нових гравців на ринок	Нові конкуренти з'являються як з суміжних, так і з віддалених географічних регіонів, і національним підприємствам доводиться змагатися з відомими міжнародними компаніями.
	Радикальна екологізація	Завдання в галузі охорони навколишнього середовища та забезпечення стійкого розвитку бізнесу, особливо для підприємств, діяльність яких пов'язана з великими викидами шкідливих речовин, стають дедалі складнішими.
	Управління спільнотами (альянсами) та виконання угод	Фінансова криза сприяла формуванню об'єднань у бізнесі. У сучасних бізнес-стратегіях провідних світових компаній альянси та партнерства займають важливе місце. Проте такі угоди повинні обов'язково проходити незалежну перевірку після їх завершення.

Джерело: сформовано автором на основі [14]

Окрім основних ризиків, наведених у таблиці 1.3, виділяються й інші: енергетична криза, складність в управлінні інтелектуальним капіталом, неспроможність впроваджувати інновації, порушення прав інтелектуальної власності, інфраструктурні ризики, демографічні зміни, нові власники, ризик неефективності моделей управління, а також складність управління новими бізнес-моделями.

Усі ризики, що виникають або можуть виникнути на підприємстві, впливають на його фінансові результати, з тією різницею, що деякі з них мають прямий вплив, а інші – опосередкований. Традиційно ризики поділяють на дві групи: внутрішні та зовнішні. Такий поділ обумовлений можливістю підприємства здійснювати управління ризиками або мінімізувати їх вплив, адже зовнішні ризики не піддаються управлінню підприємством. Розглянемо наслідки виникнення ризикових ситуацій на підприємстві.

Зокрема, виникнення зовнішніх ризиків може призвести до таких ситуацій, що в подальшому впливають на фінансовий результат: зниження ціни на продукцію; скорочення доходів; зменшення частки ринку, що належить підприємству; втрата зв'язків з клієнтами; незадоволення потреб споживачів; підвищення витрат на закупівлю сировини та матеріалів; втрата іміджу підприємства; екологічні шкоди, що потребують витрат на відновлення навколишнього середовища; витрати на адаптацію політики підприємства до змін у законодавстві тощо.

При виникненні зовнішніх ризиків основним завданням керівництва підприємства є оперативне реагування та вжиття заходів для мінімізації їх впливу на бізнес. Це може включати адаптацію стратегії, коригування фінансових планів або зміну тактики роботи з партнерами та клієнтами. Важливим аспектом є також своєчасна комунікація з усіма зацікавленими сторонами, включаючи інвесторів, постачальників та споживачів, щоб зменшити негативні наслідки для підприємства. У разі зовнішніх ризиків, таких як зміни в економічній ситуації чи нові законодавчі ініціативи, підприємства часто мають

обмежений вплив на фактори ризику, тому акцент робиться на адаптацію та стратегії мінімізації втрат.

З іншого боку, внутрішні ризики є такими, які підприємство може контролювати значно більше, і керівництво має можливість не лише мінімізувати їхній вплив, але й вжити активних заходів для запобігання їх виникненню. Залежно від специфіки діяльності підприємства, внутрішні ризики можуть включати такі наслідки:

- Тривале (неоперативне) вирішення проблем, що призводить до погіршення атмосфери в колективі підприємства; виникнення високого рівня плинності кадрів, низька результативність або неефективність ухвалених управлінських рішень тощо;

- Проблеми з ліквідністю підприємства, спричинені постійно високими витратами, труднощами в фінансуванні господарської діяльності та збільшенням відсоткових платежів за кредитами;

- Зниження мотивації серед працівників і робітників, високий рівень плинності кадрів, низька продуктивність виконуваних робіт, збільшення обсягу робіт, що виконуються сторонніми організаціями;

- Скорочення обсягів виробництва, погіршення якості продукції, зменшення різноманітності асортименту товарів.

Усі згадані ризики та наслідки, що виникають через їх появу, призводять до зменшення доходів або збільшення витрат підприємства, що, в свою чергу, безпосередньо впливає на фінансові результати його діяльності. Різниця в економічних інтересах між підприємством та його власниками, а також суперечності в певних правових нормах і відсутність достатніх економічних стимулів для отримання прибутку означають, що власники можуть не отримати очікуваний дохід від діяльності підприємства.

Таким чином, через вплив різних факторів підприємство може отримати дохід за підсумками своєї діяльності, але не сформувати чистий прибуток, що створює невизначеність для власників щодо досягнення очікуваного доходу на рівні не нижчому за ринковий. Така ситуація відображає економічну суть ризику

зниження прибутку, що полягає в розбіжності економічних інтересів між власниками та управлінським персоналом підприємства.

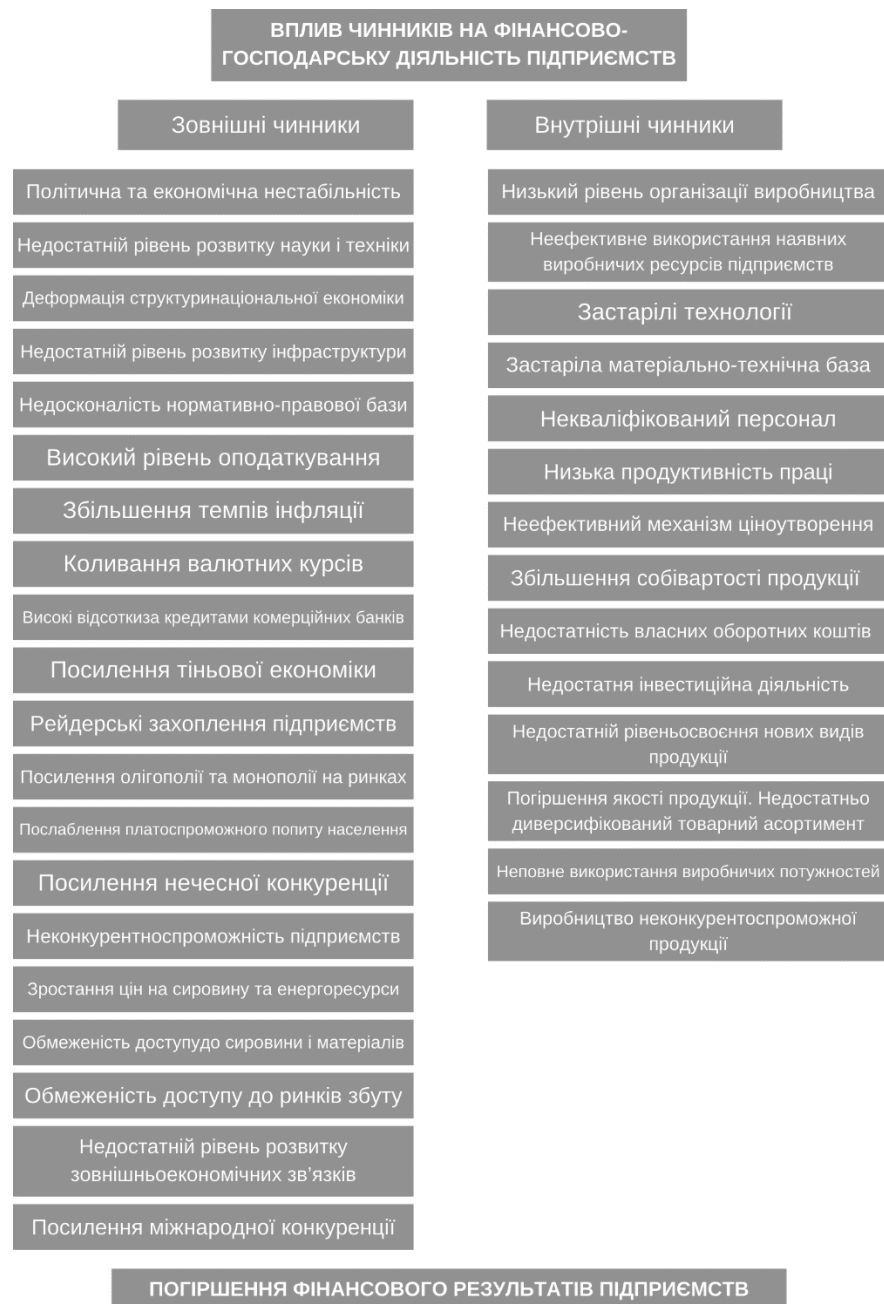

Рис. 1.10. – Систематизація впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові результати діяльності підприємств в Україні

Зовнішні чинники впливають на фінансово-господарську діяльність підприємств як безпосередньо, так і опосередковано. Це можуть бути зміни у економічній, політичній або соціальній ситуації в країні, коливання валютних курсів, інфляція, податкова політика, а також глобальні економічні кризи або природні катастрофи. Оскільки підприємства не мають можливості змінювати ці

фактори, їхній вплив може бути лише частково компенсований через адаптацію підприємства до нових умов або оптимізацію бізнес-процесів. Наприклад, підвищення податків або зміна законодавства може негативно позначитися на витратах, але підприємство може спробувати знайти способи зниження витрат чи коригування цінової політики.

Внутрішні чинники, на відміну від зовнішніх, є безпосередньо підконтрольними підприємству. Це можуть бути управлінські рішення, організаційна структура, ефективність використання ресурсів, якість продукції, рівень мотивації працівників та інші фактори, що безпосередньо впливають на операційну діяльність підприємства. Вони можуть як сприяти підвищенню ефективності і прибутковості бізнесу, так і призвести до зниження доходів або збільшення витрат. Наприклад, впровадження нових технологій, підвищення кваліфікації працівників, оптимізація процесів або неефективні рішення керівництва можуть значно змінити фінансові результати підприємства.

Вплив чинників може змінюватися (посилюватися або послаблюватися) в залежності від регіону, специфіки фінансово-господарської діяльності підприємства та його організаційно-правової форми.

Підприємства часто зазначали високий рівень залежності своєї діяльності від законодавчих та економічних обмежень, часті коливання цін на ринку сільськогосподарської продукції, недосконалість правової бази, а також нестачу фінансових ресурсів через ускладнення банками процесу надання позик та високі процентні ставки, що створює труднощі для модернізації виробництва.

Норма статті 155 Цивільного кодексу України має непрямий вплив на фінансові результати підприємства. Зокрема, якщо підприємство отримуватиме прибутки, що відобразатимуться у фінансовій звітності, то зі збільшенням розміру цього прибутку знижуватиметься ймовірність виникнення ризику порушення норм цієї статті. Вважаємо, що підприємства повинні впроваджувати різні заходи для ефективного управління своєю діяльністю, щоб запобігти виникненню ризикових ситуацій. У таблиці 1.4 ми сформуваємо перелік

можливих заходів для управління ризиками, виявленими під час дослідження, в межах відповідних груп.

Таблиця 1.5

Заходи щодо управління ризиками сільськогосподарського підприємства

Група ризиків	Заходи з управління ризиками
Кадрові ризики. Ризики охорони та безпеки праці	1) Вкладення в забезпечення охорони праці та безпеки; 2) Організація тренінгів та атестацій для працівників; 3) Розробка та впровадження ефективної системи соціальних пільг, мотивації та заохочення співробітників.
Ринкові ризики	1) Поглиблення досліджень ринку; 2) Поліпшення асортименту товарів та взаємодія з клієнтами; 3) Укладання довгострокових контрактів із гнучкою ціновою політикою; 4) Впровадження інновацій та постійне вдосконалення процесів; 5) Диверсифікація каналів збуту.
Екологічні ризики	1) Постійний моніторинг викидів у навколишнє середовище; 2) Контроль за процесом утилізації відходів..
Ризики постачання	1) Забезпечення резервних запасів; 2) Автоматизована система закупівель (резервування, вибір нових постачальників, управління постачальниками); 3) Впровадження умов глобальних контрактів; 4) Співпраця з надійними партнерами, які продемонстрували високі результати за багаторічний період співпраці.
Політичні ризики	1) Налагодження зв'язків з громадськістю та встановлення взаємин з органами державної влади на національному та регіональному рівнях; 2) Відповідність вимогам законодавства.
Виробничі ризики	1) Природні умови, що впливають на виробництво рослинницької та тваринницької продукції, є невизначеними; 2) Контроль за сировиною, що надходить на підприємство, а також за загальними показниками якості продукції, що виробляється, стає більш жорстким; 3) Система безперервних операційних поліпшень активно впроваджується; 4) Шкідники та хвороби; 5) Виконання заходів щодо управління ризиками моніториться щоквартально.
Стратегічні ризики	1) Ризик зниження рентабельності в галузі; 2) Ризик невдачі нового проєкту.
Макроекономічні ризики	1) Обмеження вибору валюти для здійснення операцій та переговорів щодо валюти контракту на купівлю-продаж; 2) Мінімізація витрат на купівлю-продаж валюти.
Експортні ризики	1) Завдяки диверсифікації структури продажів є можливість перенаправляти поставки продукції з одного ринку на інший за необхідності. 2) Одним із способів мінімізації ризику є використання страхування експортних операцій.

Джерело: сформовано автором на основі [32]

Запропоновані заходи знижують ймовірність виникнення ризиків або усувають їх. Частина з них передбачає розробку внутрішнього нормативно-правового забезпечення підприємства, що включає інструкції та регламенти для управління ризиками. Це, у свою чергу, потребує коригування організації бухгалтерського обліку, оновлення облікової політики та змін у методах обліку для забезпечення відповідності новим вимогам і точності фінансової звітності.

Таким чином, ризики, які виникають у процесі діяльності, залежать від ряду факторів, що спричиняють їх появу. Ці фактори можна умовно поділити на адміністративно-організаційні та обліково-інформаційні. Така класифікація обумовлена тим, що на підприємстві ризики можуть виникати через дії управлінського персоналу або бухгалтерської служби під час виконання їхніх обов'язків. Покращення процесу управління ризиками на підприємствах можливе через три основні підходи, залежно від їхніх розмірів та організаційної структури. Перший підхід передбачає створення спеціалізованої служби управління ризиками на великих підприємствах з окремими блоками. Другий підхід спрямований на формування єдиної служби управління ризиками з виділенням секторів для кожного конкретного ризику. Третій підхід передбачає створення консультативної служби для надання інформаційної та консультативної підтримки підприємства в управлінні ризиками.

Система ризик-менеджменту повинна стати невід'ємною частиною загальної структури управління організацією. Для забезпечення стабільного отримання прибутку підприємствам необхідно розробити ризик-орієнтовану систему управління, що включає відповідне обліково-аналітичне забезпечення. Таким чином, ефективність ризик-менеджменту підприємства, досягнення позитивних результатів та підтримка конкурентоспроможності на ринку значною мірою залежать від вибору стратегії оптимізації ризиків.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи результати дослідження, викладені у розділі 1, можна зробити такі висновки:

1. Економічна сутність фінансових результатів полягає в оцінці ефективності діяльності підприємства через визначення його прибутку або збитку за певний період. Фінансові результати є відображенням здатності компанії генерувати доходи, контролювати витрати та ефективно використовувати ресурси для досягнення фінансових цілей. Вони безпосередньо впливають на прийняття управлінських рішень, залучення інвестицій, податкові зобов'язання та оцінку фінансової стабільності підприємства, що визначає його конкурентоспроможність на ринку.

2. Ризик-орієнтоване управління є багатогранною системою, яка охоплює всі рівні управління підприємством і включає стратегічні, процесуальні, кадрові та технологічні аспекти. Основною метою цієї системи є своєчасне виявлення потенційних ризиків та їх джерел, а також оцінка ймовірності як негативних, так і позитивних наслідків для діяльності підприємства. Одним із ключових елементів є визначення факторів, які можуть спричинити виникнення ризиків, будь то зміни в ринковій ситуації, політичні фактори, внутрішні організаційні недоліки чи інші чинники. Оцінка цих ризиків дозволяє вчасно приймати управлінські рішення, спрямовані на мінімізацію ймовірних втрат, таких як зниження доходів чи ринкової позиції, і одночасне максимізування можливих вигод, наприклад, через адаптацію до змін або використання нових можливостей. Застосування ризик-орієнтованого підходу дає змогу підприємству не лише зберігати стабільність у складних умовах, але й ефективно реагувати на зміни, підвищуючи прибутковість та конкурентоспроможність на ринку.

3. У ході дослідження були визначені основні групи факторів, що впливають на виникнення ризиків у господарській діяльності. Ці фактори умовно поділені на дві категорії: зовнішні та внутрішні, в залежності від того, де саме вони проявляються.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В УМОВАХ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика досліджуваного підприємства

Об'єктом дослідження є Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛІДЕКС», надалі – ТОВ «ЛІДЕКС».

ТОВ «ЛІДЕКС» (ЄДРПОУ 39080172) зареєстроване 4 лютого 2014 року в Голосіївському районі м. Києва. Адреса: 03022, м. Київ, вул. Козацька, 116, оф. 108.

Засновниками та бенефіціарами ТОВ «ЛІДЕКС» є громадяни України: Гнатюк Ярослав Леонідович, Ковальчук Владислав Вікторович і Гончар Олексій Сергійович.

Керівником підприємства з 07.02.2014 року є Гнатюк Ярослав Леонідович. Фінансовий директор – Никитенко Ольга Юріївна, головний бухгалтер – Вознюк Світлана Володимирівна.

Статутний капітал компанії становить 800 000 гривень. Його розмір був змінений у 2024 році. До цього він становив 60 000 гривень. Наразі структура власності ТОВ «ЛІДЕКС» має такий вигляд:

Ярослав Гнатюк – 350 000 грн (44%);

Владислав Ковальчук – 225 000 грн (28%);

Олексій Гончар – 225 000 грн (28%).

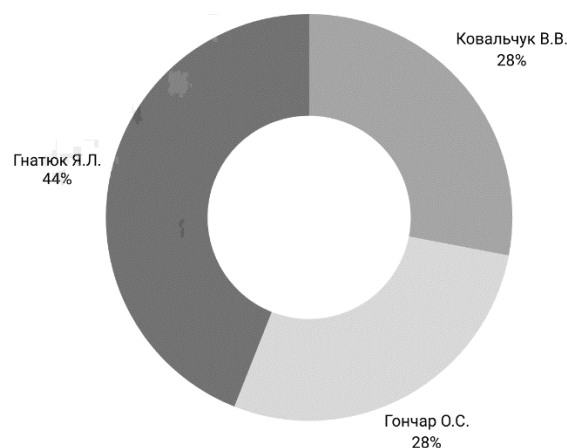

Рис. 2.1. Структура власності ТОВ «ЛІДЕКС»

Напрямами діяльності ТОВ «ЛІДЕКС», в межах зареєстрованих видів діяльності, за кодами КВЕД є:

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля (основний);

46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням

46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням

45.32 роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах

33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення

77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів

33.20 Установлення та монтаж машин і устаткування

45.31 Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля

77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів

Основний напрямок діяльності полягає в оптовій та роздрібній торгівлі запчастинами для автомобільного транспорту, сільськогосподарських машин, а також у наданні послуг з ремонту і технічного обслуговування техніки. Компанія активно співпрацює з міжнародними постачальниками, що дозволяє їй пропонувати найновіші технології та рішення для аграрних і транспортних компаній в Україні.

ТОВ "ЛІДЕКС" також займається імпортом автозапчастин, спеціалізованої техніки та іншого обладнання, що дозволяє клієнтам отримувати доступ до високоякісних товарів за конкурентними цінами. Компанія постійно розширює асортимент своєї продукції та пропонує сучасні технології для підвищення ефективності та надійності техніки.

Завдяки професійній команді, яка включає кваліфікованих менеджерів, інженерів та техніків, "ЛІДЕКС" гарантує високу якість своїх послуг, надаючи

підтримку клієнтам на всіх етапах співпраці — від вибору товарів до після продажного обслуговування.

Підприємство має основний офіс, складське приміщення та відділ сервісу. Кожен з власників відповідає за конкретну ділянку компанії.

Рис. 2.2. Структура організації управління ТОВ «ЛІДЕКС»

ТОВ "ЛІДЕКС" є малим підприємством, що відповідає критеріям малого бізнесу в Україні. Згідно з класифікацією підприємств за розміром, малі підприємства — це ті, які мають до 50 працівників і річний дохід, що не перевищує еквівалент 10 мільйонів євро. У випадку "ЛІДЕКС", кількість працівників складає близько 37 осіб, що дозволяє компанії ефективно управляти внутрішніми процесами і зберігати гнучкість у прийнятті рішень.

Як мале підприємство, "ЛІДЕКС" користується певними перевагами, такими як спрощена система оподаткування та можливість адаптуватися до змін ринку швидше, ніж великі компанії.

Таблиця 2.1

Порівняльна таблиця основних фінансових показників ТОВ «ЛІДЕКС» за 3 роки (2021-2023)

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2022 р.
	2021	2022	2023	
<i>Дохід</i>	95 910	96 558	130 980	34 422
<i>Чистий прибуток</i>	137	1 557	5 766	4 209
<i>Активи</i>	32 529	42 775	66 082	23 307
<i>Зобов'язання</i>	35 428	35 737	53 278	17 541
<i>Кількість працівників</i>	38	35	37	2

Аналіз тенденцій розвитку господарської діяльності ТОВ «ЛІДЕКС» дав змогу визначити динаміку фінансових результатів за останні роки. Спираючись на дані таблиці 2.1, розглянемо зміни фінансових показників підприємства у період 2021–2023 років (рис. 2.3).

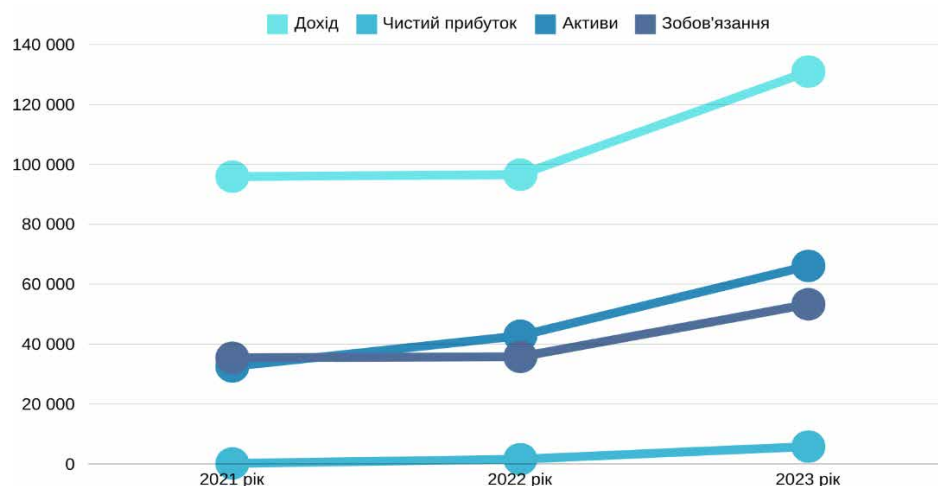

Рис. 2.3. Динаміка фінансових показників ТОВ «ЛІДЕКС» за 2021-2023 рр.

Аналіз фінансових показників ТОВ "ЛІДЕКС" за період з 2021 по 2023 роки свідчить про суттєве покращення фінансового стану підприємства. Перш за все, дохід компанії зріс з 95 910 тис. грн у 2021 році до 130 980 тис. грн у 2023 році, що становить приріст на 34 422 тис. грн порівняно з 2022 роком. Це вказує на те, що компанія значно розширила свою діяльність, збільшивши обсяги продажів чи обслуговування.

Чистий прибуток також продемонстрував вражаючий ріст. У 2021 році він становив лише 137 тис. грн, однак вже у 2023 році досяг 5 766 тис. грн, що є значним приростом у 4 209 тис. грн порівняно з попереднім роком. Така динаміка свідчить про ефективне управління витратами та підвищення рентабельності діяльності компанії.

Щодо активів, їхній обсяг зріс з 32 529 тис. грн у 2021 році до 66 082 тис. грн у 2023 році, що демонструє стабільне зростання на 23 307 тис. грн. Це свідчить про зміцнення матеріальної бази підприємства, що може бути результатом інвестицій у нові ресурси чи технології.

Зобов'язання компанії також збільшилися — з 35 428 тис. грн у 2021 році до 53 278 тис. грн у 2023 році. Приріст у 17 541 тис. грн вказує на залучення

додаткових фінансових ресурсів, що може бути ознакою розвитку бізнесу, але також слід контролювати рівень боргового навантаження для підтримки фінансової стійкості.

Незначні коливання кількості працівників (від 38 у 2021 році до 37 у 2023 році) вказують на стабільність кадрового потенціалу підприємства, що є важливим фактором для забезпечення безперервності бізнес-процесів.

Загалом, ТОВ «ЛІДЕКС» демонструє позитивну динаміку за основними фінансовими показниками, що свідчить про успішну діяльність і поступовий розвиток підприємства.

Облікова політика ТОВ «ЛІДЕКС» спрямована на ефективне управління фінансами, відповідність національним стандартам обліку та законодавству. Її мета – забезпечення точності, надійності та прозорості фінансової звітності.

Облікова політика ТОВ «ЛІДЕКС» відповідає чинному законодавству та НП(С)БО, забезпечуючи точність обліку й складання звітності. НМА до 20 000 грн з терміном використання понад рік визнаються МНМА, основними засобами (ОЗ) – активи вартістю понад 20 000 грн і строком служби більше року. Для введення в експлуатацію ОЗ створена постійно діюча комісія. Амортизація МНМА здійснюється 100% у місяці введення, для ОЗ застосовуються прямолінійний метод і метод прискореного зменшення залишкової вартості. Доходи визнаються пропорційно до завершеності операції. Майно компанії складається з основних фондів та оборотних активів.

Джерела формування майна ТОВ «ЛІДЕКС» включають внески засновників, доходи від основної діяльності, придбання майна інших підприємств та інші законні надходження.

Бухгалтерський облік ТОВ «ЛІДЕКС» базується на сучасних методах для забезпечення надійності обліку та прозорості звітності.

У ТОВ «ЛІДЕКС» бухгалтерський облік веде спеціалізований підрозділ бухгалтерії, який складається з фінансового директора, головного бухгалтера та бухгалтера. Цей підрозділ відповідає за організацію та контроль фінансової

звітності підприємства, забезпечуючи точність та своєчасність ведення обліку всіх господарських операцій.

Основні функції бухгалтерії ТОВ «ЛІДЕКС» включають безперервне ведення обліку, організацію обліку згідно з законодавством, дотримання правил документообігу та контроль первинної документації. Підрозділ систематизує облікові дані, проводить інвентаризацію активів і зобов'язань, а також забезпечує своєчасну підготовку та подання фінансової, податкової та статистичної звітності.

Право першого підпису належить директору Ярославу Гнатюку, який відповідає за організацію ефективної діяльності підприємства, вдосконалення показників управління, продуктивності та прибутковості, а також за аналіз тенденцій. Фінансовий директор Ольга Никитенко відповідає за своєчасне подання і правильність фінансової та податкової звітності. Головний бухгалтер займається розрахунками з постачальниками та покупцями, реєстрацією податкових накладних, розрахунком заробітної плати та звітами з ЄСВ і ПДФО. Бухгалтер веде первинний облік, авансові звіти, списання ТМЦ та розрахунок палива.

Облік основних засобів на підприємстві ведеться згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби» за допомогою рахунку 10. До основних засобів відносяться матеріальні активи, які використовуються в процесі надання послуг, мають термін служби понад 1 рік і вартість понад 20 000 грн.

Матеріальні активи, які використовуються в процесі надання послуг, мають термін служби понад 1 рік, але вартість не перевищує 20 000 грн, відображаються як малоцінні необоротні матеріальні активи на рахунку 112.

Оскільки на підприємстві обліковуються переважно машини, обладнання та транспортні засоби, то Основні засоби амортизуються на основі методу прискореного зменшення залишкової вартості. Адже він застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних засобів, що входять до груп 4 та 5.

Амортизація по МНМА нараховується у розмірі 50% у першому місяці при введенні в експлуатацію.

Організацію обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів веде головний бухгалтер.

Рис. 2.4. Динаміка зміни Основних засобів на ТОВ «ЛІДЕКС» 2021-2023 р.р.

З 2021 по 2023 роки основні засоби ТОВ «ЛІДЕКС» зросли з 5,025 тис. грн до 13,124.8 тис. грн, що свідчить про інвестиції в модернізацію активів. Зокрема, у 2023 році відбулося значне збільшення на 7,570.9 тис. грн завдяки придбання нових автомобілів для відділу сервісу (VW Touareg за 2,406,250 грн, введений 28.12.2023) та для директора (BMW X5 xDrive30d G05 за 3,306,289.79 грн, введений 01.09.2023), а також допоміжної техніки для сервісу (машина для миття автозапчастин за 229,175 грн, введена 05.05.2023). Вибуття відбулося через передачу автомобіля VW LNF Caddy за 226,798.33 грн 13.01.2023.

На балансі ТОВ «ЛІДЕКС» обліковуються нематеріальні активи, які включають програмні забезпечення, ліцензії, права користування сайтами та права на комерційні позначення.

Рис. 2.5. Динаміка зміни Нематеріальних активів на ТОВ «ЛІДЕКС» 2021-2023 р.р.

Нематеріальні активи ТОВ «ЛІДЕКС» залишалися незмінними протягом 2021-2023 років і становили 13,8 тис. грн, що свідчить про відсутність нових надходжень чи вибуття активів.

Запаси — це продукція, товари та матеріали на різних стадіях виробництва і обігу, що очікують використання чи споживання. Облік запасів ведеться відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» за первісною вартістю, при цьому одиницею обліку є найменування запасів, а у фінансовій звітності їх оцінка здійснюється за собівартістю або чистою вартістю реалізації.

При списанні запасів та їх вибутті використовується метод ФІФО, згідно з яким першими списуються товари, що надійшли першими, а залишок відображається за вартістю останніх закупівель.

Таблиця 2.2

Залишки запасів установи на 2023 р.

Показник	Балансова вартість, тис. грн			Абсолютне відхилення 2023-2022
	2021 рік	2022 рік	2023 рік	
Всього запаси	25241,9	26387	41963,5	15576,5
-готова продукція	23462,8	26030,9	40974,9	14944,0
-сировина і матеріали	2,0	79,4	248,1	168,7
-паливо	442,1	287,0	576,0	289,0
-запасні частини	0,0	0,0	164,4	164,4
-інші матеріали	0,0	0,0	0,0	0,0
-МШП	1335,0	0,0	0,0	0,0

Аналіз балансової вартості запасів ТОВ «ЛІДЕКС» за 2021–2023 роки показує їх приріст із 25,241.9 тис. грн до 41,963.5 тис. грн (+15,576.5 тис. грн), що свідчить про розширення асортименту та виробничих потужностей. Основне зростання припадає на готову продукцію (+14,944.0 тис. грн) і сировину (+168.7 тис. грн), що вказує на збільшення попиту та забезпечення виробництва. Витрати на паливо зросли на 289.0 тис. грн через використання генераторів під час відключень електроенергії. З'явилися запасні частини вартістю 164.4 тис. грн, що свідчить про стратегічний підхід до модернізації обладнання.

Основними завданнями обліку грошових коштів на підприємстві є своєчасне оформлення документів, відображення операцій на рахунках та проведення інвентаризації з відображенням її результатів у бухгалтерському обліку.

Кошти на банківський рахунок підприємства надходять від продажу товарів, виконання робіт чи надання послуг, а вибуття здійснюється за платіжними інструкціями, включаючи оплату постачальникам. Розрахунки з партнерами, а також виплати заробітної плати, лікарняних і відпускних працівникам проводяться переважно безготівково через банківські рахунки.

ТОВ «ЛІДЕКС» має поточні рахунки в АТ "Райффайзен Банк", АТ "ПУМБ" та АТ КБ "ГЛОБУС". Завдяки встановленій програмі «Клієнт-банк» бухгалтерія формує платіжні інструкції та здійснює перекази коштів дистанційно, без необхідності відвідування банківських відділень.

Операції відображаються на основі банківської виписки, яку разом із копіями розрахункових документів банк надає головному бухгалтеру для ідентифікації записів. Всі виписки розносяться в програмі «1С:Підприємство» за рахунками бухгалтерського обліку.

Таблиця 2.3

Залишки на рахунках ТОВ «ЛІДЕКС» станом на 31.12.2023 р.

Рахунок	Залишок, грн
1	2
АТ "ПУМБ", в м. Київ	122 634,06
GKG	1 167,00
АТ " РАЙФФАЙЗЕН БАНК "(грн)	744 276,97
Для больничных	867,07
Казначейство України(елект.адмін.подат.)	59 246,22
Карточний счет	20 849,03
Кредитний рахунок в АТ "ПУМБ", в м. Київ	-
Печерин Сервис	27 514,96
Текущий (EUR) в АТ "ПУМБ", в м. Київ	-
Текущий (EUR) в АТ " РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	-

Продовження таблиці 2.3

1	2
Текущий (USD) в АТ " РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	-
Тихий	46 273,33
ТРАНЗ	-
Фунт стерлинг ЛІДЕКС	-

Дебіторська заборгованість ТОВ «ЛІДЕКС» охоплює суми, які підприємство очікує отримати від клієнтів за надані послуги чи постачання товарів. Облік здійснюється за первісною вартістю окремо за кожним дебітором відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та включається до балансу за чистою реалізаційною вартістю після вирахування резерву сумнівних боргів. Резерв формується згідно з НП(С)БО 10 та чинними нормативними актами, забезпечуючи коректність обліку.

Таблиця 2.4

Стан дебіторської заборгованості ТОВ «ЛІДЕКС»

Показник	Величина заборгованості, тис. грн			Абсолютне відхилення
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
1	2	3	4	5
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	5141	5787,2	6229,6	442,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	36,6	35,9	35,2	-0,7
у тому числі з податку на прибуток	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	2443,6	1178,3	2794,5	1616,2

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «ЛІДЕКС» за 2021–2023 роки показує її зростання за товари, роботи та послуги з 5,141 тис. грн до 6,229.6 тис. грн, що свідчить про активізацію реалізації, хоча потребує контролю строків погашення. Заборгованість перед бюджетом зменшилася з 36.6 тис. грн до 35.2 тис. грн, залишаючись стабільною, а за податком на прибуток залишалася на

рівні 0 грн. Інша дебіторська заборгованість коливалася, зменшившись до 1,178.3 тис. грн у 2022 році, а у 2023 році зросла до 2,794.5 тис. грн, що вказує на можливі ризики затримок погашення.

У ТОВ «ЛІДЕКС» основним джерелом формування майна підприємства є доходи, одержані від реалізації товарів, робіт та послуг.

Протягом 2021-2023 років Власний капітал зазнав таких змін:

Таблиця 2.5

Власний капітал ТОВ «ЛІДЕКС 2021-2023 р.

Показник	Величина заборгованості, тис. грн			Абсолютне відхилення
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	
Зареєстрований (пайовий) капітал	60	60	60	0
Додатковий капітал	438,3	438,3	438,3	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4907,5	6539,5	12305,3	5765,8
Всього	5405,9	7037,8	12803,6	5765,8

Аналіз власного капіталу ТОВ «ЛІДЕКС» за 2021–2023 роки показує стабільність зареєстрованого (60 тис. грн) і додаткового капіталу (438.3 тис. грн), а також значне зростання нерозподіленого прибутку з 4,907.5 тис. грн до 12,305.3 тис. грн (+7,397.8 тис. грн). Загальний власний капітал зріс із 5,405.9 тис. грн до 12,803.6 тис. грн, що вказує на зміцнення фінансової стабільності та можливості розвитку підприємства.

Зобов'язання — це заборгованість підприємства, яка виникла через минулі події та потребує погашення за рахунок економічних ресурсів.

Довгострокові зобов'язання на звітну дату в Балансі відсутні.

Таблиця 2.6

Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4
Короткострокові кредити банків	219,5	-	5 882,5

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	749,8	1 087,4	-
товари, роботи, послуги	31 297,9	30 981,2	40 669,6
розрахунками з бюджетом	518,8	1 344,6	531,9
у тому числі з податку на прибуток	60,1	85,5	363
розрахунками зі страхування	18,2	7,8	4,7
розрахунками з оплати праці	113,9	113,7	115,9
Інші поточні зобов'язання	2 038,6	1 486,7	5 351,0
Всього	34 956,9	35021,4	52 555,6

Аналіз короткострокових зобов'язань ТОВ «ЛІДЕКС» за 2021–2023 роки показує їхнє зростання з 34,956.9 тис. грн до 52,555.6 тис. грн, що вказує на збільшення фінансових зобов'язань. Основні зміни включають зростання короткострокових кредитів банків до 5,882.5 тис. грн у 2023 році, збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 9,371.7 тис. грн і зростання інших поточних зобов'язань на 3,312.4 тис. грн. Це потребує посиленого контролю за ліквідністю.

Аналіз прибутковості підприємства, зокрема рентабельності основної діяльності, дозволяє виявити ефективні й неефективні напрями роботи, вчасно коригуючи стратегію. Застосування фінансових важелів в межах адаптивного механізму забезпечення прибутковості охоплює оцінку податкової, інноваційної, інвестиційної, кредитної та дивідендної політики. Це сприяє ефективному управлінню фінансовими результатами й стабільному функціонуванню підприємства. Проаналізуємо рентабельність досліджуваного товариства в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз показників рентабельності ТОВ «ЛІДЕКС», %

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхил. (+,-)
1	2	3	4	5
1. Рентабельність активів	0,37	3,73	10,59	10,22
2. Рентабельність власного капіталу	2,53	22,13	45,03	42,50

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5
3. Рентабельність основних засобів	3,21	29,44	61,74	58,53
4. Рентабельність діяльності	0,34	3,64	8,73	8,39
5. Рентабельність продажу	0,14	1,59	4,33	4,19

Джерело: сформовано автором на основі звітності ТОВ «ЛІДЕКС» за 2021-2023 рр.

Аналіз рентабельності ТОВ "ЛІДЕКС" за 2021-2023 роки показує значне поліпшення фінансових результатів, з усіма ключовими показниками, що перевищують нормативні значення. Рентабельність активів зросла з 0,37% до 10,59%, що вказує на ефективніше використання активів. Рентабельність власного капіталу зросла з 2,53% до 45,03%, що значно перевищує норму. Рентабельність основних засобів також демонструє значне покращення — з 3,21% до 61,74%. Рентабельність діяльності збільшилась з 0,34% до 8,73%, а рентабельність продажу — з 0,14% до 4,33%. Всі ці показники свідчать про високий рівень прибутковості і ефективності компанії.

Для визначення безперервності діяльності ми провели оцінку фінансово-майнового стану ТОВ «ЛІДЕКС» (Додаток Б.1).

В Додатку Б.2 було проведено горизонтальний аналіз балансу підприємства. Проаналізувавши ці дані, можна зробити висновки:

Аналіз активів:

За звітний період загальна вартість активів підприємства зросла на 23 307,1 тис. грн (54,5%), що свідчить про значне збільшення економічного потенціалу компанії. Основний приріст спостерігається в необоротних активах, які зросли на 7 496,2 тис. грн (132,9%). Це обумовлено зростанням вартості основних засобів на 7 570,9 тис. грн (136,3%). Збільшення їх первісної вартості та зносу свідчить про активізацію інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію основних засобів. Також значне збільшення відбулося в оборотних активах, які зросли на 15 810,9 тис. грн (42,6%). Основним фактором є зростання запасів на 15 566,2 тис. грн (59%), що може свідчити про підготовку до збільшення обсягів діяльності. Натомість відбулося зменшення грошових коштів на 2 205 тис. грн (-

68,3%), що може бути наслідком їх інвестування або спрямування на інші операційні потреби.

Аналіз пасивів:

Сукупний капітал і зобов'язання підприємства також зросли на 23 307,1 тис. грн (54,5%). Зростання власного капіталу на 5 765,8 тис. грн (81,9%) свідчить про збільшення нерозподіленого прибутку підприємства, що є позитивним сигналом щодо його прибутковості. Значний приріст поточних зобов'язань на 17 534,2 тис. грн (50,1%) обумовлений збільшенням кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги на 9 688,4 тис. грн (31,3%) та іншими поточними зобов'язаннями на 3 864,3 тис. грн (259,9%). Залучення короткострокових кредитів банків на суму 5 882,5 тис. грн свідчить про потребу в додаткових фінансових ресурсах для підтримки операційної діяльності.

Зростання активів і пасивів ТОВ "ЛІДЕКС" свідчить про розвиток підприємства та активну діяльність. Збільшення необоротних активів і запасів вказує на підготовку до зростання обсягів роботи. Однак збільшення зобов'язань потребує моніторингу для мінімізації ризиків ліквідності та фінансової стійкості.

Наведений в Додатку Б.3 вертикальний аналіз дає змогу зробити висновок:

Активи:

У структурі активів на початок і кінець звітного періоду переважають оборотні активи. На початок року їх частка становила 86,8%, тоді як необоротні активи займали лише 13,2%. На кінець звітного періоду співвідношення дещо змінилося, але оборотні активи залишаються домінуючими, займаючи 80,1%, тоді як частка необоротних активів зросла до 19,9%. Серед оборотних активів найбільшу вагу мають запаси, які на початок і кінець року становили відповідно 61,7% та 63,5%. Це свідчить про значний акцент компанії на товарних запасах як основному компоненті її операційної діяльності. Проте частка грошових коштів знизилася з 7,5% до 1,5%, що може свідчити про їх витрати на інші потреби.

Пасиви:

У структурі пасивів на початок року власний капітал складав 16,5%, а поточні зобов'язання – 81,9%. На кінець року частка власного капіталу збільшилася до

19,4%, що вказує на накопичення нерозподіленого прибутку. Поточні зобов'язання зросли з 81,9% до 122,9%, основна частина яких пов'язана з кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги. Частка довгострокових зобов'язань у структурі пасивів залишилася незначною – 1,7% на початок і 1,1% на кінець звітної періоду.

Структура активів ТОВ "ЛІДЕКС" демонструє орієнтацію на високоліквідні компоненти, зокрема запаси. У пасивах спостерігається зростання залежності від поточних зобов'язань, що вимагає посиленого контролю за фінансовою стійкістю та ліквідністю. Позитивною тенденцією є зростання частки власного капіталу, що свідчить про покращення фінансових результатів.

2.2. Документальне забезпечення обліку фінансових результатів

Документування є першим етапом в обліковому процесі, і від його точності та повноти залежить успішність наступних етапів, а також ефективність управлінських рішень. Воно забезпечує первинну реєстрацію об'єктів обліку, що є необхідною основою для подальшої обробки та аналізу фінансової інформації.

Інформація, що міститься у первинних документах, після їх прийняття до обліку, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку за допомогою подвійного запису на взаємопов'язаних рахунках. Облікові регістри можуть бути представлені у вигляді паперових або електронних носіїв, таких як відомості, ордери, журнали, книги чи машинограми. Вони служать для хронологічного, систематичного або комбінованого збору, групування та узагальнення даних з первинних документів, що були прийняті до обліку. Підприємства, які використовують електронні регістри, повинні забезпечити зручність їх перегляду. Господарські операції повинні бути занесені в регістри в тому звітному періоді, в якому вони відбулися, і ця інформація в подальшому переноситься до фінансової звітності.

На ТОВ «ЛІДЕКС» формування фінансового результату здійснюється через аналіз і порівняння доходів та витрат підприємства. Доходи включають виручку від основної діяльності, а також інші операційні та фінансові

надходження. Витрати, у свою чергу, охоплюють собівартість реалізованих товарів, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

НП(С)БО 15 "Дохід" визначає принципи обліку та розкриття інформації про доходи підприємства у фінансовій звітності. Відповідно до цього стандарту, дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — це загальна сума надходжень від продажу, яка не включає в себе знижки, повернення товарів чи непрямі податки, такі як ПДВ або акциз. Це означає, що в обліку відображається повна сума виручки, яку підприємство отримує від реалізації своєї продукції чи послуг, без коригувань на знижки, повернення або податки, які можуть бути додатково враховані в інших рахунках підприємства. Цей підхід допомагає забезпечити правильне відображення фінансових результатів підприємства, що є важливим для оцінки його фінансового стану.

Відповідно до НП(С)БО 16 "Витрати", витрати підприємства — це суми, які відображаються в бухгалтерському обліку як зменшення економічних вигод протягом звітного періоду. Витрати визначаються як зменшення активів або збільшення зобов'язань, що виникають внаслідок здійснення господарських операцій, які прямо або опосередковано пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції, товарів, робіт чи послуг. Вони включають в себе витрати на матеріали, оплату праці, амортизацію, податки, а також інші витрати, які зменшують загальну вартість активів підприємства та впливають на його фінансовий результат. Важливо, що витрати повинні бути правильно класифіковані та відображені в звітності, оскільки це дає змогу оцінити фінансову ефективність і результативність діяльності підприємства.

Документування операцій, що стосуються обліку отриманих доходів, включає різноманітні бухгалтерські та юридичні документи, які можуть бути як розпорядчими, так і виконавчими. Інформацію про отримані доходи управлінці можуть отримувати з первинних документів, облікових реєстрів, Головної книги, а також з форм фінансової та податкової звітності. Ці дані є необхідними для розрахунку прибутку до оподаткування та для ухвалення управлінських рішень щодо шляхів отримання доходу підприємством.

Первинний облік доходів від реалізації ведеться по відповідних групах, для кожної з яких відкривається окремий субрахунок. Реалізація продукції, товарів, робіт чи послуг оформлюється на підставі довгострокових договорів. Для продукції, що відвантажується, складаються накладні чи інші документи, де зазначаються найменування, номенклатурний номер, сорт, розмір, кількість товарів, а також інформація про одержувача, включаючи його найменування та адресу.

Узагальнення інформації по рахунку 70 "Доходи від реалізації" здійснюється в журналі № 6, де вказується відповідна назва рахунку. Водночас, інші операційні доходи, які не пов'язані з реалізацією товарів, робіт чи послуг, враховуються окремо в складі інших операційних доходів.

Перелік первинних документів, на основі яких здійснюється облік доходів підприємства від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, представлений у Таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Відображення доходів підприємства в первинних документах

№ з/п	Вид доходу	Первинний документ
1	Дохід від реалізації готової продукції	Прибутковий касовий ордер, Виписка банку, Рахунок-фактура, Товарно-транспортна накладна, Накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, Розрахунок (довідка) бухгалтерії, Видаткова накладна, Акт наданих послуг
2	Інші операційні доходи	Прибутковий касовий ордер, Виписка банку, Рахунок-фактура, Товарно-транспортна накладна, Накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, договір оренди, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей, Розрахунок (довідка) бухгалтерії
3	Дохід від участі в капіталі	Розрахунок (довідка) бухгалтерії, Виписка банку
4	Інші фінансові доходи	Прибутковий касовий ордер, Виписка банку, Рахунок-фактура, Товарно-транспортна накладна, Накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
5	Інші доходи	Прибутковий касовий ордер, Виписка банку, Рахунок-фактура, Товарно-транспортна накладна, Накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, договір оренди, Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, Договори та контракти із постачальниками і фінансово-кредитними установами

ТОВ «ЛІДЕКС» має відділ сервісу, тобто надає послуги по ремонту техніки. Дані витрати відображаються в бухгалтерському обліку на рахунку 23 «Виробництво». Рахунок 23 призначений для узагальнення інформації про витрати робіт, послуг. Аналітичний облік за рахунком 23 ведеться за статтями витрат.

Кожного місяця виробничий звіт, підписаний керівником сервісного відділу, подається до бухгалтерії. У звіті наводиться детальна інформація: кількість відпрацьованих годин працівниками (у людино-годинах і людино-днях), обсяг нарахованої заробітної плати, витрати на виробничі запаси, споживання енергоресурсів (електроенергія, вода, тепло), витрати на списання матеріальних запасів та кількість і вартість готової продукції, яка надійшла на склад.

Разом із виробничим звітом до бухгалтерії подаються різноманітні первинні документи, які підтверджують різні аспекти виробничої діяльності. Зокрема, це:

- Наряд на відрядну роботу (індивідуальний або для бригади) — для документування робіт за відрядженням.
- Накладна-вимога на відпуск матеріалів (форма М-11) — для внутрішнього переміщення матеріалів.
- Акт на списання МШП (форма № МШ-8) — для фіксації витрат на матеріальні і сировинні потоки.
- Акти виконаних робіт (послуг) — для підтвердження виконання робіт або надання послуг.

Документальне підтвердження відрядвань на соціальні заходи та витрат майбутніх періодів здійснюється на основі відповідних розрахунків, які готуються бухгалтерією підприємства.

Згідно з пунктом 17 НП(С)БО 16, витрати, пов'язані з операційною діяльністю та не включені до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт чи послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші

операційні витрати. Адміністративні витрати визначені в пункті 18 цього стандарту. Документи, що підтверджують такі витрати, включають:

- Амортизація: Розрахунок амортизації основних засобів (форма № ОЗ-14) або бухгалтерська довідка.
- Матеріальні та малоцінні швидкозношувані предмети (МШП): Акт на списання МШП (форма № МШ-8), акт вибуття МШП (форма № МШ-4).
- Грошові кошти: Видатковий касовий ордер (форма №КО-2), виписка банку.
- Витрати на відрядження: Звіт про витрачання коштів, виданих на відрядження або під звіт.
- Роботи та послуги підрядників: Рахунок-фактура, акт виконаних робіт (послуг).
- Заробітна плата: Табель обліку використання робочого часу (форма № П-5), розрахунково-платіжна відомість (форми № П-6, № П-7).

Витрати на збут продукції (товарів, робіт, послуг) визначаються відповідно до пункту 20 НП(С)БО 16. Вони включають витрати, пов'язані з продажем продукції або послуг і не включаються до собівартості реалізованої продукції. Первинні документи для обліку витрат на збут ідентичні тим, що використовуються для адміністративних витрат.

Інші операційні витрати – це категорія витрат, які пов'язані з основною діяльністю підприємства і мають загальні положення для всіх організацій, визначені пунктом 20 НП(С)БО 16. Для обліку цих витрат використовуються наступні первинні документи:

- Амортизація: Розрахунок амортизації основних засобів (форма № ОЗ-14) або бухгалтерська довідка.
- Виробничі запаси: Лімітно-забірна картка (форми № М-8, № М-9), акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (форма № М-10), накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (форма № М-11).

- Малоцінні швидкозношувані предмети (МШП): Акт на списання МШП (форма № МШ-8), акт вибуття МШП (форма № МШ-4).
- Грошові кошти: Видатковий касовий ордер (форма № КО-2), виписка з банку.
- Витрати на відрядження: Звіт про витрачання коштів, виданих на відрядження або під звіт.
- Роботи та послуги підрядників: Рахунок-фактура, акт виконаних робіт (послуг).
- Заробітна плата: Табель обліку використання робочого часу (форма № П-5), розрахунково-платіжні відомості (форми № П-6, № П-7).

До витрат іншої звичайної діяльності належать фінансові витрати, втрати від участі в капіталі, а також інші витрати, що виникають у ході діяльності підприємства.

1. Фінансові витрати: Підтвердженням цих витрат є документи, що стосуються кредитних операцій, такі як договір на отримання кредиту в банку і виписка з банку, яка засвідчує сплату відсотків.

2. Втрати від участі в капіталі: Для визначення сум цих втрат використовуються бухгалтерські довідки або розрахунки.

3. Інші витрати: Для документування інших витрат використовуються різні бухгалтерські документи, зокрема:

- виписка з банку,
- акт на списання основних засобів (форма № ОЗ-3),
- акт на списання автотранспортних засобів (форма № ОЗ-4),
- накладна та товарно-транспортна накладна,
- акт про уцінку товарно-матеріальних цінностей,
- наряд на відрядну роботу.

Звіт про фінансові результати є основним узагальнюючим документом для формування та аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Він містить інформацію про доходи, витрати та отриманий фінансовий результат за звітний період, що дозволяє оцінити ефективність діяльності компанії. Цей звіт

є важливим елементом фінансової звітності, що дає змогу користувачам (менеджерам, інвесторам, кредиторам, податковим органам) отримувати детальну картину про фінансовий стан підприємства.

У Звіті про фінансові результати відображаються основні категорії доходів і витрат, які складають фінансовий результат. Доходи від реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг є основними, проте також враховуються інші операційні доходи та витрати, такі як адміністративні витрати, витрати на збут, витрати на наукові дослідження тощо. Звіт також містить інформацію про інші доходи, зокрема доходи від продажу активів, списання заборгованості, а також фінансові витрати, наприклад, відсотки за кредитами.

Звіт про фінансові результати дозволяє визначити, чи підприємство отримало прибуток або зазнало збитків за звітний період, а також відображає зміни в його фінансових показниках. На основі цієї інформації керівництво підприємства може приймати управлінські рішення, оптимізувати витрати і доходи, а також визначати стратегічні напрямки розвитку. Окрім того, цей звіт має важливе значення для зовнішніх користувачів, таких як інвестори та кредитори, оскільки дає змогу оцінити фінансову стійкість підприємства та його здатність генерувати прибуток.

Так як ТОВ «ЛІДЕКС» є малим підприємством, то комплект фін звітності включає в себе форму 1-м «Звіт про фінансовий стан малого підприємства» та форму 2-м «Звіт про фінансові результати малого підприємства». (Додаток А.2)

2.3. Синтетичний та аналітичний облік фінансових результатів підприємства

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи та фінансові результати підприємства, а також її розкриття у фінансовій звітності визначаються:

- Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»;
- Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»;

- Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»
- Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та іншими.

Фінансовий результат — це приріст вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів

Для обліку та узагальнення фінансових результатів підприємства використовується пасивний рахунок 79 "Фінансові результати". Цей рахунок застосовується для реєстрації операцій, пов'язаних з доходами та витратами. На кредиті рахунку відображаються суми, що належать до закриття рахунків обліку доходів, а на дебеті — суми витрат та нарахований податок на прибуток. Після закриття рахунків сальдо рахунку 79 переноситься на рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)".

Рахунок 79 "Фінансові результати", як і більшість синтетичних рахунків, має субрахунки (Таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Характеристика субрахунків рахунку 79 «Фінансові результати»

№ субрахунку	Назва субрахунку	Характеристика
1	2	3
791	Фінансовий результат від операційної діяльності	Цей рахунок використовується для визначення прибутку або збитку від операційної діяльності підприємства. За кредитом субрахунку відображається сума доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, а також іншого операційного доходу, яку проводять при закритті рахунків, таких як 70 "Доходи від реалізації" та 71 "Інший операційний дохід". За дебетом субрахунку фіксуються витрати, що виникають при закритті рахунків, пов'язаних з собівартістю реалізованої продукції, товарів, робіт і послуг, а також адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних витрат, зокрема рахунків 90 "Собівартість реалізації", 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут" та 94 "Інші витрати операційної діяльності".

Продовження таблиці 2.8

1	2	3
792	Результат від фінансових операцій	Цей рахунок використовується для визначення прибутку або збитку від фінансових операцій підприємства. За кредитом субрахунку відображається сума, що списується при закритті рахунків, що обліковують доходи від участі в капіталі та інші фінансові доходи. За дебетом субрахунку фіксуються суми, що списуються з рахунків 95 "Фінансові витрати" та 96 "Втрати від участі в капіталі", що відображають фінансові витрати.
793	Результат від іншої діяльності	Цей рахунок призначений для визначення прибутку або збитку від іншої діяльності підприємства. За кредитом рахунку відображається сума, що списується при закритті рахунків, які обліковують доходи від інвестиційної та іншої діяльності підприємства. За дебетом рахунку фіксуються суми витрат, що списуються з рахунку 97 "Інші витрати".

Визначення фінансового результату від діяльності підприємства здійснюється шляхом порівняння витрат та доходів, тому варто розглянути їх складові. Облік собівартості реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг ведеться на рахунку 90 "Собівартість реалізації".

У ТОВ «ЛІДЕКС» активно ведеться господарська діяльність, реалізуються послуги, для узагальнення інформації про доходи від реалізації призначено рахунок 70 «Доходи від реалізації».

Компанія у своїй діяльності активно використовує лише 702 і 703 субрахунки.

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за різними категоріями: видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту та іншими напрямками, визначеними підприємством. Як первинні документи для обліку доходів від реалізації використовуються розрахунки бухгалтерії.

Визнання доходу (виручки) від реалізації продукції пов'язане з передачею права власності на продукцію. У більшості випадків передача ризиків і вигод від володіння співпадає з передачею юридичного права власності або з передачею продукції в управління покупцеві. Однак у деяких випадках передача ризиків і вигод не завжди збігається з передачею юридичного права власності, наприклад:

1) покупець має право скасувати угоду з причин, визначених контрактом, а продавець не має впевненості щодо повернення товару;

2) товари, що були відвантажені, потребують подальшого монтажу, який є суттєвою частиною контракту, і цей монтаж ще не завершено підприємством;

3) отримання доходу від реалізації залежить від доходу, який покупець отримає від подальшої реалізації цих товарів;

4) отримання доходу від реалізації залежить від доходу, який покупець отримає від подальшої реалізації продукції.

Якщо підприємство-продавець зберігає лише мінімальний ризик володіння, операція вважається реалізацією, і дохід визнається. Якщо ж підприємство залишає за собою подальше керівництво або контроль за реалізованою продукцією, то дохід від такої реалізації не визнається.

Доходи, оцінку яких неможливо здійснити з належною точністю, не відображаються у звітності. Це відповідає принципу обачності в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Цей принцип передбачає, що всі елементи фінансової звітності (активи, зобов'язання тощо) мають відображатися за вартістю, яка запобігає заниженню зобов'язань і витрат та уникненню завищення активів і доходів підприємства.

Доходи визнаються лише за наявності впевненості в тому, що операція призведе до збільшення економічних вигод, а пов'язані з цим витрати можна достовірно оцінити. Якщо такої впевненості немає, дохід не підлягає визнанню до моменту усунення невизначеності.

Фінансовий результат діяльності підприємства значною мірою залежить від таких статей витрат, як адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати та доходи.

Рахунок 92 "Адміністративні витрати" використовується для відображення загальногосподарських витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства.

До адміністративних витрат належать:

- витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу;
- витрати, пов'язані зі службовими відрядженнями цього персоналу;

- витрати на утримання основних засобів та інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення, зокрема оренда, амортизація, ремонт та комунальні послуги;

- витрати на охорону підприємства;
- витрати на юридичні, аудиторські та транспортні послуги;
- витрати на поштово-телеграфні послуги та канцелярські потреби;
- суми податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Рахунок 93 "Витрати на збут" використовується для обліку витрат, пов'язаних із реалізацією продукції, товарів, робіт чи послуг.

До витрат на збут належать:

- витрати на пакувальні матеріали;
- витрати на маркетингову діяльність і рекламу;
- витрати на оплату праці, включаючи комісійні для продавців, торгових агентів та працівників відділу збуту;
- амортизація, ремонт і утримання основних засобів та інших матеріальних необоротних активів, які використовуються для забезпечення збуту;
- інші витрати, пов'язані із забезпеченням процесу збуту продукції.

Розглянемо кореспонденцію рахунків, що застосовуються ТОВ "Лідекс" для відображення операцій, пов'язаних із визначенням фінансового результату (Таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Кореспонденція рахунків з відображення операцій з визначення фінансових результатів ТОВ «ЛІДЕКС»

№	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума
		Д-т	К-т	
1	2	3	4	5
1	24.07.2023 р. Відображено дохід від реалізації товару ТОВ Агро Капітал Центр	361	702	29 600,00
2	24.07.2023 р. Відображено виникнення податкових зобов'язань щодо ПДВ	702	641	4 933,33
3	31.07.2023 р. Списано суму доходу на фінансовий результат	702	791	24 666,67

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4	5
4	24.07.2023 р. Відображено собівартість готової продукції	902	281	29 600,00
5	31.07.2023 р. На фінансовий результат списано собівартість готової продукції	791	902	29 600,00
6	02.08.2023 р. Отримано грошові кошти	311	361	29 600,00
7	01.06.2023 р. Нараховано заробітну плату юристконсульту	92	661	10 200,00
8	31.07.2023 р. Списано паливо на автомобіль менеджера Кривулі Євгенія	93	203	5 420,23
9	31.07.2023 р. Списано адміністративні витрати	791	92	169 272,30
10	31.07.2023 р. Списано витрати на збут	791	93	2 906 929,16
11	31.07.2023 р. Списано відсотки по кредитку	793	951	4 989,55
12	31.12.2023 р. Списано податок на прибуток за даними бухгалтерського обліку	791	98	1 397 855,00
13	31.12.2023 р. Списано інші доходи (відшкодування згідно акту страхування)	746	793	40 708,04
14	31.12.2023 р. Визначено суму нерозподіленого прибутку	791	44	5 765 843,36

Для узагальнення інформації про інші доходи, які не належать до доходу від реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг, підприємства використовують рахунок 71 «Інший операційний дохід». Цей рахунок дозволяє відображати доходи, що виникають в результаті операцій, які не є основною діяльністю підприємства, але мають відношення до його загальної господарської діяльності.

ТОВ «Лідекс» на рахунку 71 обліковує такі доходи, як збільшення або одержання доходу від списання кредиторської заборгованості, дохід від продажу необоротних активів, а також дохід від претензій, які можуть виникати в процесі ділових операцій. Ці доходи можуть виникати, наприклад, через погашення заборгованості, що вже не вважалася погашеною, чи від продажу довгострокових активів, таких як будівлі чи обладнання.

Інформація по рахунку 71 відображається у Звіті про фінансові результати, де вона зазначається в окремому рядку з відповідною назвою, що дозволяє користувачам фінансової звітності чітко розрізняти операційні доходи від інших, не пов'язаних із основною діяльністю.

Рахунок 74 «Інші доходи» використовується для обліку доходів, які виникають в результаті звичайної діяльності підприємства, але не мають прямого

відношення до операційної або фінансової діяльності. Це можуть бути доходи, наприклад, від допоміжних або побічних видів діяльності, які підприємство здійснює у рамках своєї господарської діяльності, але які не пов'язані безпосередньо з основними видами операцій.

Кореспонденція рахунків щодо відображення в обліку інших операційних доходів та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Кореспонденція рахунків з відображення в обліку інших операційних доходів

№	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума
		Д-т	К-т	
1	13.01.2023 р. Відображено дохід від продажу оборотних активів Барилловському Олександровичу Володимировичу	361	712	58 708,00
2	13.01.2023 р. Відображено виникнення податкових зобов'язань щодо ПДВ	712	641	9 784,67
3	30.05.2023 р. Отримано дохід від відшкодування суми претензії від Нової Пошти	311	715	28 000,00
4	29.06.2023 р. Списано кредиторську заборгованість по Агро-Лучки СТОВ після закінчення строків позовної давності	63	717	1 040,00
5	30.06.2023 р. Списано інший операційний дохід на фінансові результати	71	791	65 986,31

Фінансовий результат формується після завершення звітного року шляхом списання відповідних видів витрат та доходів на рахунок 79 «Фінансовий результат» без розподілу за видами діяльності. Визначення фінансових результатів діяльності підприємства за певний період здійснюється через формування документа «Визначення фінансових результатів». Цей документ є важливою частиною бухгалтерського процесу, оскільки в ньому здійснюється закриття рахунків, що використовуються для обліку доходів та витрат підприємства.

Таблиця 2.12

Аналіз динаміки фінансових результатів ТОВ «ЛІДЕКС»

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне		Темп росту,	
				відхилення, тис. грн		%	
				2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Доходи підприємства	97272,43	97786,03	133138,5	513,6	35352,47	100,5	136,2
Витрати підприємства	95892,1	96947,5	125974,8	1055,4	29027,3	101,1	129,9
Фінансовий результат до оподаткування	324,91	1893,98	7163,7	1569,07	5269,72	582,9	378,2
Чистий прибуток (збиток)	136,79	1557,3	5765,8	1420,51	4208,5	1138,5	370,2

Загальний аналіз фінансових результатів підприємства за 2021–2023 роки показує позитивну динаміку основних показників діяльності, що відображає стабільне зростання доходів, оптимізацію витрат та покращення прибутковості.

Доходи підприємства за період 2021–2023 років зросли з 97,272 тис. грн у 2021 році до 133,138 тис. грн у 2023 році. У 2022 році доходи зросли на 513,6 тис. грн або на 0,5% порівняно з 2021 роком, що свідчить про незначне зростання. Проте у 2023 році темп зростання значно підвищився до 36,2%, що дозволило збільшити абсолютний обсяг доходів на 35,352 тис. грн. Це може вказувати на вдалі управлінські рішення та зростання попиту на продукцію чи послуги підприємства.

Витрати підприємства протягом аналізованого періоду також зросли, хоча й менш інтенсивно, ніж доходи у 2023 році. У 2022 році витрати збільшились на 1,055 тис. грн (або на 1,1%) у порівнянні з 2021 роком, а в 2023 році вони зросли на 29,027 тис. грн, що відповідає темпу зростання 29,9%. Це показує, що у 2023 році підприємство понесло додаткові витрати, можливо, у зв'язку з розширенням виробничої діяльності або підвищенням цін на ресурси.

Фінансовий результат до оподаткування суттєво зріс протягом аналізованих років: з 324,91 тис. грн у 2021 році до 7,163 тис. грн у 2023 році.

Абсолютне відхилення становить 1,569 тис. грн у 2022 році та 5,269 тис. грн у 2023 році, а темп росту — 582,9% та 378,2% відповідно. Це відображає суттєве покращення фінансової ефективності підприємства, оскільки зростання фінансового результату перевищує темп росту доходів і витрат.

Чистий прибуток підприємства також показує позитивну динаміку: з 136,79 тис. грн у 2021 році до 5,765 тис. грн у 2023 році. У 2022 році чистий прибуток зріс на 1,420 тис. грн, що відповідає темпу зростання 1,138,5%. У 2023 році цей показник продовжив зростати на 4,208 тис. грн, що становить 370,2% від рівня попереднього року. Це свідчить про зростаючу рентабельність підприємства та його здатність отримувати високий прибуток від основної діяльності.

Виходячи з аналізу фінансових показників, можна зробити висновок, що підприємство перебуває в позитивній динаміці розвитку. Зростання доходів у 2023 році на 36,2% свідчить про збільшення обсягів реалізації продукції або послуг, що може бути результатом успішної маркетингової стратегії чи розширення ринків збуту. Хоча витрати підприємства також зросли, особливо у 2023 році, їх зростання було контрольованим і не перевищувало зростання доходів, що дозволило суттєво підвищити прибутковість.

Суттєве зростання фінансового результату до оподаткування та чистого прибутку вказує на ефективне управління підприємством, здатність контролювати витрати та адаптуватися до змінних ринкових умов. Темпи приросту чистого прибутку показують високу рентабельність, що говорить про здатність підприємства ефективно використовувати власний капітал і залучені ресурси для створення додаткової вартості.

Таким чином, підприємство демонструє високу фінансову стабільність, прибутковість та ефективність управління, що свідчить про перспективи для подальшого розвитку і конкурентоспроможності на ринку.

2.4. Автоматизація обліку та звітності про фінансові результати в умовах ризик-орієнтованого управління

В умовах сучасної світової економіки все більше уваги приділяється цифровим технологіям та розвитку електронного бізнесу. Ці сфери стають основними напрямками для інвестицій, а також центрами накопичення людських та фінансових ресурсів на глобальному рівні. У контексті глобалізації соціально-економічних, політичних та культурних процесів, а також змін у ціннісних орієнтирах і поглядах, спостерігається не лише зростання швидкості, але й обсягів отримання інформації. Це створює перенасиченість інформаційного простору та комунікаційних систем, що ускладнює процес ефективної обробки даних.

Водночас, цифрові технології дедалі більше інтегруються в традиційну економіку, що робить важким чітке розмежування між ними. Таке явище називається «цифровою економікою», яка включає в себе виробництво, продаж та постачання товарів і послуг через комп'ютерні мережі. Цифрові технології не тільки змінюють структуру економіки, а й визначають нові моделі ведення бізнесу, де важливими стають інноваційні способи взаємодії з клієнтами, управління фінансами та аналізу даних [12].

На нашу думку, основні напрямки, потенційні можливості та вигоди від автоматизації облікових процесів можна узагальнити в Таблиці 2.13.

Таблиця 2.13.

Напрями, можливості та можливі вигоди від автоматизації облікових процесів [3]

Направлення автоматизації системи обліку	Можливості автоматизації процесів	Можливі вигоди
1	2	3
Єдиний інформаційний простір	<ul style="list-style-type: none"> • централізована інформаційна база для всіх підрозділів підприємства; • швидкий доступ до необхідної інформації; • обмін даними між різними підрозділами підприємства. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) підвищення ефективності роботи підприємства; 2) ефективний контроль над діяльністю підприємства; 3) своєчасність прийняття управлінських рішень.

Продовження таблиці 2.13

1	2	3
Облік кадрів	<ul style="list-style-type: none"> • планування потреби в кадрах; • автоматизоване ведення кадрового обліку; • автоматичне створення кадрових документів та необхідних звітних форм. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) оперативність доступу до кадрової інформації; 2) ефективне управління кадрами.
Облік праці та її оплати	<ul style="list-style-type: none"> • автоматизація обліку праці та розрахунку заробітної плати відповідно до чинних нормативних актів 	<ol style="list-style-type: none"> 1) підвищення ефективності праці працівників підприємства; 2) більш точний розрахунок заробітної плати.
Облік реалізації товарів (робіт, послуг)	<ul style="list-style-type: none"> • реєстрація замовлень клієнтів; • автоматичне створення необхідних документів; • автоматизація процесу оплати за товари, роботи та послуги. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) підвищення ефективності роботи; 2) контроль за дебіторською заборгованістю.
Бюджетування, управління фінансами	<ul style="list-style-type: none"> • планування грошових потоків підприємства; • аналіз фінансових результатів; • оперативний облік грошових операцій; • прогнозування надходження та витрат грошових коштів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) контроль за результатами діяльності підприємства; 2) ефективне управління коштами підприємства.
Облік запасів	<ul style="list-style-type: none"> • облік запасів за локаціями зберігання; • моніторинг і облік зберігання запасів з аналітичним розподілом. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) підвищення ефективності роботи працівників складу; 2) підвищення швидкості оформлення надходження та вибуття запасів.
Облік придбання товарів (робіт, послуг)	<ul style="list-style-type: none"> • керування замовленнями підприємства; • управління процесом закупівель.. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) оптимізація закупівель; 2) ефективне використання оборотних засобів
Автоматизація розрахунку собівартості	<ul style="list-style-type: none"> • автоматизований розрахунок витрат на виробництво; • швидке отримання даних про собівартість виготовленої продукції. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) зниження собівартості готової продукції за рахунок оперативного прийняття управлінських рішень (в основному ефективно для несільськогосподарських підприємств).
Звітність підприємств	<ul style="list-style-type: none"> • розробка системи оперативного звітування; • підготовка аналітичних звітних документів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) своєчасність прийняття управлінських рішень.

Інформаційні технології, як процеси систематизації та обробки даних, сприяють автоматизації методів бухгалтерського обліку й інших управлінських

функцій у сучасних інформаційних системах. Впровадження цих технологій в організацію бухгалтерського обліку суттєво підвищує ефективність облікової системи, що позитивно впливає на розвиток підприємства в умовах ринкової економіки України.

Ризики, пов'язані з автоматизацією, включають загрози, що можуть виникати при створенні, передачі, зберіганні та використанні інформації з застосуванням сучасних технологій обробки даних. Ці загрози поділяються на дві категорії: захоплення інформаційних ресурсів і ризики, пов'язані з роботою інформаційних систем підприємства. Основними загрозами є маніпуляція інформацією (дезінформація, спотворення), порушення правил обміну даними, несанкціонований доступ, незаконне використання ресурсів, а також інформаційний тероризм, який включає віруси, шпигунські пристрої, перехоплення і блокування інформації.

У ході дослідження встановлено, що сучасний ринок бухгалтерських програмних продуктів представлений такими рішеннями, як «BAS Бухгалтерія», «1С: Підприємство 8», «БЕСТ», «Фін Експерт», «X-DOOR», «GrossBee XXI», «М.Е.Дос», «FREDO Звіт» та іншими. Особливу увагу приділимо функціональним можливостям програми «1С: Підприємство 8», оскільки саме цей програмний продукт використовує підприємство ТОВ «ЛІДЕКС» у своїй діяльності.

Програмний продукт «1С: Підприємство 8» розроблений для комплексної автоматизації бухгалтерського обліку та управління виробничими процесами на підприємстві. Його функціонал дозволяє налаштовувати та автоматизувати різні напрямки обліку, включаючи регламентований, управлінський, бухгалтерський та фінансовий. Це забезпечує єдиний інформаційний простір для ведення обліку, обробки даних та отримання звітності, що сприяє зниженню ризиків помилок і покращенню оперативності управлінських рішень. Особливість «1С: Підприємство 8» полягає у його структурі, що складається з двох ключових компонентів: платформи і конфігурації. Платформа є основною технологічною частиною, яка підтримує роботу програми та забезпечує стабільність і

надійність. Конфігурація ж адаптується під потреби користувачів і є саме тим робочим середовищем, з яким вони взаємодіють щодня. Це дозволяє налаштувати програму під конкретні вимоги підприємства, зокрема врахувати специфіку облікових завдань, внутрішню структуру та особливості виробничих процесів.

Досліджуване підприємство використовує конфігуратор «Управління торгівельним підприємством для України», в якому автоматизовано регламентні операції, що виконуються після закінчення місяця, зокрема переоцінка валюти, списання витрат майбутніх періодів, визначення фінансових результатів та інші важливі фінансово-облікові операції. Така автоматизація сприяє зниженню ймовірності помилок, підвищенню ефективності обліку та контролю за фінансовими результатами діяльності підприємства, що дозволяє своєчасно отримувати точні дані для прийняття управлінських рішень.

До складу конфігуратора «Управління торгівельним підприємством для України» входить набір звітів «Довідки-розрахунки», що відображають розрахунки, пов'язані з проведенням регламентних операцій по закриттю місяця. Серед них можна виділити звіти, такі як «Розподіл витрат», «Переоцінка валютних коштів», «Розподіл доходів і витрат за періоди» та інші. Ці звіти автоматизують процес обробки фінансових даних, що дозволяє швидко і точно виконати операції, необхідні для закриття місяця, зокрема щодо обліку витрат, доходів, переоцінки валютних залишків та інших важливих елементів фінансової звітності. Це сприяє підвищенню точності обліку та забезпечує ефективне управління фінансами підприємства.

Усі господарські операції, які фіксуються в бухгалтерському та податковому обліку, можна класифікувати на кілька груп, враховуючи їх послідовність виконання протягом звітного періоду.

Класифікація господарських операцій:

- Операції, що повторюються протягом місяця, включають стандартні господарські процеси, такі як банківські та касові платежі, надходження і

реалізація товарів, випуск продукції та інші. Кожна з цих операцій може здійснюватися кілька разів протягом місяця, в будь-який час;

- Операції, які реєструються один раз на місяць, є звичайними господарськими операціями, але вони фіксуються, зазвичай, в кінці місяця.

Прикладом таких операцій є нарахування зарплати;

- Регламентовані операції, які включають розрахунок (перерахунок, оцінку) статей обліку, проводяться в кінці місяця і дозволяють сформувати остаточну оцінку статей активів, зобов'язань і витрат у бухгалтерському обліку;

- Операції з податку на прибуток регламентовані і включають розрахунок відстрочених податкових активів і зобов'язань, а також відображення витрат, пов'язаних з податком на прибуток;

- Операція з визначення фінансового результату проводиться після того, як всі доходи та витрати, включаючи витрати з податку на прибуток, вже були розраховані.

Більшість регламентованих операцій здійснюється за допомогою спеціалізованого документа «Закриття місяця». Інші операції виконуються за допомогою окремих документів.

До регламентованих операцій, що завершують звітний період в типовій конфігурації, належать (рис. 2.6):

- нарахування амортизації необоротних активів у бухгалтерському та податковому обліку;
- переоцінка валютних коштів і відображення курсових різниць у бухгалтерському та податковому обліку;
- розрахунок і списання витрат майбутніх періодів;
- коригування вартості списаної номенклатури в бухгалтерському обліку;
- для організацій, які використовують метод оцінки запасів "по середній", розрахунок середньої вартості списаних товарів на кінець місяця;
- розрахунок фактичної собівартості продукції (послуг) та коригування операцій, проведених протягом місяця;

- переоцінка вартості запасів на дату балансу в бухгалтерському обліку (по номенклатурних позиціях, для яких визначена ціна чистої вартості реалізації), якщо в організації встановлено відповідні параметри оцінки запасів на дату балансу.

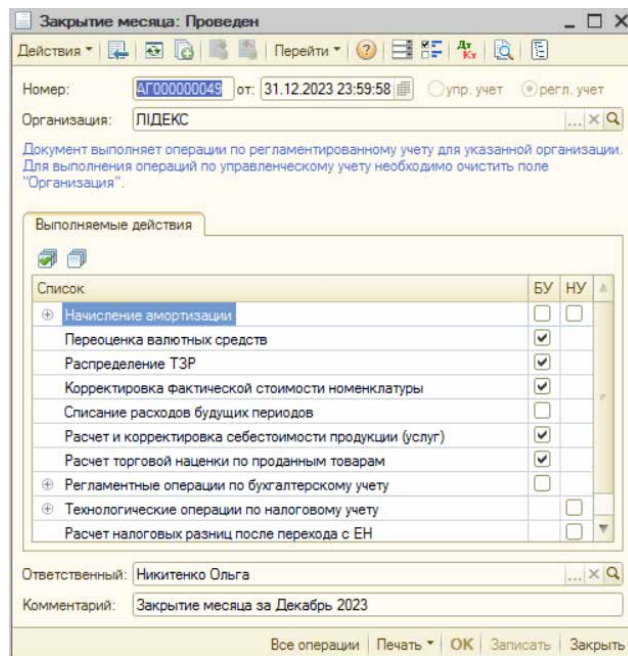

Рис. 2.6. – Формування документа «Закриття періоду»

Джерело: сформовано автором

Документ «Визначення фінансових результатів» використовується для підрахунку фінансового результату підприємства шляхом закриття доходів і витрат, а також для формування залишку нерозподіленого прибутку або непокритого збитку. Операція проводиться в кінці місяця, після того як усі господарські операції, що впливають на доходи та витрати, зокрема витрати по податку на прибуток, були відображені в обліку. Залишки по рахунках класів 7, 8 і 9 списуються на субрахунки рахунку 79 «Фінансових результатів», що дозволяє отримати остаточний фінансовий результат за звітний період.

При проведенні документа з позначкою «Розраховувати прибуток/збиток» фінансовий результат, з урахуванням використаного прибутку в поточному періоді (субрахунок 443 «Прибуток, використаний в звітному періоді»), списується на субрахунки 441 «Нерозподілений прибуток» або 442 «Непокритий

збиток». Це дозволяє правильно відобразити фінансовий результат діяльності підприємства в обліку.

Завершенням облікового процесу в ТОВ «ЛІДЕКС» є складання фінансової звітності на основі даних, отриманих у результаті діяльності підприємства. Фінансова звітність малого підприємства — це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності.

Звітним періодом для складання фінансової звітності в ТОВ «ЛІДЕКС» є календарний рік. Проміжну звітність підприємство складає щоквартально, а Баланс і Звіт про фінансові результати формуються на кінець останнього дня кварталу (року). Метою складання Балансу є надання користувачам достовірної інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату. Звіт про фінансові результати відображає результати фінансово-господарської діяльності за певний період (квартал або рік), розкриває структуру доходів і витрат Товариства та визначає величину чистого прибутку (збитку).

Компанія для формування своєї звітності використовує програму М.Е.ДОС.

В 2023 р. «ЛІДЕКС» здавав до контролюючих органів наступну звітність:

- Фінансова звітність малого підприємства (Баланс, форма 1-м, Звіт про фінансові результати, форма 2-м);
- Звіт про використання та запаси палива (форма 4-мтп);
- Структурне обстеження підприємства (форма 2-підприємництво (річна));
- Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємстві (форма 1-ІКТ (річна));
- Звіт про продаж та запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі (форма 1-опт);
- Повідомлення про об'єкти оподаткування або об'єкти, пов'язані з оподаткуванням або через які провадяться діяльність (форма 20-ОПП).

Висновки до розділу 2

На основі проведеного дослідження у розділі 2 можна сформулювати такі висновки:

1. ТОВ "ЛІДЕКС" — українська компанія, що спеціалізується на неспеціалізованій оптовій торгівлі, а також оптовій та роздрібній торгівлі деталями для автотранспортних засобів. Окрім цього, компанія займається продажем сільськогосподарських машин та устаткування, ремонтом і технічним обслуговуванням промислового обладнання, а також його монтажем. В своїй діяльності здійснює облік відповідно до всіх чинних нормативних актів та НП(С)БО.

2. Для визначення фінансових результатів необхідно порівняти доходи та витрати підприємства. Це порівняння дозволяє виявити, чи є у підприємства прибуток або збиток, що є основою для оцінки ефективності його діяльності та фінансового стану.

3. Документальне забезпечення обліку фінансових результатів є важливим елементом системи бухгалтерського обліку, яке гарантує правильність і прозорість обчислення прибутку або збитку підприємства. Воно включає в себе різноманітні первинні документи, такі як акти виконаних робіт, рахунки-фактури, накладні та інші, що фіксують господарські операції і підтверджують обґрунтованість фінансових результатів. Правильне оформлення та зберігання цих документів забезпечує відповідність облікових даних вимогам законодавства, а також ефективне управління фінансами підприємства.

4. Автоматизація бухгалтерського обліку значно спрощує роботу бухгалтерів, зменшуючи обсяг рутинних операцій і дозволяючи зосередитися на більш складних завданнях. Завдяки впровадженню автоматизованих систем, підвищується точність і швидкість обробки облікової інформації, що дає можливість більш ефективно здійснювати економічний та фінансовий аналіз діяльності підприємства. Це, у свою чергу, відкриває нові можливості для виявлення резервів і покращення загальної ефективності роботи підприємства. Водночас, для забезпечення надійного захисту від інформаційних ризиків,

важливо впровадити ефективні методи контролю доступу до облікової інформації. Це може включати як адміністративні заходи, так і технічні рішення для забезпечення конфіденційності і цілісності даних, що допомагає запобігти несанкціонованому доступу та фальсифікації облікової інформації.

РОЗДІЛ 3

Внутрішній контроль формування фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління

3.1. Методичні прийоми внутрішнього контролю фінансових результатів

Внутрішній контроль є ключовим елементом для досягнення цілей підприємства. Він сприяє адаптації до змінних умов господарювання, запобігає неефективному використанню ресурсів і, таким чином, допомагає знизити витрати. Сучасний внутрішній контроль має не лише забезпечувати захист активів і їх ефективне використання, але й стимулювати їх зростання та досягнення оптимальних фінансових результатів. Для цього необхідно вдосконалювати систему внутрішнього контролю, перетворюючи її на потужний інструмент управління підприємством.

Організація внутрішнього контролю має бути цілісною системою, що включає взаємопов'язані методи, прийоми та інструменти, які охоплюють весь процес контрольної діяльності — від створення інформаційної бази та проведення контрольних заходів до підбиття підсумків і узагальнення результатів контролю.

У зв'язку з цим, необхідно розглянути визначення понять методу й методики контролю, а також підходи до прийомів і способів його здійснення. Науковці не дійшли єдності щодо сутності методу контролю, більшість трактує його як сукупність способів і прийомів. У деяких роботах метод контролю також розглядається як спосіб проведення попереднього, поточного та наступного контролю. Водночас, у літературі відсутнє єдине трактування прийому контролю, хоча за визначенням Л. В. Дікань це якісно однорідна дія, спрямована на перевірку дотримання нормативів, а за Т. А. Бутинець — окремі однорідні дії. В. В. Павлюк та інші автори трактують прийом як спеціальну дію для виконання контрольного завдання, а в словнику С. Ожегова прийом — як окрему дію, а спосіб — як систему дій.

Думки вчених щодо сутності методики контролю також є неоднозначними. Зокрема, методика визначається як:

- сукупність способів і прийомів, що дозволяють здійснити контроль системно та у доцільній послідовності для оцінки фактичного стану господарської діяльності підприємства;
- сукупність методів, що використовуються в науці та практиці контролю;
- сукупність технічних (методичних) прийомів;
- сукупність технічних прийомів, інструментів і способів для ефективного збору та обробки даних про певні явища.

Рис. 3.1. Поняття прийому, способу, методу та методики контролю

Джерело: сформовано автором на основі джерела [14, с. 212]

Слід зазначити, що велика кількість варіантів формулювання складових категорій контролю ускладнює розробку ефективної методики внутрішнього контролю. Тому це питання потребує подальшого вивчення для визначення чіткої структури методу контролю та його елементів. У цьому контексті підтримуємо точку зору науковців, відповідно до якої:

1. методи контролю включають документальний та фактичний контроль;
2. способи контролю поділяються на суцільний і вибірковий;
3. прийоми контролю можна розділити на прийоми документального контролю (зустрічна перевірка, логічний аналіз операцій, формальний огляд

документів тощо) та прийоми фактичного контролю (інвентаризація, контрольний обмір, оцінка якості сировини і матеріалів тощо);

4. процедури контролю, які є конкретними контрольними діями, походять від прийомів, визначаючи шлях виконання роботи на підконтрольному об'єкті.

Прийоми внутрішнього контролю за методами та способами його здійснення при проведенні внутрішнього контролю фінансових результатів, узагальнено на Рисунку 3.2.

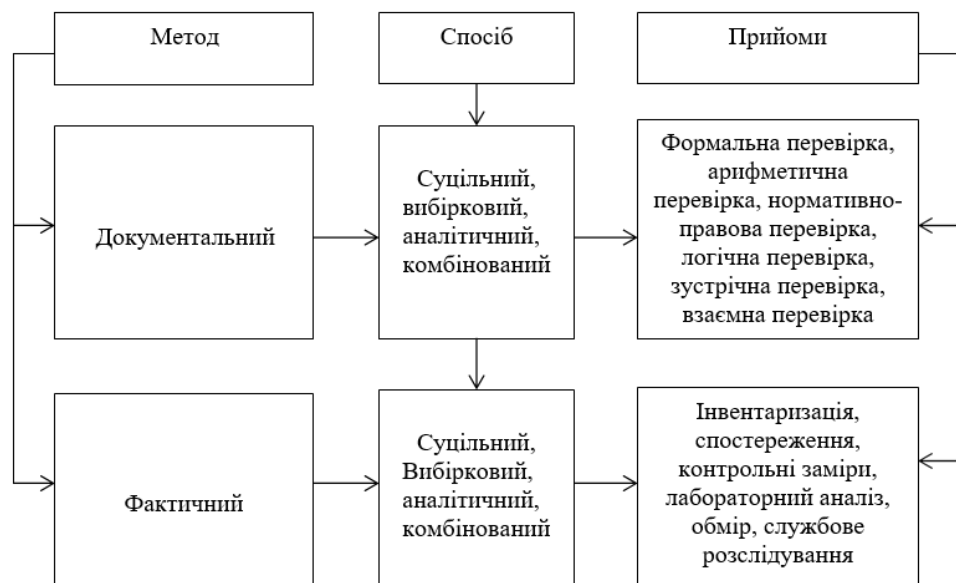

Рис. 3.2. Прийоми внутрішнього контролю фінансових результатів на підприємствах

Джерело: узагальнено та систематизовано автором на основі [14, с. 214]

При суцільній перевірці здійснюється аналіз усіх інформаційних масивів без виключень, що стосуються господарських процесів, які відбулися на підприємстві за перевірений період. На основі цієї перевірки робиться висновок щодо достовірності, доцільності та законності відображення в бухгалтерському обліку та звітності операцій і подій, що мали місце за цей період. Такі перевірки використовуються для збору доказів і визначення шкоди, завданої внаслідок різних правопорушень.

Вибіркова перевірка полягає у застосуванні контрольних процедур до менш ніж 100% інформаційних масивів, що дозволяє отримати достатню інформацію про стан контролюючого об'єкта.

Аналітична перевірка полягає в оцінці фінансових показників шляхом вивчення ймовірних взаємозв'язків між ними. Комбінована перевірка є поєднанням суцільної, вибіркової та аналітичної перевірок.

Серед методичних прийомів документального контролю можна виділити такі:

1. Формальна перевірка — перевірка наявності та достовірності реквізитів, передбачених для конкретного типу документа (підписи, печатки, штампи). При необхідності здійснюється порівняння з реквізитами інших документів, складених раніше або пізніше.

2. Арифметична перевірка — перевірка документів для визначення правильності підрахунків і виявлення можливих зловживань або крадіжок, прихованих за неправильними арифметичними діями.

3. Перевірка документів по суті — перевірка, що має на меті встановити відповідність та законність здійснених господарських операцій.

4. Нормативно-правова перевірка — перевірка господарських операцій на відповідність нормативним актам, інструкціям, стандартам, положенням і діючим законам. Сутність та межі такої перевірки залежать від типу перевірених операцій, таких як нарахування і виплата заробітної плати, списання витрат на собівартість продукції, застосування норм природного убутку тощо.

5. Аналітична перевірка — оцінка фінансових показників через вивчення ймовірних взаємозв'язків між ними.

6. Зустрічна перевірка документів — перевірка достовірності та правильності відображення господарських операцій у документах шляхом порівняння даних різних документів, що стосуються однієї або взаємопов'язаної господарської операції, та зберігаються в різних підрозділах підприємства або на інших підприємствах.

7. Контрольне порівняння — перевірка документів, які відображають рух однорідних цінностей, включаючи відновлення кількісно-сумового обліку, хронологічну перевірку руху цінностей і порівняння груп документів, що фіксують однотипні операції.

Взаємна перевірка полягає у порівнянні та аналізі однакових реквізитів, які повторюються в ряді взаємопов'язаних документів.

Хронологічна перевірка дає змогу порівнювати дані щодо щоденного оприбуткування готової продукції, відстежуючи процеси її виготовлення та відвантаження покупцю.

Серед методичних прийомів фактичного контролю виділяються наступні:

1. Інвентаризація — перевірка наявності та стану об'єкта контролю, яка проводиться через спостереження, вимірювання, реєстрацію та порівняння отриманих результатів з плановими показниками.

2. Огляд — один з найбільш поширених методичних прийомів фактичного контролю, що полягає у безпосередньому вивченні компетентною особою об'єктів обліку, які виконують визначені функції, а також у фіксації важливої інформації про їх особливості.

3. Обстеження — це процес безпосереднього вивчення окремих об'єктів підприємства.

4. Контрольне придбання — спеціальний прийом фактичного контролю, організований за особливою програмою, який дозволяє оцінити правильність і законність відпуску товарів покупцям та розрахунків з ними під час проведення господарських операцій.

Контрольне приймання продукції за якістю та кількістю здійснюється з метою отримання достовірних даних від технічного відділу щодо відповідності обсягів і якості продукції встановленим вимогам.

Лабораторні аналізи проводяться, коли потрібно оцінити якісні характеристики сировини, матеріалів чи готових виробів, а також виконаних будівельно-монтажних і ремонтних робіт, і коли інші методи контролю не можуть дати необхідну інформацію. Така перевірка спрямована на уточнення

ключових характеристик і надання нової, важливої інформації для подальшої оцінки.

Контрольні перевірки виконуються в процесі технологічного виробництва або виконання робіт для перевірки їх відповідності встановленим стандартам. Експертна оцінка застосовується під час дослідження документів, господарських операцій та оцінки якості виконаних робіт.

Дослідження операцій на місці проводяться під час перевірки таких аспектів, як стан об'єктів основних засобів після ремонту, готовність об'єктів до капітального ремонту, знос основних засобів, а також порядок зберігання, приймання і відпуску матеріальних цінностей, організація виробництва та технологічних процесів, а також умови праці на будівельних ділянках і в виробничих процесах.

Перевірка дотримання трудової дисципліни проводиться безпосередньо на робочих місцях через вибіркове спостереження, хронометраж роботи та фотографування робочого дня працівників.

Перевірка виконання прийнятих рішень використовуються для оцінки ефективності виконання завдань і дотримання виконавчої дисципліни на підприємстві.

Письмові пояснення є важливим методичним прийомом, який застосовується під час інвентаризації, оглядів, обстежень, контрольних перевірок продукції, а також при контрольному запуску сировини в виробництво, експертній оцінці та лабораторному аналізі якості товарів, сировини та готової продукції.

Методика внутрішнього контролю фінансових результатів повинна ґрунтуватися на здійсненні перевірок та застосуванні контрольних процедур на етапах визначення показників прибутку і витрат від основної та інших видів діяльності, а також на правильності розрахунку податку на прибуток і чистого прибутку. Описану методику внутрішнього контролю фінансових результатів представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Методика внутрішнього контролю фінансових результатів на підприємстві

Напрями контролю	Зміст контролю
Рахунки бухгалтерського обліку, що мають перевірятися	Під час перевірки правильності та обґрунтованості обліку доходів здійснюється перевірка кредитових оборотів на рахунках доходів разом із відповідними кореспондуючими рахунками. Аналогічно, при перевірці обліку витрат перевіряються дебетові обороти на рахунках витрат разом з кореспондуючими рахунками.
Перевірка документального підтвердження	Наявність належним чином оформлених договорів та таких первинних документів, як рахунок-фактура, видаткова накладна, податкова накладна, товарно-транспортна накладна.
Дотримання вимог облікової політики	1. Методи оцінки сировини та матеріалів для визначення обсягу матеріальних витрат. 2. Умови визнання та критерії оцінки доходу від виконання робіт і надання послуг на дату складання балансу. 3. Процедура списання доходів і витрат на фінансовий результат. 4. Критерії для визнання витрат. 5. Порядок віднесення збитків на майбутні періоди.
Перевірка правильності визначення фінансового результату на рахунках бухгалтерського обліку	Полягатиме у перевірці розрахунку фінансового результату з урахуванням отриманих доходів, понесених витрат та нарахованого податку на прибуток на рахунках бухгалтерського обліку.

Для забезпечення ефективності методики внутрішнього контролю фінансових результатів на підприємствах важливо чітко визначити послідовність виконання контрольних заходів на різних етапах процесу внутрішнього контролю (рис. 3.3).

Система внутрішнього контролю підприємства спрямована на:

- своєчасне оформлення документів;
- організацію внутрішнього аудиту та контроль за дотриманням процедур під час здійснення господарських операцій;
- моніторинг стану активів і перевірку документації;
- оцінку та набір персоналу, що заслуговує на довіру тощо.

Рис. 3.3. Порядок контрольних дій за стадіями внутрішнього контролю фінансових результатів ТОВ «ЛІДЕКС»

Джерело: сформовано автором

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що запропонована система внутрішнього контролю фінансових результатів враховує специфіку діяльності підприємства. Вона розроблена з урахуванням потреб організації, що дозволяє ефективно та оперативно забезпечувати управлінський апарат необхідною інформацією. Така система сприяє не лише своєчасному виявленню недоліків і відхилень у господарській діяльності, але й створює основу для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості та рентабельності підприємства.

3.2. Внутрішній контроль формування фінансових результатів підприємства

Вивчення доходів і фінансових результатів діяльності є одним з основних напрямків контролю за фінансовими показниками підприємства. Основною

метою контролю обліку доходів і результатів діяльності є забезпечення достовірності даних первинних документів, що стосуються визначення доходів і формування фінансових результатів. Важливим є також перевірка своєчасності та коректності відображення цих даних у зведених документах та облікових регістрах.

Контроль має на меті встановлення правильності ведення обліку доходів і результатів діяльності, а також відповідність облікової політики підприємства чинним нормативно-правовим актам. Це включає перевірку достовірності відображення доходів у фінансовій звітності підприємства, а також правильність визначення фінансових результатів діяльності.

Особливу увагу приділяють відповідності методики обліку та оподаткування операцій з обліку доходів від реалізації, інших операційних доходів, доходів від участі в капіталі, а також фінансових та інших доходів, включаючи надзвичайні доходи. Усі ці процеси повинні відповідати діючим нормативним документам України за період, що перевіряється, щоб гарантувати правильність відображення фінансових результатів діяльності та їх узгодженість з вимогами податкового законодавства.

Зважаючи на мету дослідження операцій з обліку доходів та результатів діяльності, формуються відповідні об'єкти аудиту. Джерела інформації для контролю включають Наказ про облікову політику, первинні документи з обліку доходів та фінансових результатів, облікові реєстри, акти попередніх перевірок, а також звітність підприємства.

Контролер, ознайомившись із системою внутрішнього контролю та обліку на підприємстві, розробляє програму перевірки операцій, пов'язаних з доходами та результатами діяльності. Програма перевірки для ТОВ «ЛІДЕКС» наведена на Рисунку 3.4.

Рис. 3.4. Об'єкти контролю доходів та фінансових результатів

Під час перевірки організації бухгалтерського обліку витрат контролер шляхом зіставлення даних первинних розрахунково-платіжних документів (рахунків, накладних) з обліковими реєстрами (картками складського обліку, звітами про рух цінностей, відомостями) визначає повноту оприбуткування, правильність класифікації та оцінки цих даних.

Таблиця 3.2

Програма перевірки операцій з витратами на ТОВ «ЛІДЕКС»

Етап перевірки	Завдання	Методи перевірки	Джерела інформації	Очікуваний результат
1	2	3	4	5
1. Аналіз організації обліку	Перевірити наявність облікової політики щодо витрат	Ознайомлення з обліковою політикою, аналіз документів	Облікова політика, внутрішні регламенти	Визначення відповідності облікової політики законодавчим вимогам
2. Перевірка первинних документів	Встановити наявність, повноту та достовірність документів	Візуальна перевірка, аналіз, співставлення	Рахунки, накладні, акти виконаних робіт, договори	Виявлення фактів помилок, нестач або невідповідностей у первинній документації

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
3. Оцінка класифікації витрат	Перевірити правильність класифікації витрат за їх видами	Аналіз рахунків, перевірка відповідності нормативам	Головна книга, оборотно-сальдові відомості	Визначення правильності розподілу витрат за статтями
4. Верифікація складання звітів	Перевірити точність та повноту відображення витрат у бухгалтерських звітах	Порівняння даних звітів з реєстрами обліку	Звіти про фінансові результати, відомості руху матеріальних цінностей	Забезпечення відповідності даних звітності первинним документам
5. Контроль оцінки витрат	Встановити правильність оцінки витрат (собівартості, розподілу накладних витрат)	Перевірка методів оцінки, розрахунків	Звіти про калькуляцію собівартості, реєстри обліку витрат	Виявлення можливих відхилень або недоліків у використанні методів оцінки
6. Перевірка відповідності нормативам	Перевірити відповідність обліку витрат чинному законодавству та стандартам	Аналіз нормативної бази, співставлення	Податковий кодекс, НП(С)БО, внутрішні інструкції	Підтвердження дотримання норм законодавства
7. Перевірка внутрішнього контролю	Оцінити ефективність системи внутрішнього контролю витрат	Інтерв'ю, тестування процедур	Звіти внутрішнього аудиту, посадові інструкції	Визначення слабких місць у системі контролю та рекомендації щодо їх усунення
8. Формування висновків	Узагальнити результати перевірки, підготувати рекомендації	Аналіз виявлених фактів	Результати перевірки, звіти аудиту	Підготовка висновку з рекомендаціями щодо покращення організації обліку витрат

Під час перевірки операцій з витратами найчастіше виявляють такі типові помилки:

- Відсутність первинних документів або їх неналежне оформлення. До цього належать ситуації, коли прибуткові чи видаткові документи взагалі не

складені або ж оформлені з порушенням вимог чинного законодавства, наприклад, з неповними реквізитами чи неправильною датою.

- Списання у витрати не оприбуткованих матеріальних цінностей. Ця помилка виникає, коли матеріали чи інші активи використовуються в господарській діяльності без їх попереднього відображення на рахунках обліку через відсутність відповідних прибуткових документів.

- Недотримання облікової політики щодо витрат. У цьому випадку підприємство порушує зафіксовані в обліковій політиці правила класифікації чи оцінки витрат, що може вплинути на точність формування фінансових результатів.

- Арифметичні помилки в документах. Це можуть бути неправильні розрахунки сум у накладних, рахунках чи інших документах, які призводять до спотворення даних у бухгалтерському обліку.

Контролер приділяє значну увагу детальному перегляду бухгалтерських документів, зокрема перевіряє правильності арифметичних розрахунків, відповідності їх оформлення встановленим вимогам та іншим аспектам. Особливу увагу зосереджено на аналізі операцій, пов'язаних із обліком доходів і фінансових результатів діяльності. Процедура такого вивчення відбувається у кілька етапів:

1. Перевірка правильності відображення доходів, витрат та результатів діяльності від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). На цьому етапі контролер аналізує точність класифікації доходів і витрат, правильність їх оцінки та відповідність бухгалтерських записів нормативним вимогам. Реалізація продукції є ключовою операцією для формування фінансових результатів, тому її достовірність та повнота перевіряються особливо ретельно.

2. Перевірка правильності обліку інших операційних доходів та результатів операційної діяльності. Контролер оцінює, чи всі інші доходи, що належать до операційної діяльності (наприклад, орендна плата, штрафи або доходи від продажу необоротних активів), правильно класифіковані, оцінені та відображені у звітності.

3. Перевірка обліку фінансових доходів і результатів фінансових операцій. Особлива увага приділяється доходам від інвестиційної діяльності, відсоткам за депозитами, дивідендам тощо. Контролер аналізує правильність визначення фінансових результатів від таких операцій.

4. Перевірка надзвичайних доходів і результатів від їх отримання. Аналізуються доходи, пов'язані з подіями, які не є типовими для господарської діяльності (наприклад, відшкодування збитків через страхові виплати). Контролер перевіряє їх облік відповідно до правил бухобліку та звітності.

5. Перевірка кваліфікації, оцінки та умов визнання доходів і витрат. Контролер аналізує, чи відповідають доходи та витрати звітного періоду умовам їх визнання, визначеним обліковою політикою підприємства та нормативними актами. Окрема увага приділяється точності розподілу доходів між звітними періодами.

Під час перевірки операцій з реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) контролер використовує різні джерела доказів. З одного боку, залучаються внутрішні джерела, такі як розрахунки собівартості реалізованої продукції, накладні на відвантаження готової продукції та акти ліквідації основних засобів. З іншого боку, застосовуються змішані джерела доказів, наприклад, рахунки, виставлені підприємством на оплату відвантаженої продукції та підтверджені покупцями у встановленому порядку. Крім того, ці дані можуть бути доповнені відомостями, отриманими від третіх сторін, зокрема підтвердженнями обсягів дебіторської заборгованості.

Таким чином, під час перевірки операцій з обліку доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) перевіряючому необхідно звернути увагу на такі аспекти:

1. Наявність наказу про облікову політику підприємства. Слід перевірити, чи існує затверджений наказ про облікову політику, який містить чіткі умови визнання доходів від реалізації продукції (робіт, послуг) та відповідає чинному законодавству і стандартам бухгалтерського обліку.

2. Правильність визначення і законність відображення доходів. Важливо оцінити, чи доходи від реалізації продукції (робіт, послуг) правильно визначені, чи відповідають реальним даним, та чи відображені вони на відповідних рахунках бухгалтерського обліку відповідно до нормативних вимог.

3. Законність та обґрунтованість створення резервів по сумнівних боргах. Контролер повинен перевірити, чи формуються резерви по сумнівних боргах відповідно до законодавства, чи є документальне підтвердження сумнівності боргів, а також чи правильно відображено ці резерви в обліку.

4. Відображення угод на бартерній основі. Особливу увагу слід приділити операціям, які здійснюються на умовах бартеру. Контролер має переконатися, що такі операції відображені належним чином через рахунок 70, без пропусків або нерівномірного обліку. Також потрібно перевірити правильність визначення фінансового результату від реалізації продукції (робіт, послуг) за бартерними угодами.

5. Ведення аналітичного та синтетичного обліку. Контролеру слід оцінити, чи правильно організований аналітичний та синтетичний облік за рахунками 70 (доходи від реалізації), 791 (результат основної діяльності), 90 (собівартість реалізації), 91 (загальновиробничі витрати), 92 (адміністративні витрати), 93 (витрати на збут).

Для встановлення достовірності прибутку або збитку від реалізації продукції здійснюється перевірка правильності обліку операцій, пов'язаних з відвантаженням і реалізацією продукції (товарів) та витратами, пов'язаними зі збутом.

Під час перевірки слід підтвердити, що:

1. Операції з реалізації належним чином санкціоновані. Всі операції з продажу продукції (товарів, послуг) мають відповідати затвердженим внутрішнім процедурам та нормативним вимогам.

2. На рахунках бухгалтерського обліку відображені всі фактично здійснені угоди. Перевіряється, чи відображені в обліку всі операції з продажу, що реально відбулися.

3. Реалізація своєчасно відображена на відповідних рахунках обліку. Контролер має переконатися, що момент визнання доходів відповідає датам фактичного відвантаження або виконання послуг.

4. Вартісна оцінка операцій з продажу визначена правильно. Необхідно підтвердити, що сума реалізації розрахована без помилок і відповідає договірним умовам.

5. Суми продажу правильно класифіковані. Контролер перевіряє, чи доходи правильно розподілені за видами діяльності (операційні, фінансові, інші).

6. Суми дебіторської заборгованості правильно відображені. Оцінюється правильність обліку заборгованості за розрахунками з покупцями на відповідних рахунках (рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками").

Дотримання цих умов забезпечує достовірність показників прибутку або збитку від реалізації у фінансовій звітності.

На ТОВ "ЛІДЕКС" використовується повністю автоматизована система обліку, яка базується на сучасному бухгалтерському програмному забезпеченні. Основні процеси обліку даних оптимізовані за допомогою інтегрованої інформаційної системи, яка дозволяє швидко та точно реєструвати, обробляти та аналізувати інформацію про господарські операції.

Опис системи внесення даних

1. Автоматизований облік первинних документів. Всі первинні документи, такі як накладні, рахунки-фактури, акти виконаних робіт тощо, створюються безпосередньо в системі за допомогою інтегрованих модулів. Це виключає необхідність використання паперових носіїв, оскільки документи зберігаються в електронному вигляді.

2. Реєстрація господарських операцій. Після створення документів система автоматично відображає операції на відповідних рахунках бухгалтерського обліку. Наприклад, при формуванні накладної на відвантаження продукції автоматично генеруються проведення з кредиту рахунка "Готова продукція" та дебету рахунка "Розрахунки з покупцями".

3. Облік в режимі реального часу. Всі операції обліку здійснюються миттєво в режимі реального часу. Це забезпечує актуальність даних для управлінських рішень та мінімізує ризик дублювання або втрати інформації.

4. Відсутність журналів-ордерів. Замість традиційних журналів-ордерів та накопичувальних відомостей система автоматично веде облік всіх оборотів за рахунками. Дані зберігаються у цифрових реєстрах, доступних для перегляду за будь-яким заданим критерієм: за датою, контрагентом, операцією чи рахунком.

5. Формування звітності. На підставі автоматизованих записів система генерує всі необхідні бухгалтерські звіти, включаючи Головну книгу, оборотно-сальдову відомість, бухгалтерський баланс та звіт про фінансові результати. Процес формування звітності виконується натисканням декількох кнопок, що значно економить час.

6. Контроль і перевірка. Для забезпечення точності даних система автоматично виконує перевірку коректності проведень. У разі невідповідності чи помилки програма видає відповідне попередження, що дозволяє оперативно виправити недоліки.

Для оцінки системи контролю за фінансовими результатами в ТОВ «ЛІДЕКС» пропонується скласти анкету з питань – тест для оцінки внутрішнього контролю (Додаток В.1).

Аналізуючи дані Додатку В.1, можна зробити висновок, що внутрішньогосподарський контроль фінансових результатів на підприємстві є на більш ніж задовільному рівні. Правильність відображення операцій з реалізації перевіряється під час вибіркової перевірки цих операцій шляхом порівняння даних, зафіксованих в облікових реєстрах господарчого суб'єкта, з первинними документами, та навпаки.

3.3. Узагальнення матеріалів внутрішнього контролю фінансових результатів для прийняття управлінських рішень щодо підвищення прибутковості підприємства

Зміна підходів до обліку фінансових результатів вимагає перегляду принципів, за якими визначаються значення прибутку, що веде до підпорядкування всієї системи обліку єдиним показникам прибутку, при цьому виключаючи інші фактори. Такий підхід не може повністю відображати всі аспекти діяльності підприємства. Тому інформація про прибуток повинна включати не лише порядок його формування, а й детальне відображення всіх величин, які безпосередньо впливають на суму прибутку як на етапі його створення, так і на етапі розподілу. Серед таких величин можна виділити доходи та витрати, що виникають унаслідок непередбачуваних подій, ризиків або надзвичайних ситуацій. Важливо також враховувати коригування, пов'язані з динамікою зовнішніх та внутрішніх факторів, що можуть суттєво вплинути на результативність підприємства та його фінансову стабільність.

У чинному національному законодавстві відсутні норми, що регулюють порядок формування фінансових результатів, а також визнання доходів і витрат в умовах ризику. Наразі такі нормативні акти існують лише для банків та інших фінансових установ, діяльність яких регулюється не лише національними законами, але й цілим рядом міжнародних нормативних документів.

Як відомо, бухгалтерський облік є ключовим та найбільш достовірним джерелом інформації для управлінських потреб на підприємстві. Тому вважаємо важливим виділити спеціальні рахунки-індикатори, які відобразатимуть наявні або можливі ризики, що можуть виникнути на підприємстві.

Рахунки-індикатори – це рахунки бухгалтерського обліку, які діють відповідно до чинного законодавства. Їх поява в процесі аналізу поточних управлінських звітів, журналів операцій та оборотно-сальдових відомостей свідчить про виникнення поточного ризику, наявність наслідків ризику, що виникли через минулі події, або надає інформацію про можливі господарські ризики в майбутньому.

Використання рахунків-індикаторів сприятиме підвищенню оперативності в управлінському процесі при виявленні ризиків, а також дасть змогу оцінити ймовірність настання подібних ризиків у майбутньому. Згідно з Планом рахунків [44], виділено рахунки-індикатори, що відображають як можливі втрати, так і потенційні вигоди, які можуть виникнути внаслідок дії ризику. Усі рахунки-індикатори організовано в групи відповідно до типів ризиків, про які вони інформують (Додаток В.2 та Рисунок 3.5).

Групи ризиків	Рахунки-індикатори ризиків господарської діяльності				
	Рахунки активів	Рахунки капіталу	Рахунки зобов'язань	Рахунки доходів	Рахунки витрат
Політичні та макроекономічні ризики		479		714, 744	975, 945, 974
Ринкові ризики та ризики постачання	34, 182, 364, 374, 379, 38	473	51, 62	715, 704	948, 95
Екологічні ризики					949
Ризики, пов'язані із судовими спорами	373, 38	479	684	717	944
Кадрові ризики та ризики охорони праці		471, 472, 477			949
Виробничі та інноваційні ризики	13, 286, 100	478			976, 972
Адміністративно організаційні ризики	375	45, 46		72	96, 947
	Позабалансові рахунки, що відповідають балансовим рахункам-індикаторам				
	041, 071, 072, 073	051, 052	042	041	042, 071, 072, 073

Рис. 3.5. Рахунки-індикатори ризиків господарської діяльності

Джерело: сформовано автором за [75]

З Рисунку 3.5 видно, що деякі рахунки вказують на наявність різних категорій ризиків.

Виникнення такого рахунку або субрахунку в бухгалтерському обліку підприємства вимагає ретельного аналізу подій та фактів господарської

діяльності, які на ньому фіксуються, з огляду на їх зв'язок із ризиками, що можуть виникнути або вже мають місце. Це дозволяє правильно оцінити, чи є ці операції безпосередньо пов'язаними з конкретними ризиками. Крім того, перелік рахунків-індикаторів може бути змінений і доповнений залежно від особливостей діяльності конкретного суб'єкта господарювання, що дозволяє коригувати робочий план рахунків відповідно до вимог облікової політики та оперативних потреб управлінського процесу підприємства.

Ми запропонували для використання нові рахунки бухгалтерського обліку серед існуючих, що відповідають чинному законодавству: 479 «Забезпечення витрат, пов'язаних із ризиками», 073 «Списані інші активи через непередбачувані події».

Необхідність введення нових балансових та позабалансових рахунків обумовлена потребою відображення в бухгалтерському обліку можливих наслідків дії ризику в майбутньому, ймовірність настання яких, за результатами оцінки, перевищує 50 % і перевищує встановлений поріг суттєвості на підприємстві.

Рахунок 479 «Забезпечення витрат, спричинених дією ризику» використовується для узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням ТОВ «ЛІДЕКС» резервуються для покриття майбутніх витрат і платежів, ймовірність виникнення яких перевищує 50 % через вплив ризику, а також для їх включення до витрат поточного періоду. Слід зазначити, що як вітчизняними, так і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку не передбачено обов'язкове резервування коштів для покриття ризиків, що можуть виникнути внаслідок проведення ризикових операцій.

Це рішення є результатом самостійного вибору керівництва ТОВ «ЛІДЕКС», яке розглядає резервування коштів як один із способів виконання наданих гарантій як для себе, так і для третіх осіб. Крім того, таке резервування відповідає вимогам чинного законодавства і може стати додатковим джерелом доходу. Відображення прогнозних витрат у складі забезпечень та гарантій є важливим інструментом управління ризиками в господарській діяльності, який

дозволяє перенести частину витрат на попередні періоди з метою мінімізації впливу майбутніх витрат на фінансові результати в прогностному звітному періоді.

Слід зазначити, що в період, коли виникає ризик, розмір витрат для цього періоду визначатиметься як різниця між фактичними витратами та забезпеченнями, створеними в попередніх звітних періодах для цього ризику.

На позабалансовому рахунку 073 «Списані інші активи в результаті непередбачених подій» відобразатиметься інформація про списання активів підприємства, які стали результатом непередбачених подій, за винятком безнадійної дебіторської заборгованості та нестач і втрат від псування цінностей, для яких окремо використовуються рахунки 071 та 072. Це дозволяє більш чітко обліковувати списані активи, не змішуючи їх з іншими категоріями збитків. Підставою для списання з позабалансового рахунку 073 буде відшкодування списаних активів винною особою, якщо така буде виявлена, а також можливість відновлення активу в разі його повернення чи відновлення. У разі відновлення або повернення списаних активів, запис на рахунку 073 буде анульовано, що дозволить коригувати облік витрат і активів підприємства.

Аналіз рахунків-індикаторів здійснюється як частина ретроспективного дослідження внутрішньої та зовнішньої звітності підприємства, а також на етапі моніторингу, коли вивчаються операції, вже зафіксовані в системі бухгалтерського обліку. Після впровадження ризик-орієнтованого підходу в управлінні на ТОВ «ЛІДЕКС», ми пропонуємо ввести в систему бухгалтерського обліку маркування рахунків-індикаторів ризику. Це дозволить позначати операції, які спричиняють виникнення господарського ризику, щоб забезпечити ефективний моніторинг і управління такими ризиками в процесі їх обліку.

Ознаку ризиковості можна визначити через додавання окремого аналітичного розрізу до рахунків-індикаторів. Це досягається найкраще за допомогою автоматизованих систем бухгалтерського обліку, що використовують різні програмні продукти, в яких можна налаштувати алгоритм

для відображення цієї ознаки. Загальний порядок відображення на рахунках-індикаторах ілюструється на Рисунку 3.6.

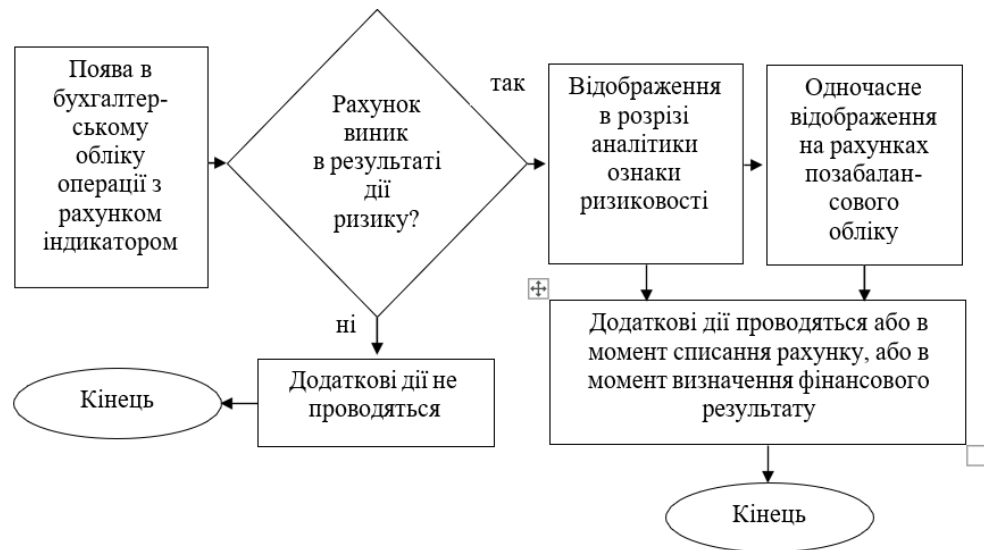

Рис. 3.6. Облікові процедури в момент відображення операції на рахунку-індикатору господарських ризиків

Джерело: сформовано автором за [64]

Як показано на Рисунку 3.6, наявність рахунків-індикаторів у системі бухгалтерського обліку не завжди вказує на наявність конкретного ризику в господарській діяльності. Тому при формуванні кореспонденції рахунків з використанням рахунків-індикаторів бухгалтеру слід ретельно аналізувати характер господарської операції та її взаємозв'язок з потенційними ризиками.

Відображення ознаки ризиковості дозволить значно зменшити час, необхідний для аналізу показників звітності, завдяки можливості формувати зведені та оборотні дані за цією ознакою. Така функціональність доступна в спеціалізованих програмних продуктах для ведення бухгалтерського обліку.

Зокрема, в програмному продукті 1С: Підприємство є можливість формувати оборотні відомості не за традиційною схемою, а з урахуванням індивідуальних налаштувань для групування та виведення інформації згідно з вимогами користувачів [76].

Наявність ознаки ризикованості для визначених рахунків бухгалтерського обліку служить індикатором можливого виникнення ризику або фактору ризику в господарській діяльності. Це дозволяє підвищити ефективність та

оперативність процесу моніторингу господарських ризиків на підприємстві. Такий підхід до відображення ризиків на рахунках бухгалтерського обліку є важливим інструментом для своєчасного виявлення можливих загроз та прогнозування їх впливу на фінансові результати діяльності підприємства.

З урахуванням досліджень М. Городиського, А. Орехової, І. Панченко, М. Якименко нами було розроблено вдосконалений підхід до обліку господарських операцій в умовах ризику. Цей підхід забезпечує більш точне і систематизоване відображення ризикових операцій на рахунках бухгалтерського обліку, що дає змогу краще управляти фінансовими результатами і знижувати можливі негативні наслідки від ризиків. Деталі цього підходу наведені в додатку В.3 [9, 42, 45, 64].

Запропонований підхід передбачає обов'язкову реєстрацію ознаки ризиковості на рахунках-індикаторах для того, щоб у подальшому сформуванню об'єктивну інформацію про вплив господарських ризиків на фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання. У процесі обліку рахунків, що містять ознаку ризиковості, важливо здійснювати детальний аналіз інформації, що на них відображається, з метою виявлення характеру ризику та оцінки ймовірності його прояву в майбутньому. Це дає змогу виявити можливі наслідки від впливу ризику на підприємство і врахувати їх у процесі управління.

Особлива увага повинна приділятися визначенню того, які дії посадових осіб підприємства можуть спричинити появу цього ризику, а також оцінці, чи залежить ризик від конкретних операцій або управлінських рішень. Таке ретельне дослідження дозволяє спрогнозувати можливі фінансові наслідки для підприємства та своєчасно вжити заходів для мінімізації ризиків. Таким чином, реєстрація ознаки ризиковості на рахунках-індикаторах є важливим етапом у процесі оцінки та управління господарськими ризиками на підприємстві.

Для оцінки впливу ризику на фінансові результати пропонується використовувати виключно інформацію, що міститься на рахунках-індикаторах доходів та витрат. В рамках цього аналізу ми рекомендуємо ввести новий субрахунок 794 «Результат діяльності від непередбачуваних подій» до рахунку

79 «Фінансові результати». На цей субрахунок будуть списуватися доходи та витрати, що супроводжуються ознакою ризиковості операцій, в той час як інші доходи та витрати будуть відображатися відповідно до чинної методики на інших субрахунках рахунку 79.

Субрахунок 794 «Результат діяльності від непередбачуваних подій» буде виконувати роль транзитного рахунку, оскільки після відображення на ньому доходів та витрат, що мають ознаку ризиковості, ці суми будуть перераховуватися на субрахунки 791 «Результат операційної діяльності», 792 «Результат фінансових операцій» та 793 «Результат іншої діяльності».

Закриття субрахунку 794 «Результат діяльності від непередбачуваних подій» на інші субрахунки до рахунку 79 «Фінансові результати» є необхідною процедурою для забезпечення повної та прозорої інформації щодо доходів і витрат підприємства. Цей процес дозволяє правильно розподіляти фінансові результати відповідно до різних видів господарської діяльності, що є важливим для відповідності вимогам чинного законодавства. Такий підхід сприяє коректному відображенню фінансових результатів у фінансовій звітності, що допомагає здійснити належний аналіз діяльності підприємства за різними напрямками господарської діяльності.

Для забезпечення виконання цієї умови пропонується вести субрахунок 794 «Результат діяльності від непередбачуваних подій» в аналітичних розрізах за такими категоріями: результат операційної діяльності, результат фінансових операцій і результат іншої діяльності. Окрім того, запропонована методика бухгалтерського обліку операцій у ризикових умовах передбачає обов'язкове використання позабалансових рахунків для обліку непередбачених активів та зобов'язань. Це зумовлено тим, що операції, які можуть виникнути в майбутньому під дією ризику, з високою ймовірністю, не можуть бути відображені на балансових рахунках, оскільки не відповідають принципам бухгалтерського обліку щодо переваги сутності над формою та нарахування доходів і витрат.

Орієнтація витрат на отримання доходу є ключовим аспектом для економічно обґрунтованого визначення фінансового результату в обліку. Якщо витрати не мають прямого зв'язку з отриманням доходу, то витрати, понесені управлінським апаратом підприємства, навіть якщо вони затверджені власниками, будуть вважатися необґрунтованими.

Отже, для забезпечення прозорості інформації про нерозподілений прибуток як важливу частину власного капіталу ТОВ «ЛІДЕКС», облік потрібно здійснювати послідовно, охоплюючи всі попередні періоди. Це дозволить не лише окремо обліковувати прибутки і збитки, а й чітко вказувати періоди їх отримання, а також деталізувати напрямки їх розподілу та вилучення.

Користувачі інформації про прибуток особливо звертають увагу на показники його іншого вилучення. Витрати можуть бути визнані лише за умови, що підтверджено їх зв'язок з отриманими доходами.

Отже, витрати можна розглядати як відволікання частини прибутку (власного капіталу) від основної діяльності, що фактично є «вилученням капіталу», оскільки вони не сприяють досягненню мети – отриманню прибутку згідно з статутом ТОВ «ЛІДЕКС». Такий підхід спотворює величину чистого прибутку та приховує важливий аспект використання капіталу підприємства. Тому, з огляду на економічну сутність цих операцій, ці витрати слід перекваліфікувати та відобразити в обліку як вилучення прибутку.

Запропонований підхід до формування показників фінансових результатів попередніх років сприяє прозорості обліку, оскільки надає користувачеві чітке уявлення про процеси, пов'язані зі створенням прибутку та його вилученням. Цей підхід дозволяє при першому зверненні до фінансової звітності отримати мінімум необхідної інформації, що відображає вплив попередніх звітних періодів на поточний фінансовий результат. Така організація обліку дає змогу чітко відслідковувати історію змін у фінансових результатах підприємства та забезпечує зрозумілість і доступність даних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Документування на підприємстві відіграє надзвичайно важливу роль, адже саме воно є єдиною основою для відображення у бухгалтерському обліку різних господарських операцій. Переміщення документів між структурними підрозділами формує інформаційні потоки. Ми запропонували внутрішні типові форми документів для управління ризиками, на основі яких проводиться ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку з метою вдосконалення процесу документування (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Вплив запропонованих внутрішніх стандартних форм документів на організаційно-методичне забезпечення бухгалтерського обліку

Джерело: запропоновано автором

У додатку В.4 представлено внутрішню типову форму з управління ризиками підприємства, ф. №Р-1 «Класифікатор ризику». Цей класифікатор є основним документом, що визначає перелік різних ризиків, які можуть існувати або виникнути на підприємстві, а також встановлює характер їх контрольованості.

Схема, розроблена Н.С. Пасенко, О.А. Лаговською та М.В. Якименко, для відображення процесу розподілу прибутку в обліку, дозволить виконати вимоги чинного законодавства і зробити цей процес більш прозорим як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів бухгалтерської (фінансової) звітності

господарюючого суб'єкта. Фрагмент рекомендованої форми «Звіт про рух нерозподіленого прибутку» наведено в додатку В.5 [45, 26].

У запропонованій авторами формі внутрішньої звітності «Звіт про рух нерозподіленого прибутку» представлені показники прибутку, що були вилучені або капіталізовані з початку діяльності підприємства, і які сформовані на рахунках, рекомендованих нами.

Показники звіту, такі як «Нерозподілений прибуток попередніх звітних періодів (непокритий збиток)», «Нерозподілений прибуток звітного року (непокритий збиток)», а також «Фінансовий результат, отриманий у звітному періоді», повинні бути узгоджені з даними Балансу (Звіту про фінансовий стан) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід). Інші статті звіту мають управлінське значення.

Показники «Вилучений прибуток» та «Капіталізований прибуток», деталізовані за різними напрямками, відображають шляхи розподілу прибутку, отриманого у звітному періоді, або нерозподіленого прибутку з попередніх періодів. Серед таких напрямків можна виділити: покриття збитків попередніх звітних періодів, реінвестування отриманого прибутку, а також відрахування частини прибутку до резервного капіталу підприємства. Важливо зазначити, що використання прибутку для покриття збитків попередніх періодів можливе лише за умови, що прибуток був отриманий від того самого виду діяльності, де і виникли ці збитки. Це дозволяє підтримати фінансову стабільність підприємства та забезпечити коректність розподілу доходів згідно з принципами фінансового обліку.

У запропонованому звіті важливою є стаття «Розподілений та не використаний прибуток», яка відображає ситуацію, коли напрямки використання прибутку були визначені вищим органом управління, але сам прибуток залишився невикористаним. Це може свідчити про неефективність управлінських рішень у фінансовій сфері підприємства, а також про недоцільність прийнятих рішень. Показник не використаного прибутку включає той прибуток, який не був використаний у попередніх звітних періодах, а також

прибуток, для якого вже було прийнято рішення щодо його розподілу, але фактичне використання не відбулося на момент складання звіту.

Зараз існуюча система бухгалтерського обліку не дозволяє повною мірою відображати витрати чистого прибутку за попередні роки, оскільки відсутній механізм, який би показував вилучення прибутку кумулятивно. Це створює перешкоди для досягнення прозорості інформації в фінансовій звітності щодо фінансових результатів діяльності підприємства. Водночас, інформація, що міститься у фінансовій звітності, має бути не лише точним відображенням числових даних, а й містити якісні характеристики, що дають змогу користувачам краще зрозуміти ситуацію. Такий підхід до розкриття інформації в різних аспектах дозволяє зібрати повну картину про характер та масштаби ризиків, які можуть виникнути в процесі діяльності підприємства.

Необхідність надання якісної інформації про схильність підприємства до ризиків зумовлює потребу в аналізі причин їх виникнення.

Інформацію про ризики, яким піддається підприємство, слід надавати у трьох формах:

1. Включення даних про ризики в пояснювальну записку до звітності.
2. Виділення окремої форми в бухгалтерській звітності для відображення ризиків.
3. Коригування вже сформованої звітності з урахуванням впливу ризиків, які можуть вплинути на підприємство.

Якщо ризик є суттєвим, потрібно внести коригування до фінансової звітності та розкрити інформацію про цей ризик в окремій формі. Якщо ж ризик не є значним, достатньо зазначити його в пояснювальній записці до фінансової звітності. Таким чином, процес обліку та складання звітності щодо ризиків передбачає їх оцінку на предмет суттєвості. Одним з ключових критеріїв такої оцінки є вплив ризику на економічні показники діяльності фермерського господарства.

Ризик вважається істотним, якщо він здатний вплинути на фінансовий стан, грошові потоки або результати діяльності ТОВ «ЛІДЕКС». Для оцінки того, чи є

ризик суттєвим, пропонується використовувати методику, яка базується на впливі різних показників бухгалтерської звітності на ключові оцінювальні індикатори економічної діяльності та фінансового стану підприємства. Існують загальноприйняті фінансові коефіцієнти, які є доступними для бухгалтерів і мають усталені оптимальні та граничні значення. ТОВ «ЛІДЕКС» може вибирати ці показники залежно від своєї стратегічної програми, цілей, наявності відповідної інформації та рівня професійної кваліфікації бухгалтерів. Рекомендується закріпити в обліковій політиці підприємства перелік таких показників, що будуть використовуватися для оцінки ризиків.

Облік ризику через створення окремої форми бухгалтерської звітності має на меті передати зацікавленим сторонам інформацію про ризики, для яких можна оцінити ймовірність їх настання та можливі збитки з достатнім рівнем обґрунтованості. Така форма звітності повинна включати як фінансову, так і нефінансову інформацію (Таблиця 3.3) [24].

Таблиця 3.3

Звіт про ризики за звітний рік

Найменування ризику	Методи оцінки	На початок звітного періоду	Зміни за звітний період		На кінець звітного періоду
			збільшення	зменшення	
Ризик зміни ціни матеріалів після заключення умов договору, тис. грн	Аналітичний метод				
Ризик поставки неякісних матеріалів, тис. грн	Експертний метод	5,2		3,3	2,9
Ризик необхідності страхування поставки, тис. грн	Експертний метод		1,1		1,1

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Запропонований Звіт про ризики за звітний період є управлінським документом, який надає інформацію про ризики господарської діяльності, що не відображені безпосередньо в бухгалтерському обліку, оскільки відповідні події,

зумовлені дією ризику, не відбулися на підприємстві. Цей звіт складається з метою моніторингу ризиків, які мали місце в попередніх періодах і залишаються актуальними на звітну дату, про що свідчить показник «на початок періоду» [24].

Показники змін за звітний період у звіті про ризики відображають зміни в управлінні ризиками підприємства, зокрема це можуть бути нові види господарських ризиків, які виникли, або зменшення впливу вже існуючих ризиків завдяки вжитим керівництвом заходам для їх мінімізації. Такі зміни свідчать про ефективність стратегій управління ризиками, впроваджених для зниження їх впливу на діяльність товариства.

У звіті розрізняють два основних типи інформації: фінансову та нефінансову. Фінансова інформація виражається в грошових одиницях і надає кількісні показники, які дозволяють оцінити вплив ризиків на фінансові результати підприємства. Нефінансова інформація, в свою чергу, охоплює фактори, які впливають на виникнення та посилення ризиків. Це можуть бути ризикоутворюючі фактори, такі як зміни в ринку або в законодавстві, рівень концентрації ризиків у різних сегментах діяльності підприємства, а також методи, які застосовуються для управління цими ризиками. Така інформація дає повніше розуміння природи ризиків і стратегій їх нейтралізації.

На сьогоднішній день у міжнародній практиці немає єдиного стандарту для форм звітності по ризиках. Це зумовлено тим, що така звітність є надзвичайно складною і базується на численних умовах, що вимагають застосування різноманітних статистичних методик для оцінки ризиків. Враховуючи складність і різноманітність факторів, які впливають на ризики, неможливо розробити універсальний формат, який би точно відповідав вимогам усіх підприємств у різних галузях і країнах.

Об'єктивна потреба в доповненнях до фінансової звітності виникає під час аналізу звітних даних, коли необхідно детально пояснити причини змін фінансових результатів або фінансового стану підприємства. У таких випадках важливо визначити, які зміни є випадковими, а які стійкими, тобто такими, що мають довгостроковий характер. Крім того, треба розмежувати фактори, на які

підприємство може впливати самотійно, і ті, що визначаються зовнішніми умовами, наприклад, економічними або політичними змінами. Важливим аспектом є також розуміння того, які з цих чинників можна контролювати або коригувати в межах підприємства, а які мають бути прийняті як незмінні, оскільки вони виходять за межі впливу організації.

Якщо неможливо достовірно оцінити ризик та його вплив на фінансову звітність, ми вважаємо за необхідне зазначити в поясненнях до звітності наступне:

- характер ризику та передбачуваний термін його виникнення;
- невизначеності, що існують щодо терміну реалізації ризику і (або) його розміру;
- неможливість проведення оцінки ризику;
- ймовірний рівень ризику або можливі межі оціночних значень, якщо вони можуть бути визначені.

Це необхідно для того, щоб користувачі звітності могли самотійно оцінити наявні ризики, спираючись на свій досвід та знання. Після проведення такої оцінки, зацікавлені особи мають можливість коригувати фінансовий результат звітного періоду відповідно до ступеня ризику.

Коригування фінансового результату з урахуванням ризиків важливе для розрахунку різних фінансових показників, що дають змогу детально оцінити діяльність підприємства протягом звітного періоду. Це дозволяє внутрішнім та зовнішнім користувачам отримати більш точну картину фінансового стану та результатів діяльності.

Основною метою бухгалтерського обліку та фінансової звітності є забезпечення повної та прозорої інформації про операції підприємства з урахуванням ризиків. Такий підхід дозволяє точно оцінити їх потенційний вплив на фінансовий стан організації і забезпечує правильне розуміння та прийняття рішень на всіх рівнях управління. Це важливо як для зовнішніх користувачів, так і для внутрішнього менеджменту підприємства.

Основну увагу слід приділити опису особливостей кожної концентрації ризику, а також процесам управління ризиками та визначенню допустимого рівня цих ризиків. Всі ці етапи в сукупності забезпечать можливість здійснення постійного та незалежного моніторингу та контролю ризиків.

Часткове включення якісної інформації до звітності у вигляді окремих пояснень до фінансових звітів представлено в Таблиці 3.4 [43].

Таблиця 3.4

Ризики господарської діяльності

№ п/п	Найменування якісних характеристик	Код	Ризики господарської діяльності		
			за 2024 р.	за 2025 р.	за 2026 р.
1	Здатність підприємства до ризику	100	Ризик необхідності страхування поставки		
2	Причини виникнення ймовірних ризиків	110	1) Неврахування справедливої вартості при оцінці матеріалів; 2) Наявність пошкоджень реалізованих активів		
3	Основні напрями діяльності підприємства в управлінні ризиками	120	1) Усунення ризику; 2) Страхування ризику.		
4	Методи оцінки ризиків, які використовуються	130	1) Експертна оцінка; 2) Аналітична оцінка		
5	Мета управління ризиками	140	Мінімізація впливу на фінансові результати		
6	Політика управління ризиками	150	Повне усунення ризику		

Джерело: сформовано автором на основі [43]

Кількісні характеристики ризиків підприємства мають надавати узагальнені числові показники ризиків, яким піддається організація, засновані на інформації, отриманій з бухгалтерського обліку.

Отже, цей звіт надає детальну інформацію про основні ризики, які виникли в процесі господарської діяльності підприємства, а також заходи, вжиті для їх ідентифікації, усунення та мінімізації. Він містить як дані щодо поточного стану цих ризиків, так і опис вже реалізованих або планованих управлінських заходів для їх зменшення. Цей звіт складається для керівників підприємства та вищих органів управління з метою оцінки рівня ризику, що існує на підприємстві, а

також для перевірки ефективності функціонування системи ризик-орієнтованого управління, яка допомагає запобігати можливим негативним наслідкам.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного дослідження в розділі 3 можна зробити такі висновки:

1. Методичні прийоми внутрішнього контролю фінансових результатів є важливим інструментом забезпечення ефективності управління підприємством. Вони охоплюють широкий спектр дій, спрямованих на перевірку достовірності даних бухгалтерського обліку, правильності відображення доходів і витрат, відповідності господарських операцій нормативно-правовим вимогам. Завдяки таким прийомам, як інвентаризація, огляд, обстеження, контрольне придбання, хронологічна перевірка тощо, забезпечується виявлення та запобігання недолікам, шахрайству або помилкам у фінансовій звітності. Узгоджене застосування цих прийомів дозволяє підвищити якість контролю, сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень і оптимізації фінансових результатів підприємства.

2. Внутрішній контроль формування фінансових результатів підприємства є ключовим елементом забезпечення прозорості та ефективності фінансової діяльності. Його основною метою є перевірка достовірності обліку доходів і витрат, правильності розрахунків прибутку, відповідності господарських операцій встановленим нормам і критеріям. Чітко організована система внутрішнього контролю дозволяє своєчасно виявляти помилки, недоліки чи зловживання, що впливають на фінансові показники, а також забезпечує інформаційну підтримку для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ефективний внутрішній контроль сприяє досягненню стабільності та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

У магістерській кваліфікаційній роботі здійснено дослідження обліку та внутрішнього контролю формування фінансових результатів для ефективного управління господарськими ризиками підприємства. Основні висновки роботи полягають у наступному:

1. Проведено систематизацію ризиків господарської діяльності та їх факторів, щоб виокремити об'єкти бухгалтерського обліку, які є важливими в умовах ризик-орієнтованого управління. Також було здійснено аналіз можливості контролю цих факторів та визначено їх роль у процесі формування фінансових результатів.

2. У процесі вивчення порядку формування фінансових результатів було визначено фактори, що впливають на цей процес. Формування фінансового результату діяльності досліджуваного підприємства здійснюється за загальноприйнятою методикою, відповідно до діючих нормативних актів.

3. Складність управління прибутком обумовлює потребу в залученні не лише внутрішньої, а й зовнішньої інформації. Проте, попри важливість зовнішніх джерел, основою інформаційної системи управління прибутком є внутрішня управлінська інформаційна система, яка ґрунтується на даних бухгалтерського обліку та є частиною системи корпоративного управління підприємства. Модель взаємодії системи управління ризиками з бухгалтерським обліком на різних етапах управлінського процесу дозволяє своєчасно приймати ефективні управлінські рішення, орієнтуючись на перспективу.

4. Облікова політика, як інструмент управління підприємством, має забезпечити єдність і цілісність облікового процесу. Потреба в вирішенні методичних питань під час формування облікової політики обумовлена тим, що кожне таке рішення безпосередньо впливає на фінансові результати підприємства. Було визначено основні етапи формування управлінської облікової політики ризиків і її складові, які є важливими інструментами для організації бухгалтерського обліку таким чином, щоб максимально задовольнити потреби власників у інформації для управління ризиками.

5. Процес документування на підприємстві є надзвичайно важливим, оскільки він є єдиною підставою для відображення в бухгалтерському обліку різних господарських операцій. Переміщення документів між різними підрозділами підприємства формує інформаційні потоки. Було запропоновано вдосконалення процесу документування шляхом розробки стандартних внутрішніх форм документів для управління ризиками, на основі яких проводиться ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку.

6. Система бухгалтерського обліку є важливим і об'єктивним джерелом інформації для управлінських потреб на підприємстві. Використання рахунків-індикаторів дозволяє підвищити оперативність виявлення ризиків в управлінському процесі, а також здійснити оцінку ймовірності їх виникнення в майбутньому. На основі аналізу вітчизняних нормативних актів визначено рахунки-індикатори, які сигналізують про можливі втрати або потенційні вигоди, що можуть виникнути через вплив ризику. Усі ці рахунки згруповані за різними категоріями ризиків, які вони відображають.

7. Управлінські рішення щодо ризиків підприємства можуть бути відображені в бухгалтерському обліку як факти господарської діяльності, що впливають на всі види активів, джерела їх формування та зобов'язання. В бухгалтерському обліку мають бути знайдені методи відображення таких подій, з урахуванням вибору та обґрунтування методів обліку в обліковій політиці, а також оцінки виділених об'єктів, створення резервів, визнання витрат тощо. Важливим елементом методології бухгалтерського обліку є оцінка — процес вартісного вираження об'єктів обліку. У зв'язку з цим запропоновано перелік етапів оцінки ризиків у системі бухгалтерського обліку, а також порядок їх оцінки з використанням визначених рахунків-індикаторів.

8. Сучасна система обліку розподілу прибутку орієнтована переважно на задоволення інформаційних потреб власників. Однак нинішній підхід до формування фінансової інформації частково відповідає вимогам користувачів при прийнятті рішень, і лише на рівні поточного звітного періоду. Запропонований метод формування показників фінансових результатів

попередніх років сприяє більшій прозорості в представленні інформації про процеси створення прибутку та його розподілу, що здійснювалися в попередні періоди.

9. У рамках удосконалення системи бухгалтерського обліку ми запропонували впровадження нових рахунків, які доповнюють існуючий план рахунків відповідно до чинного законодавства. Зокрема, рахунок 479 «Забезпечення витрат, пов'язаних із ризиками» передбачає облік зобов'язань, що виникають у зв'язку з можливими ризиками діяльності підприємства. Рахунок 073 «Списані інші активи через непередбачувані події» призначений для обліку втрат активів, спричинених форс-мажорними обставинами. Запропоновані рахунки сприятимуть більш прозору й ефективному обліку фінансових результатів та управлінню ризиками.

10. Для ТОВ «ЛІДЕКС» можна зробити висновок про суттєві коливання фінансових результатів протягом аналізованого періоду. У 2021 році підприємство отримало фінансовий результат у розмірі 136,8 тис. грн, тоді як у 2022 році показник зріс до 1557,8 тис. грн, що свідчить про зростання доходів або зменшення витрат. У 2023 році спостерігається ще більш суттєве збільшення фінансового результату до 5765,8 тис. грн, що може бути наслідком оптимізації діяльності, зростання обсягів продажів чи інших позитивних змін у роботі підприємства. Такі результати є підтвердженням конкурентоспроможності ТОВ «ЛІДЕКС» на ринку, професійної роботи команди та успішної реалізації стратегічних планів підприємства. Позитивна динаміка фінансових показників свідчить про міцну фінансову основу компанії та її готовність до подальшого

11. Виявлено, що ефективна система внутрішнього контролю повинна не тільки забезпечувати досягнення позитивних фінансових результатів, але й запобігати порушенню законодавства. У зв'язку з цим визначено основні завдання перевірки фінансових результатів та механізм внутрішнього контролю фінансових результатів. Дослідження сутності контролю виявило наявність численної кількості формулювань щодо складу методів, способів, прийомів і процедур, що ускладнює формування дієвої методики внутрішнього контролю.

Однак було визначено склад методу контролю та його елементи, а також запропоновано відповідну методику внутрішнього контролю фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
2. Білик М. Д., Павловська О. В., Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька Фінансовий аналіз: навч. посіб. К: КНЕУ, 2014. 592 с.
3. Гаркуша, С. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2012. № 4. С. 60 - 65.
4. Гречаніченко О.О. Сутність та особливості застосування ризик-орієнтованого підходу в публічному управлінні. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 23. С. 151-156.
5. Горго І.О. Ризики як ключовий об'єкт управлінської діяльності аграрних підприємств. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2018. Вип. 284. С. 288-298.
6. Гречаніченко О.О. Ризик-орієнтоване управління як механізм публічного управління державними фінансами в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 5. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1238> (дата звернення: 18.09.2024).
7. Герасименко О. М. Формування комплексної системи ризик-менеджменту з врахуванням чутливості компанії до ринкових ризиків. Ефективна економіка. 2015. № 5. URL: www.economy.nauka.com.ua (дата звернення: 17.09.2024).
8. Гончарук І.В., Старосуд В.І., Мулик Т.О. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств: механізм формування та аналітична оцінка (на прикладі Ялтушківської дослідно-селекційної станції ІБК і ЦБ НААН України). Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018 . № 3. С. 18-34.
9. Городиський М., Панченко І. Підходи до побудови моделі організації бухгалтерського обліку в умовах невизначеності та ризику. Інститут

бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації Міжнародний збірник наукових праць. 2015. Випуск 4. С. 32-45.

10. Гнилицька Л. В. Інформаційне забезпечення ризиками підприємницької діяльності: обліковий аспект. Економічні інновації. 2014. Випуск № 57. С. 88-100.

11. Дробишева О.О., Рижков А. Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2019. Випуск 5. С. 188-196.

12. Євсєєва О. О., Євсєєв А. С. Розвиток цифрової та креативної економік в Україні. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (23–25 травня 2019 р., м. Львів, Україна). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 96-97.

13. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.

14. Ігнатенко Є., Венгер Н. Методичні підходи до проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Науковий вісник МНУ імені в. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2016. № 1 (6). С. 42-46.

15. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навч. посібник. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.

16. Кириченко Н. В., Алещенко Л. О. Методичні основи формування системи ризик менеджменту аграрних підприємств. Агро світ. 2021. № 9-10. С. 46- 52.

17. Коленда Н.В. Поняття системи ризик-менеджменту підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 22. С. 398-401.

18. Кривда О.В. Механізм ризик-менеджменту на українських підприємствах та чинники, що його формують. URL: nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evntukpi_2013_10_46.pdf (дата звернення: 25.08.2024).

19. Коваль Л.В. Особливості формування облікової політики у фермерських господарствах. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 5. С. 113-123.

20. Коваль Л.В. Облікова політика в управлінні підприємством. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7048> (дата звернення: 20.10.2024).

21. Костирко Р.О, Юрченко О.С. Концептуальні основи ризик-орієнтованого бухгалтерського обліку в забезпеченні безперервності діяльності підприємств. Причорноморські економічні студії. 2020. Випуск 53. С. 202

22. Кулініч Т., Шепель І., Гавриленко Н. Розвиток управлінського обліку на основі ризик-орієнтованого підходу. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 1. С. 17- 24.

23. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів фінансового стану. Економіка підприємства. 2012. № 3. С. 163-169. URL: file:///E:/binf_2012_3_46.pdf (дата звернення: 09.09.2024).

24. Луганова І.А. Сутність та принципи концепції ризик-менеджменту. Актуальні проблеми державного управління. 2018. Вип. 1 (53). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/20181/doc/2/04.pdf> (дата звернення: 08.09.2024).

25. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.

26. Лаговська О. А., Якименко М.В. Прибуток як об'єкт бухгалтерського обліку та ризик-орієнтованого управління. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2014. № 2. С. 61-67.

27. Лаговська О. А., Якименко М.В. Модель впливу процесу управління ризиками на бухгалтерський облік прибутку. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2545/11.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 02.09.2024).

28. Лаговська О. А., Кучер С.В., Якименко М.Я. Ризик-орієнтований підхід до процесу бюджетування фінансових результатів. Економічний аналіз.

Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 23. № 2. С. 79-87.

29. Лисенко В. Корпоративна стратегія управління ризиками в агробізнесі *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. №. 4. pp. 97-108. URL: Mode of access : www.are-journal.com.

30. Ле Х. Ф. Методичні підходи до аналізу фінансових результатів підприємства. *Науковий журнал ХНЕУ*. 2013. С. 127-129.

31. Лісничка Т. В. Удосконалення методики аналізу фінансових результатів. *Управління розвитком*. 2013. С.122-124.

32. Мармуль Л.О. Роль стратегічного аналізу в управлінні виробничою діяльністю сільськогосподарських підприємств. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/152.pdf> (дата звернення: 05.11.2024).

33. Мочаліна З.М., Поспелов О.В. Методичний інструментарій та сучасні проблеми аналізу фінансових результатів. *Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст»*. 2021. № 98. С. 221–227.

34. Мультиколінеарність та її вплив на оцінки параметрів моделі. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/299/6.pdf> (дата звернення: 02.11.2024).

35. НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства України від 07.02 2013 р. № 73.

36. Назарова Г. Б., Кононенко Л. В., Калашнікова А. К. Облікові процедури формування фінансових результатів: сучасний стан та напрями їх вдосконалення. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 206-212.

37. Назаренко О.В., Лукаш Р. В. Фінансові результати: сутність та особливості організації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 19-25.

38. Орлик О.В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 5-6. С. 218-223.

39. Орехова А.І. Ризик-орієнтована система бухгалтерського обліку. URL: <http://surl.li/apkor> (дата звернення: 18.10.2024).

40. Овсак О.П., Назаренко О.П., Примаченко О.В. Етапи та складники управління ризиками господарської діяльності підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Випуск 1 (18). С. 155-161.

41. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291 зі змінами.

42. Панченко І.А. Роль бухгалтерського обліку в системі ризик-орієнтованого управління. Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. 2012. № 3 (61). С. 138-141.

43. Панченко І.А. Нові підходи до організації бухгалтерського обліку в умовах впровадження ризик-орієнтованого управління прибутком. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/5458/1/80.pdf> (дата звернення: 16.10.2024).

44. Пасенко Н.С. Організація обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими результатами підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки . 2017. Випуск 17. С. 154-159.

45. Пасенко В.В. Особливості сільськогосподарського виробництва і формування фінансових результатів аграрних підприємств. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Економіка. Тернопіль: ТНПУ, 2016. № 20. С. 185–188.

46. Правдюк Н., Коваль Л., Коваль О. Облікова політика підприємств: навч. посібник. Київ. ЦНЛ, 2020, 648 с.

47. Петрова В.Ф. Методичне забезпечення оцінки ризиків підприємства. Соціальна економіка. 2015. Випуск 50. №2. С. 148-153.

48. Пилипенко О. І. Концептуальні підходи побудови інтегрованого ризик-менеджменту в системі управлінського обліку для забезпечення економічної безпеки підприємства. 2017. URL:<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/3578/1/Пилипенко%20О%20бух.%20облік.pdf>. (дата звернення: 25.08.2024).

49. Плаксієнко, В., Ліпський, Р. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії і практики. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.2/039.pdf>, (дата звернення: 02.09.2024).
50. Романенко Л. Ризики у діяльності. Фінанси України. 2003. № 5. С. 121–127.
51. Стаднюк Т.С. Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 1. С. 127-132.
52. Сусіденко Ю.В. Облік та аналіз фінансових результатів діяльності підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 2 (07). С. 297-301.
53. Томілін О.О. Фінансовий стан підприємства і його стабільність. Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. 2018. Випуск № 241. Дніпропетровськ: ДНУ. С. 1150-1157. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1575> (дата звернення: 07.09.2024).
54. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.
55. Фінансовий аналіз: навч. посібник / за заг. ред. Школьник І. О. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
56. Цивільний Кодекс України від 5.04.01 р. №2341 -III.
57. Чикало І.В. Управління ресурсоемністю регіональної економіки у контексті забезпечення економічної безпеки підприємництва на засадах технологій ризик-менеджменту. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2020. Випуск 15. Частина 4. С. 53-58.
58. Чернодубова Е.В. Інструменти адаптивного фінансового механізму забезпечення прибутковості підприємств. URL: <http://surl.li/apkoу> (дата звернення: 15.10.2024).
59. Чмутова В. П. Методичні підходи до статистичної оцінки фінансових результатів діяльності підприємств. Вісник. 2021. № 1(17). С. 66–69.

60. Чорна О.М. Механізм управління прибутком в Україні. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2019. № 1. С. 30-35.

61. Якименко М. В. Особливості проведення економічного аналізу прибутку в умовах реалізації ризик-орієнтованого управління. Фінансовий простір. 2015. № 1 (17). С. 311-317.

62. Якименко М.В. Бухгалтерський облік формування фінансових результатів в умовах ризик-орієнтованого управління. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream>. (дата звернення: 01.10.2024).

63. Якименко М.В. Особливості оцінки в бухгалтерському обліку ризиків господарської діяльності та їхнього впливу на прибуток. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 6. С. 850-853.

64. Якименко М.В. Обліково-інформаційне забезпечення процесу управління прибутком в умовах невизначеності. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2015. № 3(73). С. 39-44.

65. Яріш П.М., Касьянова Ю. В. Методи проведення аналізу фінансових результатів діяльності організацій. Управління розвитком. 2015. № 4(144). С. 159-162.

66. ISO / IEC 31010:2009 Risk management – Risk assessment techniques. URL: http://www.iso.org/iso/ru/catalogue_detail?csnumber=51073. (дата звернення: 07.11.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А.1

**ЗАТВЕРДЖЕНО
ПРОТОКОЛОМ ЗАГАЛЬНИХ
ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ
ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ЛІДЕКС»
№ 9 від «17» червня 2024 року**

СТАТУТ

**ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ЛІДЕКС»
(нова редакція)
КОД ЄДРПОУ 39080172**

м. Київ, 2024 рік

СТАТТЯ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Статут **ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЛІДЕКС»** визначає загальні правові, соціально-економічні та організаційні засади господарської діяльності **ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЛІДЕКС»** (далі - "Товариство"), а також права та обов'язки учасників Товариства (далі по тексту - учасники).

1.2. Товариство діє на підставі та у повній відповідності до Цивільного та Господарського Кодексу України, Закону України «Про Товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю» та здійснює свою діяльність згідно з чинним законодавством України, цим Статутом, а також внутрішніми правилами, регламентами та локальними актами Товариства.

1.3. Повне найменування Товариства:

українською мовою - **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЛІДЕКС»**;
англійською мовою - **LIMITED LIABILITY COMPANY «LEADEX»**.

Скорочене найменування Товариства:

українською мовою – **ТОВ «ЛІДЕКС»**;
англійською мовою – **LLC «LEADEX»**.

1.4. Товариство є юридичною особою приватного права з моменту його державної реєстрації.

1.5. Товариство є самостійним господарюючим суб'єктом, має права юридичної особи, володіє відокремленим майном, від свого імені набуває майнові та особисті немайнові права і несе визначені обов'язки, виступає в суді, господарському та третейському суді від свого імені, здійснює виробничу, комерційну, посередницьку та іншу господарську діяльність, що не суперечить чинному законодавству і цьому Статуту з метою одержання прибутку.

1.6. Товариство має право на недоторканність його ділової репутації, на таємницю кореспонденції та інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть належати Товариству. Товариство має самостійний баланс, поточний та інші (в тому числі і валютні) рахунки в установах банків, а також власні печатки з власним найменуванням та ідентифікаційним кодом та штампи з логотипом, бланки зі своєю назвою, товарні знаки, торгові марки.

1.7. Діяльність Товариства будується на комерційних засадах при повному дотриманні принципу законності.

1.8. Товариство самостійно відповідає по своїх зобов'язаннях всім своїм майном, на яке у відповідності з чинним законодавством може бути звернене стягнення.

Учасники Товариства з обмеженою відповідальністю не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю Товариства, у межах вартості (розмірів) своїх вкладів.

1.9. Товариство може бути учасником інших господарських товариств, створювати спільні, малі підприємства, засновувати дочірні підприємства з правом юридичної особи, а також відкривати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи без права юридичних осіб, як на території України, так і за її межами, затверджувати статути дочірніх підприємств, а також положення про філії, представництва та інші відокремлені підрозділи.

1.10. Товариство самостійно планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на вироблену продукцію, надані послуги, виконані роботи, та необхідності економічного та соціального розвитку Товариства, підвищення доходів, тощо.

1.11. Товариство вільне у виборі предмету договорів, визначенні зобов'язань, будь-яких інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України.

1.12. Установчим документом Товариства є цей статут.

1.13. Зміни до статуту Товариства та перша редакція статуту Товариства, створеного в результаті реорганізації, підписуються учасниками Товариства, які голосували за рішення про внесення таких змін чи про затвердження першої редакції статуту, або особою, уповноваженою на це органом, який прийняв таке рішення. Справжність підписів учасників або уповноваженої особи засвідчується нотаріально.

1.14. Товариство має право визначати склад і розмір інформації, що складає його комерційну таємницю, крім відомостей, які не можуть становити комерційної таємниці згідно чинного законодавства України. Товариство володіє, користується та розпоряджається належно йому інформацією, що складає його комерційну таємницю. Порядок захисту інформації, що складає його комерційну таємницю, визначається згідно з чинним законодавством України та внутрішніми положеннями Товариства.

1.15. Якщо Товариство створюється в результаті реорганізації, і при цьому учасники Товариства матимуть менший обсяг прав щодо відчуження своїх часток або щодо виходу з Товариства, ніж мали учасники правопередника, або якщо такі права є вужчими або більш обмеженими порівняно з правами учасників правопередника, перша редакція статуту Товариства приймається одноставним рішенням всіх учасників і підписується всіма учасниками Товариства.

1.16. Кількість учасників Товариства не обмежується.

СТАТТЯ 2. ПРЕДМЕТ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТА (ЦІЛІ) ТОВАРИСТВА

2.1. Метою діяльності Товариства є задоволення потреб юридичних і фізичних осіб у виконаних роботах і наданих послугах, товарах, одержання прибутку, розширення робочих місць та реалізація на підставі одержаного прибутку соціальних та економічних інтересів Учасників та членів трудового колективу. Залучення українських та іноземних фізичних і юридичних осіб до спільної діяльності по насиченню ринку високоякісною продукцією, послугами та підвищенням конкурентоспроможності Товариства на внутрішньому та зовнішньому ринку.

2.2. Для вирішення статутних завдань предметом діяльності Товариства в Україні та за її межами визначаються наступні види господарської діяльності (разом чи окремо) зокрема:

- Неспеціалізована оптова торгівля
- Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням
- Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування
- Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н. в. і. у
- Надання в оренду будівельних машин і устаткування
- Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням
- Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів
- Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення
- Установлення та монтаж машин і устаткування
- Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів
- Інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах
- Ремонт і технічне обслуговування інших машин і устаткування
- Торгівля іншими автотранспортними засобами
- Ремонт і технічне обслуговування інших транспортних засобів
- Оптова торгівля верстатами
- Оптова торгівля машинами й устаткуванням для текстильного, швейного та трикотажного виробництва
- Оптова торгівля машинами й устаткуванням для добувної промисловості та будівництва
- Оптова торгівля офісними меблями
- Оптова торгівля іншими офісними машинами й устаткуванням
- Торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами
- Надання в оренду будівельних машин і устаткування
- Надання в оренду офісних машин і устаткування, у тому числі комп'ютери
- Надання в оренду водних транспортних засобів
- Ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів
- Ремонт і технічне обслуговування електронного й оптичного устаткування
- Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування
- Комп'ютерне програмування
- Спеціалізована діяльність із дизайну
- Рекламні агентства
- Організування конгресів і торговельних виставок
- Діяльність у сфері фотографії
- Інші види видавничої діяльності
- Друкування іншої продукції
- Поліграфічна діяльність і надання пов'язаних із нею послуг
- Виробництво електричного устаткування
- Виробництво машин і устаткування
- Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів
- Виробництво інших транспортних засобів

- Виробництво меблів
- Виробництво іншої продукції
- Ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів, машин і устаткування
- Забір, очищення та постачання води
- Будівництво будівель
- Будівництво споруд
- Спеціалізовані будівельні роботи
- Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів
- Торгівля деталями та приладам для автотранспортних засобів
- Торгівля мотоциклами, деталями та приладам до них, технічне обслуговування і ремонт мотоциклів
- Оптова торгівля за винагороду чи на основі контракту
- Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами
- Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин
- Оптова торгівля шкірсировиною, шкурами та шкірою
- Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами
- Оптова торгівля іншими товарами господарського призначення
- Оптова торгівля інформаційним і комунікаційним устаткуванням
- Інші види спеціалізованої оптової торгівлі
- Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах
- Роздрібна торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами в спеціалізованих магазинах
- Роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу Інтернет
- Роздрібна торгівля інформаційним і комунікаційним устаткуванням у спеціалізованих магазинах
- Роздрібна торгівля іншими товарами господарського призначення в спеціалізованих магазинах
- Роздрібна торгівля товарами культурного призначення та товарами для відпочинку в спеціалізованих магазинах
- Роздрібна торгівля іншими товарами в спеціалізованих магазинах
- Роздрібна торгівля з лотків і на ринках
- Роздрібна торгівля поза магазинами
- Складське господарство
- Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту
- Поштова та кур'єрська діяльність
- Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність
- Оброблення даних, розміщення інформації на веб- вузлах і пов'язана з ними діяльність; веб-портали
- Надання інших інформаційних послуг
- Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення
- Страхування, перестрахування та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування
- Допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування
- Купівля та продаж власного нерухомого майна
- Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
- Операції з нерухомим майном за винагороду або на основі контракту
- Діяльність у сфері права
- Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування
- Діяльність головних управлінь (хед-офісів)
- Консультування з питань керування
- Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу, надання послуг технічного консультування
- Технічні випробування та дослідження
- Дослідження кон'юнктури ринку та виявлення громадської думки
- Спеціалізована діяльність із дизайну
- Надання послуг перекладу
- Інша професійна, наукова та технічна діяльність, н. в. і. у.

- Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів
- Надання в оренду вантажних автомобілів
- Організування конгресів і торговельних виставок
- Надання допоміжних комерційних послуг, н. в. і. у.
- Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг
- Ремонт комп'ютерів і обладнання зв'язку
- Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг
- Тваринництво
- Лісове господарство та лісозаготівлі
- Виробництво харчових продуктів
- Текстильне виробництво
- Виробництво одягу
- Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів
- Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння
- Виробництво паперу та паперових виробів
- Виробництво гумових і пластмасових виробів
- Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції
- Металургійне виробництво
- Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування
- Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.

2.3. Товариство може здійснювати будь-яку іншу діяльність, що не заборонена діючим законодавством України та яка відповідає затвердженому на час здійснення діяльності Товариства Національному класифікатору видів економічної діяльності.

Якщо законодавством України для провадження певного виду діяльності передбачаються ліцензії чи спеціальні дозволи, такий вид діяльності Товариство здійснює лише після отримання відповідної ліцензії або дозволу.

Товариство може здійснювати спонсорську, добродійну та благодійну діяльність.

2.4. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ:

- експортно-імпорتنі операції, зовнішньоекономічна діяльність може здійснюватись в усіх перелічених в п.2.2. цього Статуту напрямках діяльності (у тому числі пошук потенційних зарубіжних партнерів, здійснення функцій митного декларанта і надання послуг митного брокера).

СТАТТЯ 3. ПРАВА УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА

3.1. Учасники Товариства мають такі права:

- 3.1.1. брати участь в управлінні Товариством у порядку, передбаченому чинним законодавством та цим статутом Товариства;
  - 3.1.2. отримувати інформацію про господарську діяльність Товариства;
  - 3.1.3. брати участь у розподілі прибутку Товариства;
  - 3.1.4. отримати у разі ліквідації Товариства частину майна, що залишилася після розрахунків з кредиторами, або його вартість.
- 3.2. Учасники Товариства можуть мати інші права, передбачені чинним законодавством та статутом Товариства.

СТАТТЯ 4. ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА

4.1. Учасники Товариства зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог цього Статуту і виконувати рішення його органів управління, прийняті в межах їх компетенції;
  - 2) виконувати рішення Загальних зборів учасників Товариства;
  - 3) не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність Товариства;
  - 4) нести інші обов'язки, якщо це передбачено чинним законодавством України, цим Статутом та внутрішніми нормативними документами Товариства;
  - 5) учасники можуть реалізовувати свої права як самостійно, так і через своїх представників. Представник може бути постійним або призначеним на певний строк. Учасник вправі в будь-який час замінити свого представника.
- 4.2. Учасники можуть мати інші обов'язки, встановлені законом та статутом Товариства.

СТАТТЯ 5. СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ ТОВАРИСТВА

5.1. Для забезпечення діяльності Товариства за рахунок внесків учасників сформовано статутний капітал.

5.2. Розмір статутного капіталу Товариства складається з номінальної вартості часток його учасників, виражених у національній валюті України та становить **800 000 (вісімсот тисяч) гривень 00 копійок**.

Вклад учасників у Статутному капіталі Товариства складає:

Прізвище, ім'я та по батькові (найменування) Учасників	Вартісне вираження внеску, грн.	Частка у статутному капіталі Товариства, %
Гнатюк Ярослав Леонідович	272 000 (двісті сімдесят дві тисячі) гривень 00 коп	34%
Гончар Олексій Сергійович	264 000 (двісті шістдесят чотири тисячі) гривень 00 коп	33%
Ковальчук Владислав Вікторович	264 000 (двісті шістдесят чотири тисячі) гривень 00 коп	33%
Всього	800 000 (вісімсот тисяч) гривень 00 копійок.	100 %

СТАТТЯ 6. ВКЛАД УЧАСНИКА ТОВАРИСТВА

6.1. Вкладом учасника Товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом.

6.2. Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу.

6.3. Вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники Товариства. При створенні Товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення Товариства.

СТАТТЯ 7. ВНЕСЕННЯ ВКЛАДУ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ СТВОРЕННЯМ ТОВАРИСТВА

7.1. Кожен учасник Товариства повинен повністю внести свій вклад протягом одного року з дат державної реєстрації Товариства. Відповідні положення можуть бути внесені до статуту, змінені або виключені з нього одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники Товариства.

7.2. Вартість вкладу кожного учасника Товариства повинна бути не менше номінальної вартості його частки.

СТАТТЯ 8. ПРОСТРОЧЕННЯ ВНЕСЕННЯ ВКЛАДУ

8.1. Якщо учасник прострочив внесення вкладу чи його частини, виконавчий орган Товариства має надіслати йому письмове попередження про прострочення. Попередження має містити інформацію про невнесений своєчасно вклад чи його частину та додатковий строк, наданий для погашення заборгованості. Додатковий строк, наданий для погашення заборгованості, встановлюється виконавчим органом Товариства чи статутом Товариства, але не може перевищувати 30 днів.

8.2. Якщо учасник Товариства не вніс вклад для погашення заборгованості протягом наданого додаткового строку, виконавчий орган Товариства має скликати Загальні збори учасників, які можуть прийняти одне з таких рішень:

8.2.1. про виключення учасника Товариства, який має заборгованість із внесення вкладу;

8.2.2. про зменшення статутного капіталу Товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника Товариства;

8.2.3. про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками Товариства без зміни розміру статутного капіталу Товариства та сплату такої заборгованості відповідним учасниками;

8.2.4. про ліквідацію Товариства.

8.3. Голоси, що припадають на частку учасника, який має заборгованість перед Товариством, не враховуються при визначенні результатів голосування для прийняття рішення відповідно до частин другої статті 15 Закону України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

СТАТТЯ 9. ОБЛІК ЧАСТОК ТОВАРИСТВА

9.1. Учасники товариства у будь-який момент відповідно до Закону України «Про товариства обмеженою та додатковою відповідальністю» можуть прийняти рішення про облік часток Товариства обліковою системою часток або про припинення обліку часток в такій системі, що ведеться Центральним депозитарієм цінних паперів (далі - облікова система часток) на підставі договору з Товариством, порядку, встановленому Комісією.

9.2. Особою, уповноваженою на ведення облікової системи часток, є Центральний депозитарій цінних паперів. Ведення та внесення змін до облікової системи часток здійснюється виключно в електронному вигляді.

9.3. Датою початку та припинення обліку часток Товариства в обліковій системі часток є дата внесення відповідної інформації до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

9.4. Порядок переведення обліку часток товариства в облікову систему часток, порядок ведення та внесення змін до облікової системи часток, видачі інформації з неї, порядок направлення повідомлень учасникам Товариства, порядок припинення обліку часток Товариства в обліковій системі часток встановлюються Комісією.

Особа вважається такою, що виконала обов'язок щодо направлення повідомлення учасникам Товариства через облікову систему часток, якщо вона виконала для забезпечення направлення такого повідомлення всі дії, визначені Комісією.

10. ЗБІЛЬШЕННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА

10.1. Збільшення статутного капіталу Товариства допускається лише після внесення всіма учасниками Товариства своїх вкладів у повному обсязі.

10.2. Збільшення статутного капіталу Товариства, яке володіє часткою у власному статутному капіталі не допускається.

10.3. При збільшенні статутного капіталу за рахунок додаткових вкладів номінальна вартість частки учасника Товариства може бути збільшена на суму, що дорівнює або менша за вартість додаткового вкладу такого учасника.

СТАТТЯ 11. ЗБІЛЬШЕННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ЗА РАХУНОК ДОДАТКОВИХ ВКЛАДІВ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ БЕЗ ДОДАТКОВИХ ВКЛАДІВ

11.1. Учасники Товариства можуть збільшити статутний капітал Товариства за рахунок додаткових вкладів учасників та/або третіх осіб за рішенням Загальних зборів учасників.

11.2. Кожний учасник має переважне право зробити додатковий вклад. Треті особи та учасники Товариства можуть зробити додаткові вклади після реалізації кожним учасником свого переважного права або відмови від реалізації такого права в межах різниці між сумою збільшення статутного капіталу та сумою внесених учасниками додаткових вкладів, лише якщо це передбачено рішенням загальних зборів учасників про залучення додаткових вкладів.

11.3. У рішенні Загальних зборів учасників Товариства про залучення додаткових вкладів визначаються загальна сума збільшення статутного капіталу Товариства, коефіцієнт відношення суми збільшення до розміру частки кожного учасника у статутному капіталі та запланований розмір статутного капіталу.

11.4. Додаткові вклади можуть вноситися у грошовій формі. У такому разі рішенням Загальних зборів учасників визначаються учасники Товариства та/або треті особи, які вносять майно, та його грошова оцінка.

11.4.1. Додаткові вклади можуть вноситися шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог між товариством та учасником та/або третьою особою.

11.5. Учасники Товариства можуть вносити додаткові вклади протягом строку, встановленого рішенням загальних зборів учасників, але не більше ніж протягом одного року з дня прийняття рішення про залучення додаткових вкладів.

11.6. Треті особи та учасники Товариства можуть вносити додаткові вклади протягом шести місяців після спливу строку для внесення додаткових вкладів учасниками, які мають намір реалізувати своє переважне право, якщо рішенням загальних зборів учасників про залучення додаткових вкладів встановлено менший строк.

11.6.1. Статутом або одностайним рішенням загальних зборів учасників, в яких взяли участь всі учасники товариства, можуть встановлюватися інші строки для внесення додаткових вкладів, можливістю учасників вносити додаткові вклади без дотримання пропорцій їх часток у статутному капіталі або право лише певних учасників чи лише третіх осіб вносити додаткові вклади, а також може бути виключений етап внесення додаткових вкладів лише тими учасниками товариства, які мають переважне право.

11.7. З учасником Товариства та/або третьою особою може бути укладено договір про внесенні додаткового вкладу, за яким такий учасник та/або третя особа зобов'язується зробити додатковий вклад у грошовій чи негрошовій формі, а Товариство - збільшити розмір його частки у статутному капіталі чи прийняти до Товариства з відповідною часткою у статутному капіталі.

11.8. Протягом одного місяця з дати спливу строку для внесення додаткових вкладів, встановленого відповідно до цієї статті Статуту, загальні збори учасників Товариства приймають рішення про:

11.8.1. затвердження результатів внесення додаткових вкладів учасниками Товариства та/або третім особами;

11.8.2. затвердження розмірів часток учасників Товариства та їх номінальної вартості з урахування фактично внесених ними додаткових вкладів;

11.8.3. затвердження збільшеного розміру статутного капіталу Товариства.

11.9. Якщо додаткові вклади не внесені учасником Товариства та/або третьою особою, з яким укладено договір про внесення додаткового вкладу, в повному обсязі та своєчасно, такий договір вважається розірваним, якщо рішенням загальних зборів учасників не затверджено розмір частки такого учасника та/або третьої особи виходячи з фактично внесеного ним додаткового вкладу.

11.10. У разі входу (прийняття, включення) третьої особи до складу учасників Товариства, шляхом внесення додаткового вкладу, у такому випадку рішення про вхід (прийняття, включення) третьої особи до складу учасників Товариства приймаються одностайно всіма учасниками Товариства, які мають право голосу з відповідного питання особисто або на підставі нотаріально засвідченої довіреності з наданням безпосередніх прав приймати рішення від імені учасника або учасників Товариства, стосовно включення третьої особи до складу учасників Товариства.

Голова та секретар обираються виключно зі складу учасників та їх представників. Інші учасники третьої особи зобов'язані обов'язково підписати протокол.

11.11. Учасники Товариства можуть збільшити статутний капітал Товариства без додаткових вкладів з рахунок нерозподіленого прибутку Товариства.

11.12. У разі збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку Товариства без залучення додаткових вкладів, склад учасників Товариства та співвідношення розмірів їхніх часток статутному капіталі не змінюються.

11.13. Учасники Товариства можуть збільшити статутний капітал Товариства без додаткових вкладів з рахунок нерозподіленого прибутку Товариства.

11.14. У разі збільшення статутного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку Товариства без залучення додаткових вкладів, склад учасників Товариства та співвідношення розмірів їхніх часток статутному капіталі не змінюються.

СТАТТЯ 12. ЗМЕНШЕННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА

12.1. Товариство має право зменшити свій статутний капітал.

12.2. У разі зменшення номінальної вартості часток усіх учасників Товариства співвідношення номінальної вартості їхніх часток повинно зберігатися незмінним.

12.3. Після прийняття рішення про зменшення статутного капіталу Товариства його виконавчий орган протягом 10 днів має письмово повідомити кожного кредитора, вимоги якого до Товариства не забезпечені заставою, гарантією чи порукою, про таке рішення.

12.4. Кредитори протягом 30 днів після отримання повідомлення, зазначеного в п.12.3 цієї статті можуть звернутися до Товариства з письмовою вимогою про здійснення протягом 30 днів одного з таких заходів за вибором Товариства:

12.4.1. забезпечення виконання зобов'язань шляхом укладення договору забезпечення;

12.4.2. дострокове припинення або виконання зобов'язань перед кредитором;

12.4.3. укладення іншого договору з кредитором.

У разі невиконання Товариством зазначеної вимоги у встановлений строк кредитори мають право вимагати в судовому порядку дострокового припинення або виконання зобов'язань Товариством.

12.5. Якщо кредитор не звернувся до Товариства з письмовою вимогою у строк, передбачений п.12.4 цієї статті, вважається, що він не вимагає від Товариства вчинення додаткових дій щодо виконання зобов'язань перед ним.

СТАТТЯ 13. ПЕРЕВАЖНЕ ПРАВО УЧАСНИКА ТОВАРИСТВА

13.1. Учасник Товариства має переважне право на придбання частки (частини частки) іншого учасника Товариства, що продається третій особі.

13.2. Якщо кілька учасників Товариства скористаються своїм переважним правом, вони придбавають частку (частину частки) пропорційно до розміру належних їм часток у статутному капіталі Товариства.

13.3. Учасник Товариства, який має намір продати свою частку (частину частки) третій особі зобов'язаний письмово повідомити про це інших учасників Товариства та поінформувати про ціну т

розмір частки, що відчужується, інші умови такого продажу. Якщо жоден з учасників Товариства протягом 30 днів з дати отримання повідомлення про намір учасника продати частку (частину частки) не повідомив письмово учасника, який продає частку (частину частки), про намір скористатися своїм переважним правом, вважається, що такий учасник Товариства надав свою згоду на 31 день з дати отримання повідомлення, і така частка (частина частки) може бути відчужена третій особі на умовах, які були повідомлені учасникам Товариства.

13.4. Якщо учасник Товариства, який має намір продати свою частку (частину частки) третій особі, отримав від іншого учасника письмову заяву про намір скористатися своїм переважним правом, такі учасники зобов'язані протягом одного місяця укласти договір купівлі-продажу запропонованої до продажу частки (частини частки).

У разі ухилення продавця від укладення договору купівлі-продажу, покупець має право звернутися до суду із позовом про визнання договору купівлі-продажу частки (її частини) укладеним на запропонованих продавцем умовах.

У разі ухилення покупця від укладення договору купівлі-продажу, продавець має право реалізувати свою частку третій особі на раніше повідомлених учасникам Товариства умовах.

13.5. Учасник Товариства має право вимагати в судовому порядку переведення на себе прав і обов'язків покупця частки (частини частки), якщо переважне право такого учасника Товариства є порушеним. Позовна давність за такими вимогами становить один рік.

13.6. Якщо продаж частки (частини частки) у статутному капіталі Товариства здійснюється на аукціоні (публічних торгах) відповідно до закону, переважне право учасника Товариства не застосовується.

13.7. Переважне право учасника Товариства не застосовується у разі, якщо це передбачено корпоративним договором, стороною якого є такий учасник.

СТАТТЯ 14. ВІДЧУЖЕННЯ ЧАСТКИ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА ІНШИМ УЧАСНИКАМ ТОВАРИСТВА АБО ТРЕТІМ ОСОБАМ

14.1. Учасник Товариства має право відчужити свою частку (частину частки) у статутному капіталі Товариства оплатно або безоплатно іншим учасникам Товариства або третім особам.

14.2. Учасник має право відчужити (продати) частку (її частину) третім особам за умови отримання попередньої згоди від інших учасників Товариства.

14.3. Учасник має право передати свою частку (її частину) в заставу (або будь-яке інше забезпечення), за умови отримання попередньої згоди від інших учасників Товариства.

Учасник, який має намір передати частку (її частину) в заставу (або інше будь-яке забезпечення (далі «Заставадавець») має повідомити про це інших учасників Товариства не пізніше, ніж за 30 календарних днів до орієнтовної дати укладання та підписання договору застави частки (її частини), з обов'язковим визначенням способу його повідомлення про надання /ненадання такого погодження.

14.3.1. Кожен з учасників зобов'язаний в строк не більше 3 (трьох) календарних днів з моменту отримання повідомлення надати письмову відповідь Заставадавцю, щодо надання або ненадання згоди на укладення такого договору застави. Погодження вважається отриманим, у випадку своєчасного надання всіма учасниками відповіді із згодою на погодження, а також погодження вважається отриманим, якщо (а) жоден з учасників не надав будь-якої відповіді впродовж встановленого строку (мовчазна згода); або (б) один або декілька учасників надали відповідь з відмовою в наданні погодження, проте пізніше за встановлений строк або (в) одночасне виконання підпункту а та підпункту б різними учасниками при будь-якому співвідношенні. В усіх інших випадках вважається, що Заставадавцем не отримано бажаного погодження на передачу частки (її частини) в заставу.

14.4. Учасник Товариства має право відчужити свою частку (частину частки) у статутному капіталі лише в тій частині, в якій вона є оплаченою.

СТАТТЯ 15. ПЕРЕХІД ЧАСТКИ ДО СПАДКОЄМЦЯ АБО ПРАВОНАСТУПНИКА УЧАСНИКА ТОВАРИСТВА

15.1. У разі смерті або припинення учасника Товариства його частка переходить до його спадкоємця чи правонаступника без згоди учасників Товариства.

15.2. У разі смерті, оголошення судом безвісно відсутнім або померлим учасника - фізичної особи чи припинення учасника - юридичної особи, частка якого у статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, та якщо протягом року з дня закінчення строку для прийняття спадщини, встановленого законодавством, спадкоємці (правонаступники) такого учасника не подали заяву про вступ до товариства відповідно до закону, товариство може виключити учасника з товариства. Таке рішення приймається без врахування голосів учасника, який виключається. Якщо частка такого учасника у статутному капіталі товариства становить 50 відсотків або більше, товариство може приймати рішення, пов'язані з ліквідацією товариства, без врахування голосів цього учасника.

СТАТТЯ 16. ПОРЯДОК ВСТУПУ ДО ТОВАРИСТВА ТА ВИХОДУ УЧАСНИКА З ТОВАРИСТВА

- 16.1. Учасник Товариства, частка якого у статутному капіталі Товариства становить менше 5 відсотків, може вийти з Товариства у будь-який час без згоди інших учасників.
- 16.2. Учасник Товариства, частка якого у статутному капіталі Товариства становить 50 або більш відсотків, може вийти з Товариства за згодою інших учасників.
- 16.3. Рішення щодо надання згоди на вихід учасника з Товариства може бути прийнято протягом одного місяця з дня подання учасником заяви.
- 16.4. Якщо для виходу учасника необхідна згода інших учасників Товариства, він може вийти з Товариства протягом одного місяця з дня надання такої згоди останнім учасником.
- 16.5. Учасник вважається таким, що вийшов з Товариства, з дня державної реєстрації його виходу з Товариства, внаслідок якого у товаристві не залишиться жодного учасника забороняється.
- 16.6. Не пізніше 30 днів з дня, коли Товариство дізналося чи мало дізнатися про вихід учасника, вон зобов'язане повідомити такому колишньому учаснику вартість його частки, надати обґрунтований розрахунок та копії документів, необхідних для розрахунку. Вартість частки учасника визначається станом на день, що передував дню подання учасником відповідної заяви у порядку, передбаченому Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".
- 16.7. Товариство зобов'язане протягом одного року з дня, коли воно дізналося чи мало дізнатися про вихід учасника, виплатити такому колишньому учаснику вартість його частки.
- 16.8. Вартість частки учасника визначається виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників Товариства пропорційно до розміру частки такого учасника.
- 16.9. За погодженням учасника Товариства, який вийшов, та Товариства зобов'язання зі сплат грошових коштів може бути замінено зобов'язанням із передачі іншого майна.
- 16.10. Товариство виплачує учаснику, який вийшов з Товариства, вартість його частки або передає майно лише пропорційно до розміру оплаченої частини частки такого учасника.
- 16.11. Товариство зобов'язане надавати учаснику, який вийшов з Товариства, доступ до документів фінансової звітності, інших документів, необхідних для визначення вартості його частки.
- 16.12. Положення підпунктів 16.8. - 16.11. статті 16 цього Статуту застосовуються також до відносно щодо наслідків прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з Товариства. Не пізніше 30 днів з дня прийняття загальними зборами учасників такого рішення Товариство зобов'язане повідомити колишньому учаснику (його спадкоємцю, правонаступнику) вартість його частки. Вартість частки визначається станом на день, що передував дню прийняття загальними зборами учасників рішення про виключення учасника з Товариства.
- 16.13. Правила п. 16.1. -16.12. статті 16 цього статуту застосовуються також до відносин щодо виходу Товариства спадкоємця чи правонаступника учасника.
- 16.14. Рішення про вступ нових учасників (учасника) в Товариство приймає вищий орган Товариства на основі узгоджених з новим учасником (учасниками) пропозицій. Фізична особа або юридична особа, має право вступу (входу) до складу учасників Товариства, на підставі: заяви про вступ (вхід) или приймання-передачі частки (частини частки) у статутному капіталі Товариства, договору купівлі-продажу, договору дарування або будь яких інших цивільно-правових угод, що не заборонені чинним законодавством та за будь яких інших підстав, що не заборонені чинним законодавством України.

СТАТТЯ 17. НАБУТТЯ ТОВАРИСТВОМ ЧАСТКИ У ВЛАСНОМУ СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ

- 17.1. Товариство має право придбавати частки у власному статутному капіталі без його зменшення в розмірі такої частки лише за умови, що на день такого придбання Товариство сформує резервний капітал у розмірі ціни придбання викупленої частки, який не може використовуватися для здійснення вигод на користь учасників такого Товариства.
- 17.2. Відкритий договір про набуття Товариством частки у власному статутному капіталі укладається лише за одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники Товариства.
- 17.3. Частки, що належать товариству, не враховуються при визначенні результатів голосування на загальних зборах учасників при розподілі прибутку Товариства, а також при розподілі майна Товариства у разі його ліквідації.
- 17.4. У разі придбання частки (частини частки) учасника самим Товариством без зменшення статутного капіталу Товариства воно зобов'язане здійснити відчуження такої частки відплатно на основі актів через один рік з дня придбання частки (частини частки).

СТАТТЯ 18. ВИПЛАТА ДИВДЕНДІВ УЧАСНИКАМ ТОВАРИСТВА

18.1. Виплата дивідендів здійснюється за рахунок чистого прибутку Товариства особам, які були учасниками Товариства на день прийняття рішення про виплату дивідендів, пропорційно до розміру їхніх часток.

18.2. Товариство виплачує дивіденди грошовими коштами, якщо інше не встановлено одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники Товариства.

18.3. Дивіденди можуть виплачуватися за будь-який період, що є кратним кварталу.

18.4. Виплата дивідендів здійснюється у строк, що не перевищує шість місяців з дня прийняття рішення про їх виплату.

18.5. Посадові особи Товариства, винні у введенні в оману учасників Товариства щодо його фінансового стану, зокрема шляхом подання (включення) недостовірної інформації до документів Товариства, що призвело до здійснення неправомірних виплат, несуть разом з учасниками солідарну відповідальність за зобов'язанням щодо повернення виплат товариству.

СТАТТЯ 19. ОБМЕЖЕННЯ ВИПЛАТИ ДИВДЕНДІВ

19.1. Товариство не має права приймати рішення про виплату дивідендів або виплачувати дивіденди якщо:

19.1.1. Товариство не здійснило розрахунків з учасниками Товариства у зв'язку із припиненням участі у товаристві або з правонаступниками учасників Товариства відповідно до Закону України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»;

19.1.2. майна Товариства недостатньо для задоволення вимог кредиторів за зобов'язаннями, строки виконання яких настав, або буде недостатньо внаслідок прийняття рішення про виплату дивідендів членими Товариства.

19.2. Товариство не має права виплачувати дивіденди учаснику, який повністю або частково не внес свій вклад.

СТАТТЯ 20. МАЙНО ТОВАРИСТВА.

20.1. Товариство є власником набутого ним майна, в тому числі такого, що передане йому Учасниками, продукції (товарів) та послуг, які вироблені та/або придбані Товариством в результаті господарської діяльності, доходів, одержаних в результаті господарської діяльності Товариства, та іншого майна, яке придбане на підставах, передбачених законодавством.

20.2. Майно Товариства складають основні засоби, обігові кошти, а також інші цінності, вартість яких відображена в самостійному балансі.

20.3. Джерелами формування власності Товариства є:

- внески Учасників Товариства;
- доходи, одержані від реалізації продукції, робіт, послуг;
- кредити банків та інших кредиторів;
- доходи, одержані від цінних паперів;
- добровільні внески державних і комерційних, приватних та інших підприємств і організацій, а також приватних осіб;
- інші джерела, що не суперечать чинному законодавству.

20.4. За рішенням Загальних Зборів учасників у Товаристві формуються й інші фонди, які необхідні для вирішення завдань і цілей, передбачених цим Статутом.

СТАТТЯ 21. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРИСТВА

21.1. Органами управління Товариства є:

21.2. Загальні збори учасників (Загальні збори) - вищий орган Товариства;

21.3. Директор – одноосібний виконавчий орган Товариства.

СТАТТЯ 22. ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УЧАСНИКІВ

22.1. Загальні збори учасників є вищим органом Товариства.

22.2. Кожен учасник Товариства має право бути присутнім на загальних зборах учасників, брати участь в обговоренні питань порядку денного і голосувати з питань порядку денного загальних зборів учасників.

22.3. Кожен учасник Товариства на загальних зборах учасників має кількість голосів, пропорційну до розміру його частки у статутному капіталі Товариства.

СТАТТЯ 23. КОМПЕТЕНЦІЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ

23.1. Загальні збори учасників можуть вирішувати будь-які питання діяльності Товариства, крім питань, віднесених до виключної компетенції інших органів товариства законом або статуту Товариства.

23.2. До компетенції загальних зборів учасників належать:

- 23.2.1. визначення основних напрямів діяльності Товариства;
- 23.2.2. внесення змін до статуту Товариства, прийняття рішення про здійснення діяльності Товариством на підставі модельного статуту;
- 23.2.3. зміна розміру статутного капіталу Товариства;
- 23.2.4. затвердження грошової оцінки негрошового вкладу учасника;
- 23.2.5. перерозподіл часток між учасниками Товариства у випадках, передбачених цим Законом;
- 23.2.6. обрання та припинення повноважень наглядової ради Товариства або окремих членів наглядової ради, встановлення розміру винагороди членам наглядової ради Товариства;
- 23.2.7. обрання виконавчого органу Товариства, встановлення розміру винагороди членам виконавчого органу Товариства;
- 23.2.8. визначення форм контролю та нагляду за діяльністю виконавчого органу Товариства;
- 23.2.9. створення інших органів Товариства, визначення порядку їх діяльності;
- 23.2.10. прийняття рішення про придбання Товариством частки (частини частки) учасника;
- 23.2.11. затвердження результатів діяльності Товариства за рік або інший період;
- 23.2.12. розподіл чистого прибутку Товариства, прийняття рішення про виплату дивідендів;
- 23.2.13. прийняття рішень про виділ, злиття, поділ, приєднання, ліквідацію та перетворення Товариства, обрання комісії з припинення (ліквідаційної комісії), затвердження порядку припинення Товариства, порядку розподілу між учасниками Товариства у разі його ліквідації майна, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, затвердження ліквідаційного балансу Товариства;
- 23.2.14. прийняття рішення щодо обліку або припинення обліку часток товариства в обліковій системі часток;
- 23.2.15. надання попередньої згоди на вчинення правочину за яким вартість майна, робіт чи послуг, що є предметом такого правочину, перевищує 10 000 000,00 (десять мільйонів гривень).
- 23.2.16. прийняття інших рішень, віднесених Законодавством України до компетенції Загальних зборів учасників.
- 23.3. Питання, передбачені п.23.2. статті 23 цього статуту, не можуть бути віднесені до компетенції інших органів Товариства.

СТАТТЯ 24. СКЛИКАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ

- 24.1. Загальні збори учасників скликаються:
  - 24.1.1. з ініціативи виконавчого органу Товариства;
  - 24.1.2. на вимогу наглядової ради або ради директорів товариства;
  - 24.1.3. на вимогу учасника або учасників Товариства, які на день подання вимоги в сукупності володіють 10 або більше відсотками статутного капіталу Товариства.
- 24.2. Річні загальні збори учасників обов'язково скликаються протягом шести місяців наступного за звітним року, якщо інше не встановлено законом. До порядку денного річних загальних зборів учасників обов'язково вносяться питання про розподіл чистого прибутку Товариства, про виплату дивідендів та їх розмір.
- 24.3. Якщо вартість чистих активів Товариства знизилася більш як на 50 відсотків порівняно з цим показником станом на кінець попереднього року, виконавчий орган Товариства скликає загальні збори учасників, які мають відбутися протягом 60 днів з дня такого зниження. До порядку денного таких загальних зборів учасників включаються питання про заходи, які мають бути вжиті для покращення фінансового стану Товариства, про зменшення статутного капіталу Товариства або про ліквідацію Товариства.
- 24.4. У разі порушення обов'язку, передбаченого п.24.3. цього статуту, та визнання Товариства банкрутом до закінчення трирічного строку з дня зниження вартості чистих активів, члени виконавчого органу солідарно несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями Товариства. Члени виконавчого органу, які доведуть, що не знали і не мали знати про таке зниження вартості чистих активів Товариства або голосували за рішення про скликання загальних зборів учасників у зв'язку із зниженням вартості чистих активів Товариства, звільняються від відповідальності за порушення цього обов'язку.
- 24.5. Вимога про скликання загальних зборів учасників подається виконавчому органу Товариства в письмовій формі із зазначенням запропонованого порядку денного. У разі скликання загальних зборів учасників з ініціативи учасників Товариства така вимога повинна містити інформацію про розмір часток у статутному капіталі Товариства, що належать таким учасникам.
- 24.6. Виконавчий орган Товариства повідомляє про відмову в скликанні загальних зборів учасникам, які вимагали скликання таких зборів, письмово із зазначенням причин відмови протягом п'яти днів з дати отримання вимоги від таких учасників Товариства.

24.7. Разом з питаннями, запропонованими для включення до порядку денного загальних зборів учасників особою, яка вимагає скликання таких зборів, виконавчий орган Товариства з власної ініціативи може включити до нього додаткові питання.

24.8. Виконавчий орган Товариства зобов'язаний вчинити всі необхідні дії для скликання загальних зборів учасників у строк не пізніше 20 днів з дня отримання вимоги про проведення таких зборів.

24.9. У разі якщо протягом 10 днів з дня, коли Товариство отримало чи мало отримати вимогу про скликання загальних зборів, учасники не отримали повідомлення про скликання загальних зборів учасників, особи, які ініціювали їх проведення, можуть скликати загальні збори учасників самостійно. У такому випадку обов'язки щодо скликання та підготовки проведення загальних зборів учасників передбачені статтею 32 Закону України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», покладаються на учасників Товариства, які ініціювали загальні збори учасників.

24.10. Загальні збори учасників можуть прийняти рішення з будь-якого питання без дотримання вимог встановлених Законом України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» статутом Товариства щодо порядку скликання загальних зборів учасників та щодо повідомлень, якщо таких загальних зборів учасників взяли участь всі учасники Товариства та всі вони надали згоду розгляд таких питань.

СТАТТЯ 25. ПОРЯДОК СКЛИКАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА

25.1. Загальні збори учасників скликаються виконавчим органом Товариства.

25.2. Виконавчий орган Товариства скликає загальні збори учасників шляхом надсилання повідомлення про це кожному учаснику Товариства.

25.3. Виконавчий орган Товариства зобов'язаний повідомити учасників Товариства не менше ніж за 10 днів до запланованої дати проведення загальних зборів учасників.

25.4. Повідомлення, передбачене п.25.3 статті 25 цього статуту, надсилається поштовим відправленням з описом вкладення або рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

25.5. У повідомленні про загальні збори учасників зазначаються дата, час, місце проведення, порядок денний. Якщо до порядку денного включено питання про внесення змін до статуту Товариства, у повідомлення додається проект запропонованих змін.

25.6. Виконавчий орган Товариства приймає рішення про включення запропонованих питань до порядку денного загальних зборів учасників.

25.7. Будь-який учасник має право внести пропозиції щодо включення питань до порядку денного загальних зборів учасників. Пропозиції учасника або учасників товариства, які в сукупності володіють 5 або більше відсотками статутного капіталу товариства, підлягають обов'язковому включенню до порядку денного загальних зборів учасників. Таке питання вважається автоматично включеним до порядку денного загальних зборів учасників.

25.8. Після надсилання повідомлення, передбаченого п.25.3 ст.25 цього статуту, забороняється внесення змін до порядку денного загальних зборів учасників, крім включення нових питань відповідно до п.25.7 ст.25 цього статуту.

25.9. Виконавчий орган Товариства зобов'язаний повідомити учасників Товариства про внесення змін до порядку денного не менше ніж за 10 днів до запланованої дати загальних зборів учасників відповідно до п.25.4 ст.25 цього статуту.

25.10. До порядку денного можуть бути внесені будь-які зміни за згодою всіх учасників Товариства. У такому разі положення п.п.25.8 та 25.9 ст. 25 цього статуту не застосовуються.

25.11. Виконавчий орган Товариства зобов'язаний надати учасникам Товариства можливість ознайомитися з документами та інформацією, необхідними для розгляду питань порядку денного загальних зборів учасників. Виконавчий орган Товариства забезпечує належні умови для ознайомлення з такими документами та інформацією за місцезнаходженням Товариства у робочий час.

СТАТТЯ 26. ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ

26.1. Загальні збори учасників проводяться в порядку, встановленому Законом України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та статутом Товариства.

26.2. Учасники Товариства беруть участь у загальних зборах учасників особисто або через своїх представників.

26.3. Загальні збори учасників передбачають спільну присутність учасників Товариства в одному місці для обговорення питань порядку денного або можуть проводитися у режимі відеоконференції, що дозволяє бачити та чути всіх учасників загальних зборів учасників одночасно чи із застосування інших засобів електронної ідентифікації.

26.4. На загальних зборах учасників ведеться протокол, у якому фіксуються перебіг загальних зборів учасників та прийняті рішення. Протокол підписує голова загальних зборів учасників або інша уповноважена зборами особа з числа учасників товариства або їх представників, якщо інше не встановлено статутом Товариства.

передбачено статутом товариства. Протокол, що містить відомості про рішення про зміну керівника товариства, у разі якщо для прийняття такого рішення достатньо голосів не більше 10 осіб, підписується учасниками (їх представниками), які голосували за таке рішення та кількості голосів яких достатньо для прийняття рішення, якщо інше не передбачено статутом товариства. Кожен учасник товариства, який взяв участь у загальних зборах учасників, може підписати протокол.

26.5. Рішення з питань, не включених до порядку денного загальних зборів учасників, приймається лише за умови, що у них беруть участь всі учасники Товариства, які одностайно надали згоду на розгляд таких питань. Повноваження представника за довіреністю щодо надання такої згоди мають бути спеціально обумовлені довіреністю.

26.6. Усі витрати на підготовку та проведення загальних зборів учасників несе Товариство. Якщо загальні збори учасників ініційовані учасником Товариства, витрати на підготовку та проведення таких загальних зборів учасників несе учасник Товариства, який ініціює їх проведення, якщо інше рішення не прийнято загальними зборами учасників.

26.7. Загальні збори учасників проводяться за місцезнаходженням Товариства або у повідомленні про проведення загальних зборів Учасників може зазначитися інше місцезнаходження проведення Загальних зборів Учасників у межах територіальної одиниці, де знаходиться Товариство. Проведення загальних зборів за межами території України допускається лише за одностайною письмовою згодою всіх учасників Товариства.

СТАТТЯ 27. ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЗАГАЛЬНИМИ ЗБОРАМИ УЧАСНИКІВ З ПИТАНЬ ПОРЯДКУ ДЕННОГО

27.1. Рішення загальних зборів учасників приймаються відкритим голосуванням.

27.2. Рішення загальних зборів учасників з питань, передбачених пунктами 23.2.2, 23.2.3, 23.2.13 статті 23 цього статуту приймаються трьома чвертями голосів усіх учасників Товариства, які мають право голосу з відповідних питань.

27.3. Рішення загальних зборів учасників з питань, передбачених пунктами 23.2.4, 23.2.5, 23.2.9, 23.2.10, 23.2.14. статті 23 цього статуту приймаються одностайно всіма учасниками Товариства, які мають право голосу з відповідних питань.

27.4. Рішення загальних зборів учасників з усіх інших питань приймаються більшістю голосів усіх учасників Товариства, які мають право голосу з відповідних питань.

СТАТТЯ 28. ЗАОЧНЕ ГОЛОСУВАННЯ

28.1. Учасник Товариства може взяти участь у загальних зборах учасників шляхом надання свого волевиявлення щодо голосування з питань порядку денного у письмовій формі (заочне голосування). Справжність підпису учасників Товариства на такому документі засвідчується нотаріально.

28.2. Голос учасника Товариства зараховується до результатів голосування з кожного окремого питання, якщо текст документа дозволяє визначити його волю щодо безумовного голосування за чи проти відповідного рішення з питання порядку денного. Такий документ долучається до протоколу загальних зборів учасників та зберігається разом із ним.

СТАТТЯ 29. ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН ТОВАРИСТВА

29.1. У Товаристві створюється одноосібний виконавчий орган – Директор, який здійснює управління поточною діяльністю Товариства.

29.2. Виконавчий орган Товариства підзвітний Загальним зборам учасників та організовує виконання їх рішень.

29.3. Директор обирається та звільняється з посади Загальними зборами учасників. При обранні, з Директором може укладатися контракт, яким передбачаються права, термін обрання, обов'язки і відповідальність перед Товариством, умови матеріального забезпечення і звільнення з посади. Від імені Товариства контракт з Директором підписується особою, уповноваженою Загальними зборами учасників.

29.4. До компетенції Директора Товариства належить вирішення всіх питань, пов'язаних з управлінням поточною діяльністю Товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції Загальних зборів учасників.

29.5. Директор Товариства діє на підставі даного Статуту. Директор Товариства діє від імені Товариства без довіреності, вирішує всі питання оперативного-господарського управління, забезпечує зберігання документів Товариства, а також печаток Товариства.

До компетенції (повноважень) Директора належить, зокрема але не виключно:

-представляти інтереси Товариства в його правовідносинах з іншими юридичним та фізичними особами, банківськими та фінансовими установами, органами державної влади та управління, державними і громадськими установами та організаціями як в Україні так і за її межами;
-затверджує організаційно-управлінської та виробничо-господарської структуру Товариства;

- затверджує штатний розпис, кошторис витрат на утримання апарату управління, видає накази та розпорядження, інші локальні нормативні акти, встановлює розподіл посадових функцій, прав та обов'язків між посадовими особами та іншими працівниками Товариства, затверджує їх посадові інструкції, а також видає їм при необхідності відповідні доручення;
  - видає накази на прийняття на роботу, переведення та звільнення з роботи співробітників Товариства і застосовує до них заходи заохочення і накладає стягнення відповідно до чинного законодавства України;
  - затверджує порядок ціноутворення та продукцію (товари) та послуги Товариства.
  - видає накази, затверджує локальні нормативні акти, що визначають відносини між підрозділами філіями Товариства;
  - подача на затвердження Загальних зборів учасників річний звіт та баланс Товариства;
  - організовує підготовку та виносить у встановленому порядку на розгляд Загальних зборів учасників питання, пов'язані з діяльністю Товариства;
  - вчиняє правочини від імені Товариства, у тому числі зовнішньоекономічні з урахуванням положень та обмежень визначених п.п.23.2.15. п. 23.2. статті 23 цього Статуту;
  - має право підпису на зовнішньоекономічних контрактах;
  - видає довіреності, накази, розпорядження та інші акти, пов'язані з діяльністю Товариства, відкриває в банках поточний, валютний та інші рахунки, затверджує інструкції;
  - затверджує локальні акти Товариства з різних питань його діяльності;
  - організовує і забезпечує ведення бухгалтерської і статистичної звітності Товариства;
  - користується правом першого підпису фінансових документів Товариства;
  - організовує і забезпечує ведення бухгалтерської та статистичної звітності Товариства;
  - обґрунтовує порядок розподілу прибутку, дивідендів, засобів покриття збитків;
  - забезпечує створення сприятливих та безпечних умов праці для працівників Товариства;
  - приймає рішення про пред'явлення претензій та позовів від імені Товариства;
  - має повноваження діяти від імені Товариства в усіх судах України на підставі цього Статуту з усім правами, передбаченими для позивача, відповідача, третьої особи, боржника, кредитора, заявника, стягувача (повноваженнями самопредставництва юридичної особи).
  - виконує будь-які інші передбачені законодавством функції щодо поточного керівництва діяльністю Товариства, за винятком віднесених до компетенції інших органів Товариства.
- 29.6. Директор Товариства підзвітний Загальним Зборам учасників та організовує виконання їх рішень. Директор не вправі приймати рішення, обов'язкові для Учасників Товариства.
- 29.7. За рішенням Загальних зборів учасників Директор може бути відкликаний з посади у будь-який час з одночасним прийняттям рішення про обрання Директора Товариства або призначення особи, що виконує його обов'язки на період до прийняття рішення Загальними зборами учасників про обрання Директора Товариства.
- 29.7.1. Загальні збори учасників мають право в будь-який час тимчасово усунути (відсторонити) Директора від виконання обов'язків (повноважень), та призначив на цей строк особу, що буде виконувати обов'язки (повноваження) Директора.
- 29.8. В разі тимчасової відсутності Директора (хвороба, відрядження тощо), Директор своїм наказом призначає особу, що виконує його обов'язки та здійснює повноваження. Обсяг повноважень особи призначеної виконувачем обов'язків Директора, може бути обмежений в наказі Директора. В разі відсутності обмеження повноважень у відповідному наказі особа, призначена виконувачем обов'язків Директора, здійснює повноваження останнього у повному обсязі в межах компетенції встановленої цим Статутом для Директора. Директор несе солідарну відповідальність перед Товариством разом з призначеною ним особою. У разі, якщо на час своєї тимчасової відсутності Директор не призначив особу, що буде виконувачем його обов'язків, така особа та обсяг її повноважень призначається рішенням Загальних зборів учасників Товариства.
- 29.9. Загальні збори учасників можуть формувати органи, що здійснюють постійний контроль з фінансово-господарською діяльністю виконавчого органу. Порядок створення та повноваження контрольного органу встановлюються Загальними зборами учасників.
- 29.10. Посадовим особам забороняється розголошувати інформацію, що стала їм відома у зв'язку виконанням ними посадових обов'язків та становить комерційну таємницю Товариства чи конфіденційною, крім випадків, коли розкриття такої інформації вимагається законом. Ця заборона діє також протягом одного року з дати припинення (розірвання) договору між посадовою особою Товариством, якщо інший строк не встановлений таким договором.

СТАТТЯ 30. ЗНАЧНІ ПРАВОЧИНИ

30.1. Значним правочином відповідно до цього Статуту визначається будь-який правочин (договір яким вартість майна, робіт чи послуг, що є його предметом, перевищує 10 000 000,00 (десять мільйонів гривень) (далі «Значний правочин»).

30.2. Правочин, за яким вартість майна, робіт чи послуг, що є його предметом такого правочину, перевищує 50 % вартості чистих активів Товариства відповідно до останньої затвердженої фінансової звітності, якщо при цьому він не відповідає будь-якому іншому визначеному статутом критерію значного правочину, вважається схваленим Товариством та не потребує прийняття окремого рішення загальних зборів учасників про надання згоди на його вчинення.

СТАТТЯ 31. ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКА ТА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА

31.1. Товариство самостійно планує основні напрямки своєї діяльності і визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на товари, послуги та роботи Товариства і необхідності забезпечення його самоокупності та прибутковості діяльності.

31.2. Відносини Товариства з іншими суб'єктами підприємницької діяльності у всіх сферах здійснюються на договірних засадах, виходячи з принципів добровільності і партнерства.

31.3. Товариство реалізує свою продукцію, товари, роботи, послуги по цінах і тарифах, встановлюються ним самостійно або на договірних засадах.

31.4. Для реалізації цілей і завдань Товариства можуть залучатися консультанти, спеціалісти та виконавці.

31.5. Відкриває рахунки у будь-яких фінансово-кредитних установах та проводить через них операції розрахунки в національній чи іноземній валюті по безготівковому розрахунку без обмежень сум платежів. Форми розрахунків визначаються Товариством по узгодженню з усіма контрагентами та з урахуванням вимог чинного законодавства.

31.6. Товариство вправі користуватися банківськими кредитами на комерційній основі.

30.7. Набуває, отримує в оренду чи на лізингових умовах техніку, будівлі, споруди та інше майно необхідне для статутної діяльності.

31.8. З метою забезпечення стабільності фінансового стану і відшкодування збитків, які можуть бути заподіяні стихійним лихом та іншими непередбаченими обставинами, Товариство укладає договори страхування щодо свого майна та майнових інтересів через систему державного і комерційного страхування.

31.9. Товариство здійснює оперативний бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, веде статистичну звітність у встановленому порядку, несе відповідальність за їх достовірність та подає державним органам згідно установленими формами та строками.

31.10. Для здійснення контролю за фінансовою діяльністю Товариства згідно з рішенням загальних зборів учасників може призначатися аудиторська перевірка.

31.11. На вимогу учасника чи учасників, яким сукупно належить 10 і більше відсотків статутного капіталу Товариства, проводиться аудит фінансової звітності Товариства із залученням аудиторської фірми (аудиторської фірми), не пов'язаного (не пов'язаної) майновими інтересами з Товариством посадовими особами Товариства чи з його учасниками.

31.11.1. У такому разі учасник (учасники) Товариства самостійно укладає з визначеним ним аудиторською фірмою договір про проведення аудиту фінансової звітності Товариства, в якій зазначається обсяг аудиторських послуг.

31.11.2. Витрати, пов'язані з проведенням аудиту фінансової звітності, покладаються на учасників (учасників), на вимогу якого проводиться такий аудит, якщо інше не встановлено статутом Товариства. Загальні збори учасників Товариства можуть ухвалити рішення про відшкодування витрат учасників на аудит фінансової звітності Товариства.

31.11.3. Виконавчий орган Товариства протягом 10 днів з дати отримання запиту учасника (учасників) про такий аудит та примірника оригіналу договору про проведення аудиту фінансової звітності Товариства зобов'язаний забезпечити аудиторю можливість проведення аудиту та надати завірені підписом уповноваженої особи Товариства копії всіх документів відповідно до визначеного у договорі обсягу аудиторських послуг.

СТАТТЯ 32. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА

32.1. Товариство має право брати участь у зовнішньоекономічній діяльності на основі валютно-фінансової самоокупності і самофінансування.

Для здійснення зовнішньоекономічної діяльності Товариство має право, зокрема:

відкривати валютні рахунки в банківських установах;

укладати зовнішньоекономічні контракти з іноземними юридичними та фізичними особами і здійснювати операції, що пов'язані з використанням іноземної валюти;

засновувати підприємства з іноземними інвестиціями, а також брати участь у їх діяльності.

32.2. Товариство є самостійним учасником зовнішньоекономічної діяльності у відповідності із чинним законодавством, здійснює ділові контакти з іноземними фірмами, організаціями, установами з питань, що входять до комерційних інтересів Товариства. Товариство має право здійснювати будь-які, не заборонені чинним законодавством України, зовнішньоекономічні угоди (контракти, договори).

32.3. Для ведення зовнішньоекономічних операцій Товариство може користуватися кредитами банків та своїх партнерів і самостійно відповідає по своїх боргах згідно чинного законодавства.

32.4. За рахунок власних коштів Товариство може в установленому порядку направляти за кордон своїх спеціалістів та працівників для участі в переговорах з виробничих і комерційних питань, у міжнародних виставках, ярмарках, для обміну досвідом і навчання, тощо, а також здійснювати іншу зовнішньоекономічну діяльність у відповідності до чинного законодавства.

СТАТТЯ 33. ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТОВАРИСТВА

32.1. Трудові відносини працівників з Товариством виникають на підставі трудових договорів (контрактів) і регулюються законодавством України про працю – Податковий кодекс України, Кодексом законів про працю України, Законом України "Про відпустки", іншими законодавчими та нормативними актами України та цим Статутом, а також локальними актами Товариства.

32.2. Товариство самостійно визначає загальну кількість працюючих, визначає порядок найму працівників, розпорядок дня, форми і системи оплати праці, порядок надання вихідних та відпусток.

32.3. Працівники Товариства мають право на всі види соціального забезпечення, які передбачені чинним законодавством України.

32.4. Штатний розпис, посадові оклади працівників, а також кошторис адміністративно-управлінських витрат не підлягають реєстрації у фінансових органах.

32.5. Для працівників Товариства можуть встановлюватися додатково у порівнянні з чинним законодавством трудові і соціально-побутові пільги для його працівників або окремих категорій робітників чи службовців в порядку, встановленому чинним законодавством.

32.6. Робота у Товаристві зараховується у трудовий стаж у відповідності до чинного законодавства України.

СТАТТЯ 34. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ ДО УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ

34.1. Зміни до статуту вносяться шляхом викладення його тексту в новій редакції та затверджуються протоколом загальних зборів учасників. Статут викладається у письмовій формі, прошивається, пронумеровується та підписується учасниками Товариства, які прийняли рішення про його затвердження. Справжність підписів повинна бути нотаріально засвідчена.

34.3. Протокол Загальних зборів учасників, який подається для державної реєстрації змін до відомостей про Товариство, що містяться в Єдиному державному реєстрі, викладається у письмовій формі, прошивається, пронумеровується та підписується учасниками, які приймали участь у загальних зборах, справжність підписів повинна бути нотаріально засвідчена.

СТАТТЯ 35. ПРИПИНЕННЯ ТОВАРИСТВА

35.1. Товариство припиняється внаслідок передання всього свого майна, всіх прав та обов'язків іншим господарським Товариствам - правонаступникам шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення або в результаті ліквідації.

35.2. Добровільне припинення Товариства здійснюється за рішенням загальних зборів учасників порядку, встановленому Законом України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», з дотриманням вимог, встановлених законодавством. Інші підстави та порядок припинення Товариства встановлюються законом.

35.3. Учасники Товариства, суд або орган, що прийняв рішення про припинення Товариства, зобов'язані протягом трьох робочих днів з дати прийняття рішення письмово повідомити орган, що здійснює державну реєстрацію.

35.4. Виконання функцій комісії з припинення Товариства (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) може бути покладено на орган управління Товариства.

35.5. До комісії з припинення Товариства (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії) або ліквідації з моменту призначення переходять повноваження щодо управління справами Товариства. Члени комісії, її члени або ліквідатор Товариства представляють її у відносинах з третіми особами та виступають у суді від імені Товариства, яке припиняється.

35.6. Строк заявлення кредиторами своїх вимог до Товариства, що припиняється, не може становити менше двох і більше шести місяців з дня оприлюднення повідомлення про рішення щодо припинення Товариства.

35.7. Кожна окрема вимога кредитора, зокрема щодо сплати податків, зборів, єдиного внеску, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових коштів до Пенсійного фонду України, соціальних фондів, розглядається, після чого приймається відповідне рішення, яке надсилається кредитору не пізніше тридцяти днів з дня отримання Товариством, що припиняється, відповідної вимоги кредитора.

35.8. Виділ, злиття, приєднання, поділ, перетворення та інші дії пов'язані із ліквідацією (реорганізацією Товариства), здійснюються на підставі чинного законодавства України.

35.9. Ліквідація Товариства вважається завершеною, а Товариство таким, що ліквідоване і припинило свою діяльність, з моменту внесення запису про це до Єдиного державного реєстру юридичних осіб – підприємців та громадських формувань.

СТАТТЯ 36. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

36.1. У всьому, що не врегульовано цим Статутом, Учасники керуються чинним в Україні законодавством.

36.2. Цей Статут може бути змінено виключно за рішенням Загальних зборів Учасників Товариства в порядку передбаченому цим Статутом за чинним законодавством України.

37. ПІДПИСИ УЧАСНИКІВ:

Гнатюк Ярослав Леонідович

(підпис)

Гончар Олексій Сергійович

(підпис)

**Ковальчук Владислав Вікторович,
(в особі преставника за довіреністю)**

(підпис)

Київ, Україна, сімнадцятого червня дві тисячі двадцять четвертого року.
 Я, Давиденко Л.О., приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу, засвідчую справжність підписів Гончара Олексія Сергійовича, Гнатюка Ярослава Леонідовича та Ковальчука Віталія Вікторовича, який діє на підставі довіреності, виданої від імені Ковальчука Владислава Вікторовича, які зроблено у моїй присутності.
 Особи Гончара Олексія Сергійовича, Гнатюка Ярослава Леонідовича та Ковальчука Віталія Вікторовича, які підписали документ, встановлено, їх дієздатність та повноваження представника перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за № № 780-782.

Приватний нотаріус

L. Davidenko

Всього
 прошито
 (або прошнуровано),
 пронумеровано
 і скріплено печаткою
1861
 архів
 Приватний нотаріус

Додаток А.2

Додаток 1

до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена
фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		Дата (рік, місяць, число)		КОДИ	
		2022	1	1	
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОАКСІАЛ"	за ЄДРПОУ	39080172		
Територія		за КОАТУУ			
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ			
Вид економічної діяльності		за КВЕД	46.90		
Середня кількість працівників, осіб	38				

Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон: 03022, м. Київ, вул. Козацька, дом № 116,
оф.108, 044 3745061 097 7115126

1. Баланс
на 31 грудня 2021 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД **1801006**

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	13,8	13,8
первісна вартість	1001	147,8	147,8
накопичена амортизація	1002	-134	-134
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	3 505,5	5 025,0
первісна вартість	1011	7 289,8	9 503,4
знос	1012	(3 784,3)	(4 478,5)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	3 519,3	5 038,8
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	20 906,0	25 241,9
у тому числі готова продукція	1103	20 897,1	23 462,8

Продовження додатку А.2

Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	5 097,3	5 141,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,7	36,6
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 357,4	2 443,6
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	191,7	2 495,4
Витрати майбутніх періодів	1170	143,7	111,1
Інші оборотні активи	1190	312,6	325,7
Усього за розділом II	1195	29 009,2	35 795,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	32 528,5	40 834,2
Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	60	60
Додатковий капітал	1410	438,3	438,3
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 770,7	4 907,5
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	5 269,1	5 405,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	2 834,4	219,5
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	749,8
товари, роботи, послуги	1615	21 574,3	31 297,9
розрахунками з бюджетом	1620	444,7	518,8
у тому числі з податку на прибуток	1621	7,7	60,1
розрахунками зі страхування	1625	21,6	18,2
розрахунками з оплати праці	1630	108,3	113,9
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 031,2	2 038,6
Усього за розділом III	1695	27 014,4	34 956,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	32 528,5	40 834,2

Продовження додатку А.2

**2. Звіт про фінансові результати
за 2021 р.**

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	95 910,1	-
Інші операційні доходи	2120	1 287,2	-
Інші доходи	2240	75,1	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	97 272,4	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(71 640,6)	-
Інші операційні витрати	2180	(24 871,4)	-
Інші витрати	2270	-435,5	-
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(96 947,5)	-
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	324,9	-
Податок на прибуток	2300	-188,1	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	136,8	-

Керівник

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

_____

Головний бухгалтер

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

_____

Продовження додатку А.2

Додаток 1

до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

	Дата (рік, місяць, число)	коди		
		2023	1	1
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОАКСІАЛ"	за ЄДРПОУ	39080172	
Територія		за КОАТУУ		
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	46.90	
Середня кількість працівників, осіб	35			

Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон:

03022, м. Київ, вул. Козацька, дом № 116, оф.108, 38067-329-17-49 (бух) 097 7115126

1. Баланс
на 31 грудня 2022 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	13,8	13,8
первісна вартість	1001	147,8	147,8
накопичена амортизація	1002	-134	-134
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	5 025,0	5 553,9
первісна вартість	1011	9 503,4	11 603,1
знос	1012	(4 478,5)	(6 049,2)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	74,7
Усього за розділом I	1095	5 038,8	5 642,4
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	25 241,9	26 387,0
у тому числі готова продукція	1103	23 462,8	26 020,6

Продовження додатку А.2

Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	5 141,0	5 787,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	36,6	35,9
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 443,6	1 188,7
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 495,4	3 227,8
Витрати майбутніх періодів	1170	111,1	143,8
Інші оборотні активи	1190	325,7	362
Усього за розділом II	1195	35 795,4	37 132,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	40 834,2	42 774,8
Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	60	60
Додатковий капітал	1410	438,3	438,3
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 907,5	6 539,5
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	5 405,9	7 037,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	471,4	715,6
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	219,5	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	749,8	1 087,4
товари, роботи, послуги	1615	31 297,9	30 981,2
розрахунками з бюджетом	1620	518,8	1 344,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	60,1	85,5
розрахунками зі страхування	1625	18,2	7,8
розрахунками з оплати праці	1630	113,9	113,7
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 038,6	1 486,7
Усього за розділом III	1695	34 956,9	35 021,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	40 834,2	42 774,8

Продовження додатку А.2

2. Звіт про фінансові результати
за 2022 р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	96 557,7	95 910,1
Інші операційні доходи	2120	1 158,5	1 287,2
Інші доходи	2240	69,9	75,1
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	97 786,0	97 272,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(65 347,4)	(71 640,6)
Інші операційні витрати	2180	(29 841,9)	(24 871,4)
Інші витрати	2270	-702,8	-435,5
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(95 892,1)	(96 947,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	1 894,0	324,9
Податок на прибуток	2300	-336,7	-188,1
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	1 557,3	136,8

Керівник

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

_____

Головний бухгалтер

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

_____

Продовження додатку А.2

Додаток 1

до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена
фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

	Дата (рік, місяць, число)	коди		
		2024	1	1
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛІДЕКС"	за ЄДРПОУ	39080172	
Територія		за КАТОТТГ ¹		
Організаційно- правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	46.90	
Середня кількість працівників, осіб	37			

Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком

Адреса, телефон: 03022, м. Київ, вул Козацька, буд 116 оф 108,
38067-329-17-49 (бух) 097 7115126

1. Баланс

Форма № 1-
м

Код за ДКУД

1801006

на 31 грудня 2023 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	13,8	13,8
первісна вартість	1001	147,8	147,8
накопичена амортизація	1002	-134	-134
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	5 553,9	13 124,8
первісна вартість	1011	11 603,1	21 147,8
знос	1012	(6 049,2)	(8 022,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	74,7	-
Усього за розділом I	1095	5 642,4	13 138,6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	26 397,3	41 963,5

Продовження додатку А.2

у тому числі готова продукція	1103	26 030,9	40 974,9
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	5 787,2	6 229,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	35,9	35,2
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 178,3	2 794,5
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3 227,8	1 022,8
Витрати майбутніх періодів	1170	143,8	252,4
Інші оборотні активи	1190	362	645,1
Усього за розділом II	1195	37 132,4	52 943,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	42 774,8	66 081,9
Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	60	60
Додатковий капітал	1410	438,3	438,3
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6 539,5	12 305,3
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	7037,8	12 803,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	715,6	722,7
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	5 882,5
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 087,4	-
товари, роботи, послуги	1615	30 981,2	40 669,6
розрахунками з бюджетом	1620	1 344,6	531,9
у тому числі з податку на прибуток	1621	85,5	363
розрахунками зі страхування	1625	7,8	4,7
розрахунками з оплати праці	1630	113,7	115,9
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 486,7	5 351,0
Усього за розділом III	1695	35021,4	52 555,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	42 774,8	66 081,9

Продовження додатку А.2

2. Звіт про фінансові результати
за 2023 р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	130 979,9	96 557,7
Інші операційні доходи	2120	2 055,3	1 158,5
Інші доходи	2240	103,3	69,9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	133 138,5	97 786,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(85 653,7)	(65 347,4)
Інші операційні витрати	2180	(39 853,3)	(29 841,9)
Інші витрати	2270	-467,8	-702,8
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(125 974,8)	(95 892,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	7 163,7	1 894,0
Податок на прибуток	2300	(1 397,9)	-336,7
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	5 765,8	1 557,3

Керівник

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Додаток А.3

Принципи системи ризик-орієнтованого управління та їх вплив на організацію
системи бухгалтерського обліку

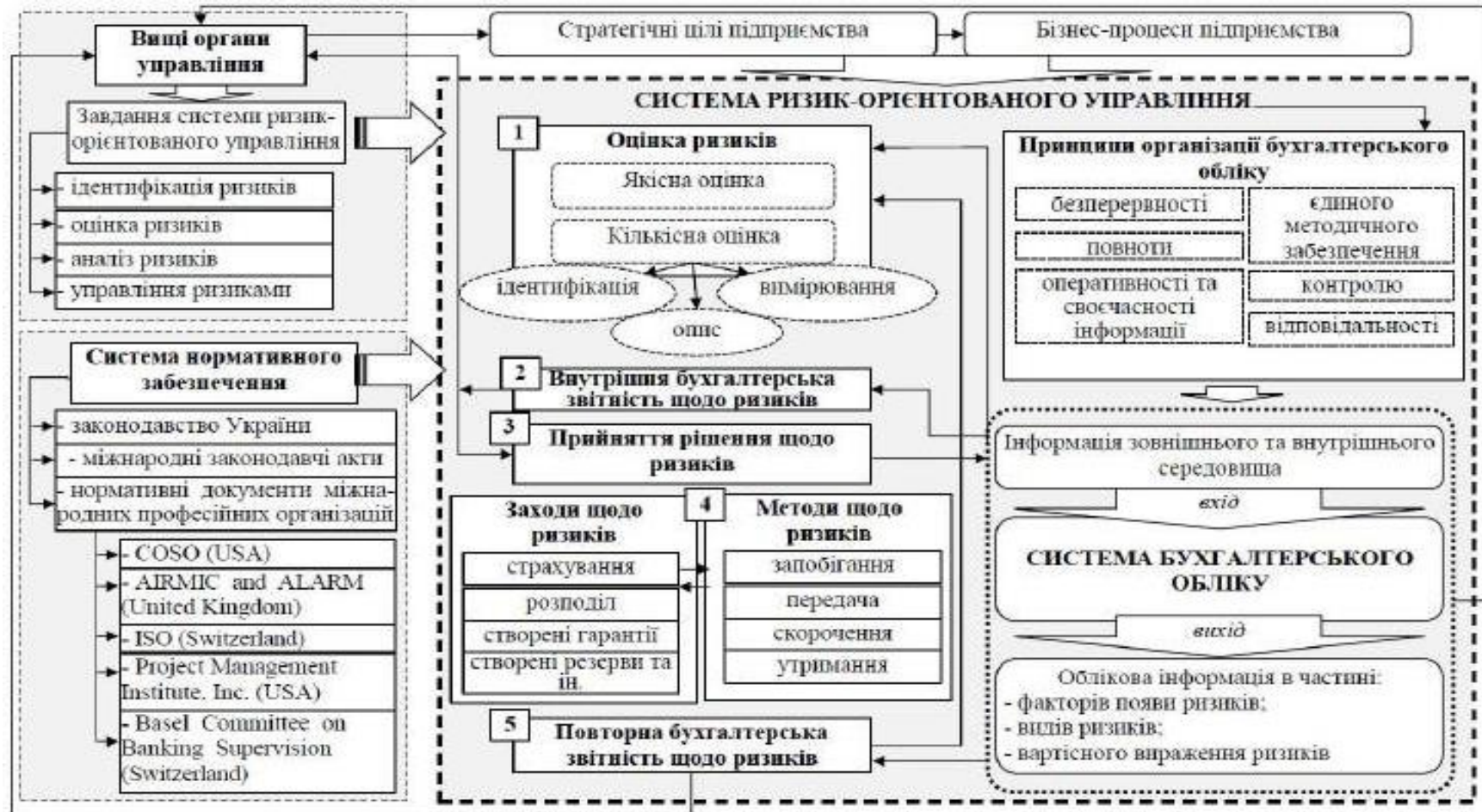
Принципи системи ризик-орієнтованого управління	Коротка характеристика	Вплив факторів на організацію системи бухгалтерського обліку
1	2	3
Негативні та позитивні наслідки діяльності	Управління ризиками передбачає визначення перспектив та виявлення можливостей для здійснення діяльності, а також недопущення або скорочення ймовірності небажаного розвитку подій	Необхідність визначення облікових показників, які характеризуватимуть потенційні відхилення від запланованих результатів, контроль таких відхилень з метою скорочення збитків та посилення обґрунтованості прийнятих рішень
Економічний аналіз показників діяльності	Управління ризиками повинно здійснюватися щоденно шляхом аналізу наслідків, ймовірності виникнення та рівня ризиків, а також причин та факторів їх виникнення	Необхідність безперервного облікового забезпечення та моніторингу ризиків та факторів їх появи
Робота на випередження	Ризик-орієнтовне управління, в більшості випадків, полягає у виявленні того, що може відбутися в майбутньому, одночасному забезпеченню стану готовності до цього	
Розподіл відповідальності та повноважень	Генеральну відповідальність за управління ризиками несе вище керівництво підприємства. Його виключною прорегативою є розподіл обов'язків та повноважень між відповідними співробітниками підприємства	Ознайомлення працівників бухгалтерської служби про обов'язки та систему відповідальності щодо встановлення та оцінки ризиків або факторів їх появи в залежності від ділянки обліку, на якій вони працюють. Забезпечення необхідного балансу між відповідальністю за ризик та можливістю його контролювати

Продовження додатку А.3

1	2	3
Баланс між витратами та вигодами	В процесі ризик-орієнтованого управління необхідно чітко визначати економічну доцільність зменшення рівня ризику та досягнення запланованих результатів	Забезпечення обліковою інформацією процес планування, а також контроль виконання таких планів з виявленням причин та наслідків можливих відхилень. Необхідність здійснення контролю за відповідними фінансовими показниками підприємства
Ефективна взаємодія персоналу та підрозділів	Процес управління ризиками здійснюється як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що передбачає взаємодії учасників обох середовищ	Система бухгалтерського обліку повинна забезпечувати виявлення не лише внутрішніх, а й зовнішніх ризиків підприємства

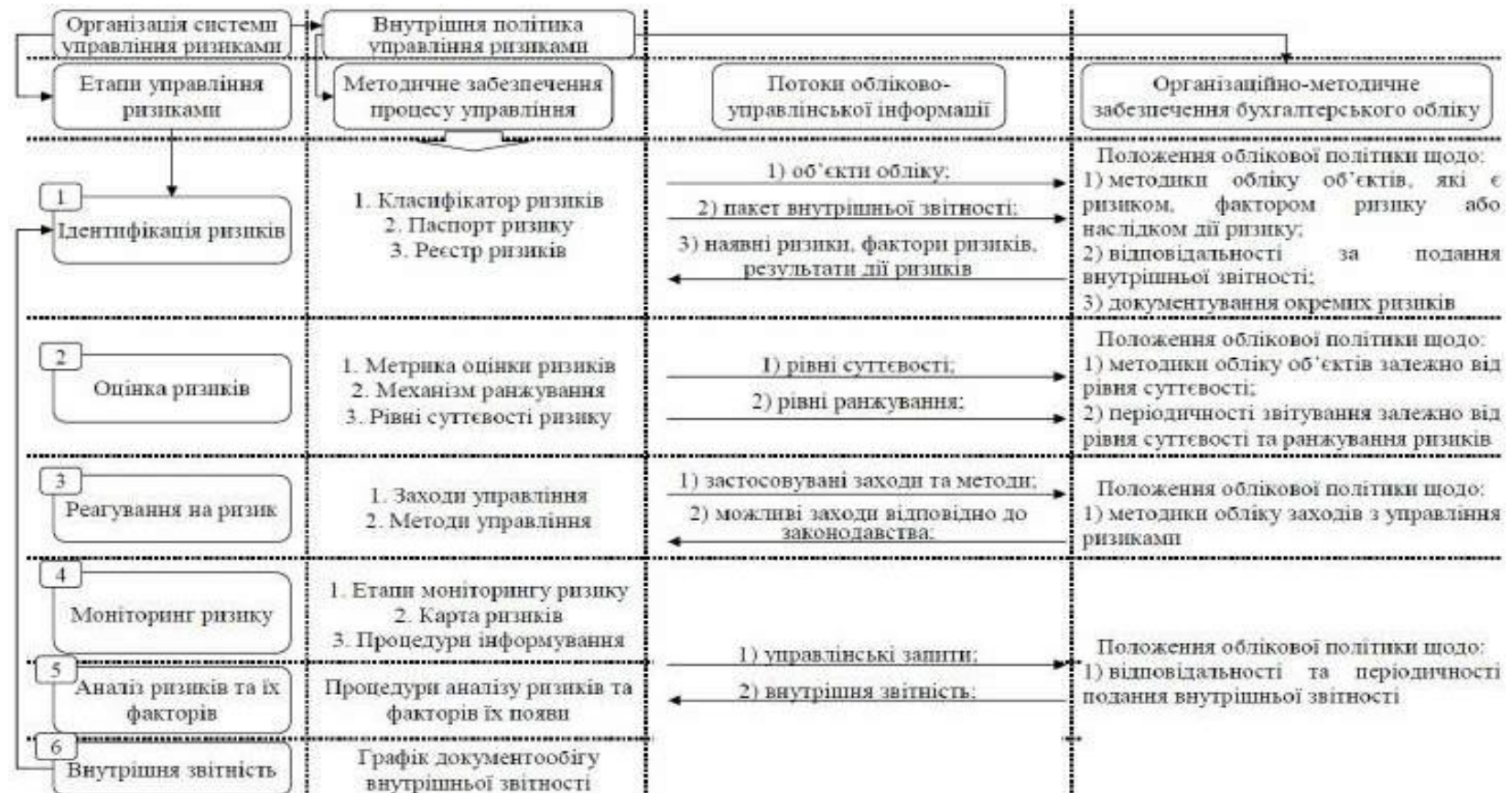
Джерело: сформовано автором на основі [45]

Додаток А.4
Спрощена модель системи ризик-орієнтованого управління підприємства

Додаток А.5

Вплив і взаємодія системи управління ризиками та системи бухгалтерського обліку

Додаток Б.1

Оцінка фінансово-майнового стану ТОВ «ЛІДЕКС»

Показник	Зміст показника	Значення	Висновок
Коефіцієнти ліквідності			
Коефіцієнт поточної ліквідності	співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань, що показує, наскільки підприємство здатне покрити свої короткострокові зобов'язання	1,01	показує, що підприємство має на 1,01 гривні поточних активів на кожен гривню короткострокових зобов'язань. Це значення трохи перевищує одиницю, що свідчить про те, що підприємство здатне покривати свої короткострокові зобов'язання. Однак, таке значення може свідчити і про те, що частина активів, можливо, не використовується оптимально, оскільки підприємство має невелику запасу ліквідності, що може призвести до фінансових ризиків у разі виникнення непередбачених витрат або зниження оборотів
Коефіцієнт швидкої ліквідності	співвідношення найбільш ліквідних активів (грошові кошти та дебіторська заборгованість) до поточних зобов'язань	0,21	вказує на те, що підприємство має лише 0,21 гривні ліквідних активів (готівка, дебіторська заборгованість) на кожен гривню короткострокових зобов'язань. Це дуже низький показник, що свідчить про значні ризики ліквідності, оскільки підприємство, ймовірно, не зможе швидко покрити свої зобов'язання без додаткових зусиль або джерел фінансування. Низький коефіцієнт швидкої ліквідності може свідчити про залежність від продажу товарів або послуг для генерації готівки, що може бути небезпечним в умовах нестабільності ринку
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	співвідношення грошових коштів до поточних зобов'язань, показуючи, наскільки швидко компанія може виконати зобов'язання в разі необхідності	0,02	показує, що підприємство має лише 0,02 гривні готівки та її еквівалентів на кожен гривню короткострокових зобов'язань. Це вкрай низький показник, що вказує на критичну недостатність ліквідності. Таке значення означає, що підприємство не має достатніх запасів готівки для термінового погашення своїх зобов'язань, що може призвести до серйозних фінансових проблем, таких як неможливість виконання зобов'язань перед кредиторами або постачальниками. Відсутність ліквідності може також знизити кредитоспроможність підприємства і ускладнити доступ до нових фінансових ресурсів
Показники фінансової стійкості			
Коефіцієнт автономії	частка власного капіталу в загальній структурі капіталу, що показує незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування	0,19	вказує на те, що власний капітал покриває лише 19% активів підприємства. Це значення значно нижче рекомендованого нормативу в 0,5–0,7, що свідчить про високу фінансову залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Низький коефіцієнт автономії означає, що підприємство, скоріш за все, залежить від залучених коштів (кредитів, позик), що підвищує ризик фінансової нестабільності, особливо в умовах економічних коливань

Коефіцієнт фінансування	співвідношення власного капіталу до залученого, що дозволяє оцінити рівень залучених коштів	4,16	вказує на те, що зобов'язання підприємства перевищують його власний капітал більше ніж у чотири рази. Це значення є дуже високим і свідчить про те, що підприємство в значній мірі фінансується за рахунок боргових зобов'язань. Така ситуація може створювати серйозні ризики, оскільки обслуговування боргу може стати фінансовим тягарем, особливо в разі зниження доходів або підвищення витрат. Коли коефіцієнт фінансування перевищує 1, це може викликати занепокоєння у кредиторів та інвесторів щодо здатності підприємства виконувати свої зобов'язання
Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом	показує, наскільки підприємство забезпечене власними коштами для покриття боргів	0,24	свідчить про те, що на кожен гривню зобов'язань підприємство має лише 0,24 гривні власного капіталу. Це також є дуже низьким значенням, що вказує на вкрай недостатнє покриття зобов'язань власними коштами. Низький коефіцієнт покриття свідчить про те, що підприємство не має достатнього фінансового резерву для покриття своїх боргів, що може призвести до серйозних фінансових проблем, особливо в разі необхідності термінового погашення зобов'язань. В цілому, ці показники свідчать про значну фінансову уразливість підприємства
Показники рентабельності			
Рентабельність активів (ROA)	показує, наскільки ефективно використовуються активи для генерації прибутку	10,59	зі значенням 10,59% цей показник свідчить, що компанія ефективно використовує свої активи для отримання прибутку. Значення понад 10% є доволі високим для багатьох галузей, адже це означає, що компанія генерує прибуток, достатній для покриття інвестицій в активи та підтримки стабільного розвитку. Це може вказувати на добру фінансову стійкість та ефективність управління активами
Рентабельність власного капіталу (ROE)	визначає ефективність інвестицій акціонерів	58,12	показник становить 58,12%, що є надзвичайно високим результатом. Це свідчить про високу дохідність інвестицій власників. Такий високий рівень ROE може приваблювати інвесторів, але також може сигналізувати про високий рівень ризику, якщо результат досягнуто за рахунок значного фінансового важеля (кредитування). Однак, якщо структура капіталу компанії є збалансованою, це значення вказує на успішне управління власним капіталом
Рентабельність продажів (ROS)	характеризує прибутковість від продажів	4,33	зі значенням 4,33%, цей показник є відносно низьким, що може вказувати на нижчу прибутковість з кожної гривні продажів. Це може свідчити про високі витрати або низьку цінову маржу на товари чи послуги. Такий рівень рентабельності продажів є типовим для галузей із високою конкуренцією, де компанії змушені знижувати маржу для утримання ринкових позицій, але може вимагати додаткових заходів для оптимізації витрат
Оборотність активів			
Коефіцієнт оборотності активів	показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для створення виручки	2,96	значення 2,96 свідчить про те, що активи компанії обертаються майже тричі на рік, що є досить високим показником ефективності їх використання. Це означає, що компанія генерує суттєвий обсяг продажів відносно своїх активів, що є позитивним сигналом з точки зору ефективного використання ресурсів і може вказувати на хорошу стратегію управління активами

Коефіцієнт оборотності запасів	свідчать про ефективність управління запасами та грошовими потоками	2,51	показник 2,51 вказує на те, що компанія здійснює оновлення своїх запасів трохи більше двох разів за рік. Це середнє значення, яке може вказувати на наявність певної кількості товарів на складі, що дозволяє задовольнити попит, але також може призводити до ризику нагромадження надлишкових запасів. Для підвищення ефективності компанії варто розглянути можливість прискорення обігу запасів
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості		16,58	значення 16,58 свідчить про те, що компанія дуже швидко збирає борги з покупців. Це високий показник, який свідчить про ефективну кредитну політику та гарне управління дебіторською заборгованістю. Така висока оборотність дозволяє зменшити ризики неплатежів та підвищує рівень ліквідності, що є значною перевагою для підтримки фінансової стабільності компанії
Фінансовий ліверидж			
Коефіцієнт фінансового лівериджу	відображає рівень боргового навантаження на підприємство. Високий коефіцієнт може свідчити про високі ризики, але й про потенційну прибутковість у разі ефективного використання позикових коштів	4,31	свідчить про те, що підприємство має значний рівень боргового фінансування, оскільки його загальні зобов'язання в 4,31 рази перевищують власний капітал. Це значення перевищує рекомендоване нормативне значення (1,0–2,0), що вказує на високий рівень фінансового лівериджу

Додаток Б.2

Горизонтальний аналіз активів та пасивів ТОВ «ЛІДЕКС»

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного року	Відносне відхилення	Абсолютне відхилення
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	13,8	13,8	0,0	0
первісна вартість	1001	147,8	147,8	0,0	0
накопичена амортизація	1002	-134	-134	0,0	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	-	-
Основні засоби:	1010	5553,90	13124,80	136,3	7570,9
первісна вартість	1011	11603,10	21147,80	82,3	9544,7
знос	1012	-6049,20	-8022,90	32,6	-1973,7
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	74,7	0	-100,0	-
Усього за розділом I	1095	5642,4	13138,6	132,9	7496,2
II. Оборотні активи					
Запаси:	1100	26397,3	41963,5	59,0	15566,2
у тому числі готова продукція	1103	26030,9	40974,9	57,4	14944
Поточні біологічні активи	1110	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	5787,2	6229,6	7,6	442,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	35,9	35,2	-1,9	-0,7
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1178,3	2794,5	137,2	1616,2
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	3227,8	1022,8	-68,3	-2205
Витрати майбутніх періодів	1170	143,8	252,4	75,5	108,6
Інші оборотні активи	1190	362	645,1	78,2	283,1
Усього за розділом II	1195	37132,4	52943,3	42,6	15810,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття					
Баланс	1200	-	-	-	-
Пасив					
1	2	3	4		
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	60	60	0,0	0
Додатковий капітал	1410	438,3	438,3	0,0	0
Резервний капітал	1415	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6539,5	12305,3	88,2	5765,8
Неоплачений капітал	1425	-	-	-	-
Усього за розділом I	1495	7037,8	12803,6	81,9	5765,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення					
III. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	1600	0	5882,5	0,0	5882,5
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1087,4	0	-100,0	-1087,4
товари, роботи, послуги	1615	30981,2	40669,6	31,3	9688,4
розрахунками з бюджетом	1620	1344,6	531,9	-60,4	-812,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	85,5	363	324,6	277,5
розрахунками зі страхування	1625	7,8	4,7	-39,7	-3,1
розрахунками з оплати праці	1630	113,7	115,9	1,9	2,2
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1486,7	5351	259,9	3864,3
Усього за розділом III	1695	35021,4	52555,6	50,1	17534,2
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття					
Баланс	1700	-	-	-	-
Баланс	1900	42774,8	66081,9	54,5	23307,1

Додаток Б.3

Вертикальний аналіз активів та пасивів ТОВ «ЛІДЕКС»

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного року
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	0,0	0,0
первісна вартість	1001	0,3	0,2
накопичена амортизація	1002	-0,3	-0,2
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	13,0	19,9
первісна вартість	1011	27,1	32,0
знос	1012	-14,1	-12,1
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	0,2	0,0
Усього за розділом I	1095	13,2	19,9
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	61,7	63,5
у тому числі готова продукція	1103	60,9	62,0
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	13,5	9,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,1	0,1
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2,8	4,2
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	7,5	1,5
Витрати майбутніх періодів	1170	0,3	0,4
Інші оборотні активи	1190	0,8	1,0
Усього за розділом II	1195	86,8	80,1
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	100	100
Пасив			
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	0,1	0,1
Додатковий капітал	1410	1,0	0,7
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15,3	18,6
Неоплачений капітал	1425	-	-
Усього за розділом I	1495	16,5	19,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	1,7	1,1
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	0,0	8,9
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	2,5	0,0
товари, роботи, послуги	1615	72,4	95,1
розрахунками з бюджетом	1620	3,1	1,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	0,2	0,8
розрахунками зі страхування	1625	0,0	0,0
розрахунками з оплати праці	1630	0,3	0,3
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	3,5	12,5
Усього за розділом III	1695	81,9	122,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	100	100

Додаток В.1

Тест внутрішнього контролю ТОВ «ЛІДЕКС»

№ п/п	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформ. відсутня	
1	Чи здійснюється класифікація доходів відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід»?	+	-	-	-
2	Чи ведеться окремо облік різних видів доходів?	+	-	-	-
3	Чи є відповідальні особи за повноту та своєчасність відвантаження товарів (робіт чи послуг)?	+	-	-	-
4	Доступ до комп'ютеризованих записів обмежений тими особами, яким необхідний такий доступ у рамках службових обов'язків?	+	-	-	-
5	Замовлення на закупівлю та прибуткові документи оформляються в порядку послідовності?	+	-	-	-
6	Витрати, не зв'язані з ТМЦ, підтверджуються затвердженими рахунками-фактурами й іншими додатковими документами?	+	-	-	-
7	Чи узгоджуються з головним бухгалтером реалізація товарів (робіт, послуг)?	-	+	-	-
8	Ведеться періодична перевірка закупівельних цін?	+	-	-	-
9	Чи ведеться аналітичний облік реалізації товарів (робіт та послуг) та визнання доходів?	+	-	-	-
10	Чи перевіряється математична точність рахунків-фактур?	+	-	-	-
11	На підприємстві існують процедури на зміну звітних періодів, і відповідальна особа постійно перевіряє їх?	+	-	-	-

Додаток В.2
Склад рахунків-індикаторів господарських ризиків

Група ризиків	Індикатори можливих втрат		Індикатори потенційних вигід	
	Рахунки індикатори	Назви рахунків	Рахунки індикатори	Назви рахунків
1	2	3	4	5
Політичні та макроекономічні ризики	41	Капітал у дооцінках	41	Капітал у дооцінках
	975	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій	-	-
	946	Втрати від знецінення запасів	-	-
Ринкові ризики та ризики постачання	34	Короткострокові векселі одержані	-	-
	374	Розрахунки за претензіями	-	-
	38	Резерв сумнівних боргів	-	-
	51	Довгострокові векселі видані	-	-
	62	Поточні векселі видані	-	-
	704	Вирахування з доходу	-	-
	948	Визнані штрафи, пені, неустойки	715	Одержані штрафи, пені та неустойки
	95	Фінансові витрати	-	-
	071	Списана дебіторська заборгованість	-	-
Екологічні ризики	949	Інші витрати операційної діяльності	-	-
Ризики, пов'язані із судовими спорами	684	Розрахунки за нарахованими відсотками	373	Розрахунки та нарахованими доходами
	944	Сумнівні та безнадійні борги	717	Дохід від списання кредиторської заборгованості
Кадрові ризики та ризики охорони праці	471	Забезпечення виплат		

1	2	3	4	5
		відпусток	-	-
	472	Додаткове пенсійне забезпечення	-	-
	477	Забезпечення матеріального заохочення	-	-
	949	Інші витрати операційної діяльності	-	-
Виробничі та інноваційні ризики	13	Знос (амортизація) необоротних активів	-	-
	286	Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу	-	-
	478	Забезпечення відновлення земельних ділянок	-	-
	976	Списання необоротних активів	-	-
	972	Втрати від зменшення корисності активів	-	-
Адміністративно організаційні фактори	947	Нестачі і втрати від псування цінностей	375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків
	46	Неоплачений капітал	-	-
	45	Вилучений капітал	-	-
	96	Втрати від участі в капіталі	72	Дохід від участі в капіталі
	072	Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей	-	-
Індикатори, які можуть відноситися до кожної з вище наведених груп	44	Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)	44	Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)
	474	Забезпечення		

1	2	3	4	5
		інших виплат і платежів		
	042	Непередбачені зобов'язання	041	Непередбачені активи

Додаток В.3

Порівняння існуючого та запропонованого підходів до відображення в бухгалтерському обліку операцій з нарахування доходів, витрат та визначення фінансових результатів за умов ризику (на прикладі операцій з відображення одержаних штрафів)

№ п/п	Зміст господарської операції	Існуючий підхід		Запропонований підхід		Особливості запропонованого підходу
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5	6	7
Доходи у вигляді нарахованих штрафів						
1	Відображено доходи у вигляді штрафів та пені за порушення контрагентом умов договору	374, 377	715	374, 377	715.x	Одним із розрізів аналітики є обов'язкове позначення виникнення доходу за умов дії ризику
2	Відображено нараховані доходи у вигляді штрафів та пені на позабалансовому обліку	-	-	041	-	З метою управління потенційні грошові кошти, які ще не надійшли на підприємство необхідно відображати на позабалансовому обліку
3	Одержано грошові кошти в рахунок оплати визнаних штрафів та пені	301, 311	374, 377	301, 311	374, 377	-
4	Списано нараховані доходи у вигляді штрафів та пені з позабалансового обліку	-	-	-	041	Після фактичного зарахування грошових коштів на рахунки в банку або касу, даний актив списується зі складу непередбачених
Списання доходів і витрат на фінансові результати						
5	Списано доходи та витрати, які виникли за умов ризику на фінансові результати діяльності за умов дії ризику	-	-	794.1 715.x	93.x 794.1	Використання даного субрахунку дозволить відокремити доходи та витрати, які виникли в результаті дії ризику. Це дає змогу, за потреби, окремо визначити фінансовий результат, утворений за умов ризику, а також сформулювати звітність в розрізі «ризикових» доходів, витрат та

						фінансових результатів
6	Переведено фінансові результати діяльності за умов дії ризику до складу фінансових результатів операційної діяльності	-	-	791 794.1	794.1 791	Переведення фінансових результатів діяльності за умов дії ризику на субрахунки фінансових результатів від операційної, фінансової та іншої діяльності необхідне для забезпечення формування інформації в розрізі видів господарської діяльності
7	Списано доходи та витрати на фінансові результати	791 715	93 791	-	-	-
8	Визначено фінансовий результат – прибуток (збиток)	791 (442)	441 (791)	791 (442)	441 (791)	-

Джерело: сформовано автором за [10, 46, 49, 76]

Додаток В.4

Внутрішня типова форма №Р-1
Затверджена наказом керівника

№ __ від «__» _____ 20__ р.

КЛАСИФІКАТОР РИЗИКУ

Шифр	Види ризиків	Придатність до контролю		
		контрольований	частково контрольований	не контрольований
Обліково-інформаційні ризики				
ОР-1	Некомпетентність персоналу бухгалтерської служби підприємства	+		
ОР-2	Систематичне неформування або заниження прибутку	+		
ОР-3	Несвоєчасне отримання або недоотримання власниками інформації про фінансовий стан підприємства	+		
ОР-4	Отримання власниками від керівництва недостовірної інформації про діяльність підприємства	+		
ОР-5	Значні відхилення основних фінансових показників підприємства від середньогалузевих регіону, в якому функціонує суб'єкт господарювання	+		
ОР-6	Недосконалість системи бухгалтерського обліку та її комунікаційних зв'язків з іншими структурними підрозділами суб'єкта господарювання	+		

Додаток В.5

Звіт про рух нерозподіленого прибутку

Показники	Код рядка	На початок звітного періоду	Коригування прибутку					Надійшло в поточному році	Розподілено в поточному році	На кінець звітного періоду
			Результат від переоцінки	Зміна оціночних показників	Зміна облікової політики	Виправлення помилок	Інші зміни			
Нерозподілений прибуток попередніх звітних періодів (непокритий збиток)	0010	1558								x
Фінансовий результат, отриманий у звітному періоді	0020		37			(5)	1	4208		
Вилучений прибуток	0030									
- покриття збитків	0031									
- інше використання	0032								-	
Капіталізований прибуток, в т. ч	0040								20	
- реінвестований прибуток	0041								16	
- відрахування в резервний капітал	0042								4	
Розподілений та не використаний прибуток	0050									
Нерозподілений прибуток звітного року (непокритий збиток)	0060	x								5766

Джерело: сформовано автором за [45, 26]